

Litostroj: Odbor samoupravne delavske kontrole dobro opravil težak izpit

Delavci podučili znanstvenike

(Berite na šesti in sedmi strani)

Razsežnosti

Mesec dni po prihodu sovjetskih enot v Afganistan kajpak zasedbe neodvisne in suverene države (in to se je v tej deželi po vseh praktičnih merilih gledano zgodilo) ni več mogoče jemati kot dnevno novico. Ne samo razčlemba razlogov za ta sovjetski korak, marveč tudi reakcija svetovne javnosti nanj ponuja dovolj elementov za globlji pogled in analizo tega dejanja.

Razen posamičnih ocen, ki so proti prihajale iz različnih dežel, imamo tudi dve, pogojno rečeno, skupinski: sklep generalne skupščine Združenih narodov in prve izredne islamske konference zunanjih ministrov. Obe sta v duhu in ponekod celo v besedah v bistvu enaki — obsodba sovjetskega vdora v Afganistan in zahteva, naj se enote umaknejo.

Toda čas, ki je minil od prihoda prvega sovjetskega tanka v Afganistan, je v treznih ocenah dodal zahtevam po umiku sovjetskih enot še eno razsežnost, ki postaja prevladujoča v vseh razpravah: svetovna skupnost se izreka ne samo proti sovjetskemu vmešavanju v afganistanske notranje zadeve, marveč proti slehernemu vmešavanju kogarkoli v notranje zadeve katerekoli države.

Dovolj posrečeno je to misel izrazil zunanji minister Saudske Arabije na islamski konferenci z besedami, da islamske države ne želijo postati žrtev medsebojnega merjenja sil velesil.

S tem kajpak obsodba sovjetskega vdora v Afganistan ni postala nič milejša in nič manj ostra, dobila pa je še tisti načelni dodatek, ki nima samo sprotne teže, uporabne zgolj za dnevno rabo. S tem se v bistvu znova potrjuje eno temeljnih načel politike neuvrčenosti, trajnega elementa za urejanje odnosov med državami sveta.

Sedaj ne gre zgolj za obsodbo Sovjetske zveze (čeprav kajpak te obsodbe nikakor ni mogoče spregledati ali izničiti), marveč za mnogo več: za jasno opredelitev proti tekmovanju obeh blokov kjerkoli in s katerokoli pretvezo — to pa je tisto, kar je neuvrčenost od Beograda do Havane nenehno terjala in na čemer je gibanje v svojem bistvu tudi zgrajeno.

Resnica je namreč, da prihod sovjetskih enot v Afganistan ni bil naključno in posamično dejanje, marveč sestavni del že desetletja dolgo trajajočega merjenja sil med velesilama. Prav tako je res, da se kaj takega ni zgodilo prvič (in žalosten seznam tujih intervencij ter vmešavanj v zadnjih nekaj letih je tako dolg, da ga malone ni mogoče v celoti zapisati), kakor drži, da se ni zgodilo prvič, da so račun za to morali poravnati v najrazličnejši obliki drugi.

Zares velika večina neuvrčenih (z nepomembno izjemo tistih, ki so iz najrazličnejših razlogov morali — ali pa so menili, da morajo — podpreti Sovjetsko zvezo) se je v generalni skupščini Združenih narodov izrekla proti taki praksi in čeprav so to v Moskvi poskušali odpraviti kot nekakšno zaroto zoper prvo deželo socializma, bodo newyorški sklepi vendarle dolgoročno opozorilo, ki ga bo poslej neskončno težje spregledati.

Tako gledano je afganistanska drama, čeprav v vsej svoji celovitosti predvsem žalostna, vendarle dragocen in nemara celo odločilen mejnik za ravnanje v prihodnje. Vsakršno napovedovanje je kajpak sila tvegano in ima seveda le omejeno vrednost, toda mogoče si je misliti, da bi se afganistanska zasedba iztekla drugače (ali pa je nemara sploh ne bi bilo v taki obliki), če bi Sovjetska zveza v vseh podrobnostih vedela za njene posledice. Nedvomno je res, da take operacije nihče ne opravi, predno skrbno ne pretehta vseh možnosti, toda zdi se vendarle, da načrtovalci vdora v Afganistan niso dojeli vseh razsežnosti reakcij in posledic svojega dejanja — predvsem pa ne tega, da se neuvrčeni niso ob njej opredeljevali za ali proti Sovjetski zvezi, marveč samo proti posredovanju in vmešavanju v notranje zadeve, proti uporabi sile, proti blokovski igri in njenim (ne)napisanim pravilom.

In prav ta celovitost odnosa velikanske večine neuvrčenih do tega, kar se je zgodilo v Afganistanu, postaja prevladujoča v vseh razmišljanjih in ravnanjih neuvrčenih.

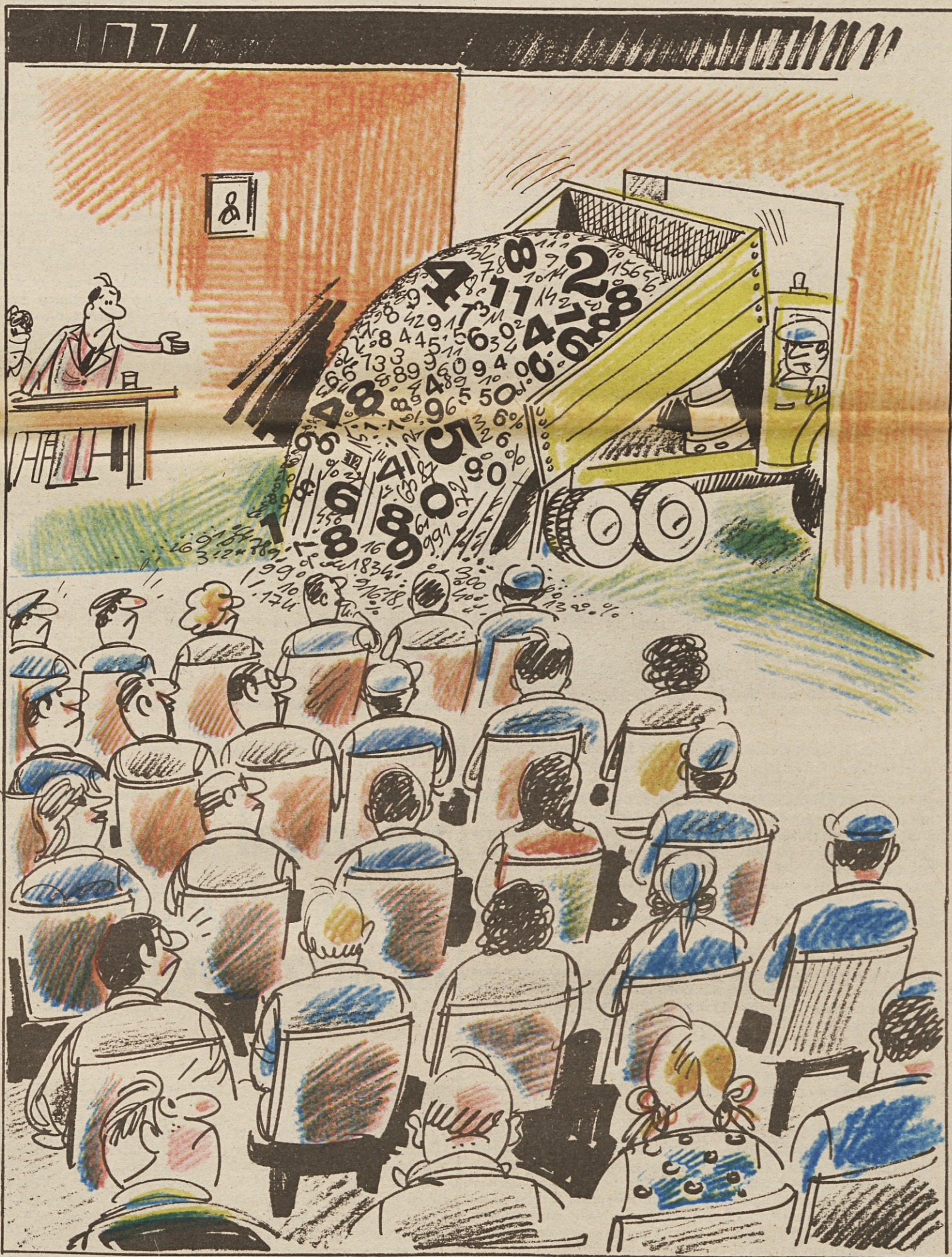
Janez Čuček

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji: kako občinski sindikalni sveti ocenjujejo razprave

»Stroj« še škriplje, toda teče!

(Berite na tretji strani)

Karikatura: Marjan Bregar

»Tako — iz skupnih služb so nam poslali gradivo. Pričinjamo razpravo o zaključnih računih!«

Ko smo v uredništvu tuhtali, kakšna naj bo karikatura, ki naj bi (tako kot pač karikatura mora — malo pikro) ponazorila značilnosti sedanje akcije ob razpravah o rezultatih gospodarjenja in pripravah na plan, smo bili pred težavnim izborom. Karikaturist bi lahko narisal TOZD, kako ga skupne službe vodijo na vrvi za seboj ali kako »mama« — skupne službe, vozijo »dojenčka« — temeljno organizacijo v otroškem vozičku. Lahko bi narisali delavca — samoupravljalca, kakor si ga pred-

stavljajo delavci v neki naši tovarni (izhajajoč pri tem iz njihovih razmer): samoupravljalca ne potrebuje ušes, ker mu nihče ničesar ne pove, ne potrebuje oči, ker je bolje, da ne vidi napak in tudi ust ne, ker je najbolje, da samoupravlja — molče. In tako naprej. Odločili smo se za takšno, ki ponazarja značilnost večine razprav o rezultatih gospodarjenja v devetih mesecih lanskega leta: strokovne službe ponavadi zasujejo delavce tik pred razpravo ali na sami razpravi s pravo kopico števil. Če pa dobijo pismeno gradivo, je le-to ponavadi izredno obsežno in tako nerazumljivo, kot da ni napisano v slovenščini.

70-letnica rojstva Edvarda Kardelja je minila v znamenju vrste dogodkov in prireditvev

Delovni spomini

»Edvard Kardelj je mrtev, toda dediči njegovega duha in njegove volje žive«. S temi besedami, ki jih je ob otvoritvi razstave o življenju in delu tega velikega misleca in revolucionarja minulo nedeljo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani izrekel predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, je moč na najkrajši način opisati vse dogodke in prireditve, s katerimi smo počastili 70. obletnico rojstva lani umrlega Edvarda Kardelja.

Na pobudo RK SZDL Slovenije so v soboto zasedali vsi zbori slovenske skupščine skupaj s člani predsedstva SR Slovenije in delegacij družbenopolitičnih organizacij. Zbranim je spregovoril predsednik CK ZKS France Popit, ki je zgoščeno prikazal Kardeljevo življenjsko delo in njegov pomen za našo revolucijo in graditve družbe novih, višjih možnosti. Zaradi tega in zaradi svoje človečnosti je postal zgled za to, kako dosleden in vztrajen mora biti naš vsakodnevni boj za pravičnejše, človeka vrednejše odnose. Njegova misel in delo sta v marsičem merilo, s katerim preverjamo, od kod smo prišli in kaj moramo storiti, da bomo hitreje napredovali v začetnih smereh našega nadaljnega socialističnega samoupravnega razvoja, je med drugim rekel Popit.

S podpisom družbenega dogovora in ustanovno sejo so nato v nedeljo v Ljubljani ustanovili Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj in za njegovega predsednika izvolili dr. Tihomirja Vlaškalića, predsednika CK ZK Srbije. Vlaškalić je v svojem uvodnem govoru opisal osnovne naloge centra, ki se bo poleg znanstveno-raziskovalnega dela ukvarjal tudi z informacijsko dokumentacijsko, izobraževalno-informativno in založniško dejavnostjo.

Popoldne je, kot že rečeno, Mitja Ribičič odprl razstavo o življenju in delu Edvarda Kardelja, ki bo pod geslom »Samoupravljanje — moč ljudskih množic« odprta vse do 25. februarja. Razstava s pomočjo nazarilnih avdiovizualnih sredstev predstavlja celovito osebnost Edvarda Kardelja s poudarkom na njegovi zapuščini, ki zavezuje našo družbeno prakso danes in v bodoče. Obsega tri vsebinske kroge: prvi pripoveduje, kdo je bil Edvard Kardelj, drugi prikazuje, kakšna je bila njegova vloga v delavskem gibanju (tu prek TV ekranov obujajo spomine nanj Lidija Šentjura, Ivan Maček, Sergej Kraigher in Vladimir Bakarić), v tretjem vsebinskem krogu pa so predstavljena Kardeljeva stališča, ki nas zavezujejo pri razreševanju konkretnih nalog.

V ponedeljek pa se je v novoustanovljenem Jugoslovanskem centru za teorijo in prakso samoupravljanja začelo dvodnevno posvetovanje na temo »teoretični in metodološki vidiki raziskovanja razvoja socialistične samoupravne družbe«, ki se ga je udeležilo 150 družboslovnih znanstvenikov iz vse Jugoslavije. Obširen uvodni govor je imel član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, ki je poudaril, da namen posvetovanja ni le pregled stanja na področju družboslovnega proučevanja samoupravljanja, marveč tudi določiti osnovne strateške cilje nadaljnega angažiranja družboslovnih ved.

»V naši družbi, glede na temelje in razmere, v katerih se razvija, kakor tudi na družbene odnose, ki jih gradi, rezultati znanstvenega ustvarjanja se zlasti ne morejo biti ločeni od življenja in prakse družbene skupnosti, njenih potreb, interesov in ciljev.« Stane Dolanc je zbrane kritično opomnil, da na mnogih področjih prava še vedno ostajajo stare, klasične norme, v katere poskušajo »vriniti« novo vsebino, kar predstavlja anahronizem in povzroča mnoge težave v praksi. »Razen tega so mnoge pravne in samoupravne norme zamotane, nejasno in neprecizno formulirane ter delovnemu človeku — samoupravljalcu pre malo razumljive in zato nedostopne.

»Stane Dolanc je še povedal, da bi moralo tudi naše zgodovinske globlje proučevati zgodovino, še zlasti novejšo, da bi morala politična ekonomija socializma odkrivati in pojasnjevati temeljna protislovja, s katerimi se sooča nova socialistična samoupravna družba in njeni subjekti, kakor tudi družbeni subjekti nasploh.« Možnosti angažiranja naše znanosti in potrebe družbe, da se idejno, teoretično in praktično politično prouči in pojasni vse oblike lastnine — družbene, privatne in osebne, kakor tudi številna vprašanja s tem v zvezi, so zelo velike in več kot nujne, je med drugim dejal Stane Dolanc. D. K.

Dražgoška bitka še gradi nove odnose

O veličini borbe v Dražgošah — pred osemindesetimi leti — je na kratko nesmiselno govoriti. Naslednje leto bomo proslavljali 40 let stajanja in jo bomo lahko ponovno zaznali. Takrat bo po načrtih končan projekt osmih zgodb televizijske nadaljevanke in celovečernega filma »Dražgoška bitka«. Delovni ljudje in občani naše republike so za ta načrt namenili 124 milijonov dinarjev, odgovornost za njegovo izvedbo pa so prevzeli predvsem Kulturna skupnost SRS, svet projekta, ki ga je ustanovila SZDL, RTV Ljubljana kot neposredni nosilec in organizator ter Viba film kot neposredni izvajalec projekta.

Po eni strani bo projekt spet obudil del naše zgodovine, ki vsakega Slovenca navda s ponosom. Po drugi strani pa bo skušal pokopati tisti manjši del naše preteklosti, s katerim ne moremo biti zadovoljni. Kaže, da bo prav uredničenje tega načrta lahko obračunalo z »zgodovino« še neurejenih odnosov med gledališči, igralci, filmsko produkcijo, RTV... Odnose med temi in sploh vsemi udeleženci snemanja ureja Viba film in skušal jih bo postaviti na nove temelje, nedorečene stvari v njih urediti samoupravno in skladno z zakonskimi določili.

Celovečerni film in osem polurnih nadaljevanj bo kar v 246 snemalnih dneh skušalo posneti približno 270 filmskih delavcev vseh poklicev in 200 najboljših slovenskih igralcev, večinoma poklicnih. Že zdaj zatrujejo, da odziv javnosti pričja, kako le-ta v izvajalcih vidi enotno telo. In prav je tako. Pri pripravah na obsežni, zahtevni projekt, ki zaradi zgodovinskega in družbenopolitičnega pomena terja še posebno odgovoren pristop, je namreč vzplamtelo marsikaj, kar je bolj ali manj prikrito telo že nekaj let. Skupno delo bo ostalo dober gasilec.

Osnovni trije nosilci so sodelovanje zasnovali na samoupravnem sporazumu, ki zaradi formalnega, pravnega dopolnjevanja res še ni sprejet. Vsebinsko pa je dobro zasnovan in je trdna osnova sodelovanja.

Igralci in svobodni filmski delavci so eden bistvenih dejavnikov v filmski produkciji. Nove družbenoekonomske, dohodkovne odnose bodo gradili že med uredničenjem projekta, še lažje pa po tej dragoceni izkušnji. To bo dobra šola združevanja sil gledaliških, filmskih in delavcev RTV, katere uk bo segel tudi prek republiških in celo državnih meja. Skupno delo bo, kot kaže, končno zgradilo temelje dohodkovnega in ostalega samoupravnega povezovanja.

Brez težav seveda ne bo šlo. Že se spopadajo z bremenom starih tržnih odnosov, saj so igralci marsikdaj enostavno blago, ki ga film pač kupuje. Cokla objektivne narave pa je pomanjkanje zakonodaje na tem

področju. To res spodbuja kreativnost, vendar so zanjo tako pri filmu kot v gledališču kadrovske prešibki. Tudi normativna ureditev pri njej ne ustreza vse močnejšim težnjam po povezovanju. Tako primanjkuje takšnih katalogov del in opravil, na osnovi katerih bi lahko opredelili sodelovanje. Spodbudno je, da so se s tem končno soočili in da se na obeh straneh kaže velika pripravljenost za delo. Znašli so se pač pred takšno nalogo, da večletno dremanje ni več mogoče.

Moč in odgovornost javne besede

Naše novinarstvo je pogosto tarča kritike in to ne le domače, marveč tudi tuje. Povod za takšno kritiko je navadno odkrita in točna informacija, ki jo naši novinarji posredujejo bralcem in poslušalcem, in to brez dlake na jeziku. Odkritost in kritičnost novinarjev, ki delujejo v sistemu javnega obveščanja, pa je v prvi vrsti rezultat mesta in vloge, ki si ga je novinarstvo pridobilo v naši družbi s svojim ustvarjalnim delom pri graditvi političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Ena od glavnih pridobitev naše samoupravne družbe je, da v javnih glasilih vse probleme obravnavamo zelo odkrito in kritično. Vendar pa je lahko novinar le toliko svoboden pri pisanju, kolikor zna biti. Če ne pozna bistvenega v družbenih dogajanjih, ne more biti dober novinar, še toliko manj pa marksistični kritik družbenih pojavov.

Da bi učinkovito obvladali razdiralne sile v naši družbi, se

moramo torej bojevati za nove družbene odnose z resnično, strokovno in družbeno napredno vplivno informacijo, kar pa ni lahka naloga, posebno ne v okoljih, kjer ni idejnopolitičnega diferenciranja, pa tudi tam ne, kjer ne vrednotijo dela novinarja kot oblikovalca in borca za napredne družbene cilje. Enakega dohodka ne more dosežati register pojavov, »zapisnikar« in marksistični analitik družbenih odnosov.

Novinarji se kot »krivci« za takšne pojave, kot je naprimer pomanjkanje blaga, pojavljajo tedaj, ko nekateri posamezniki in skupine ljudi niso pripravljeni, da bi se javno spoprijeli s pomanjkljivostmi v svojem delovanju. Vendar pa je treba problem gledati tudi z druge strani. Ni težko biti aktiven pri objavljanju podatkov, da ni kave, tega ali onega blaga itd., ni težko napadati, težko pa je odgovorno in z resničnim poznavanjem razmer in problemov opozarjati na

krivce ter zahtevati, naj odgovorno delujejo.

Novinar torej ni in ne more biti samo opazovalec in kronist družbenih dogajanj, niti razsodnik, ki naj v imenu družbe presoja pojave in gibanja, marveč mora postajati v vse večji meri aktiven udeleženec pri graditvi sistema, ki se s svojimi sredstvi dosledno bojuje za uredničenje vseh temeljnih ciljev družbenoekonomskega razvoja, predvsem oblasti delavskega razreda.

Sredstva javnega obveščanja imajo v našem sistemu drugačno vlogo kot kje drugje. Še zlasti naj bi pomagala dvigati zavest delavskega razreda, da bo v celoti obvladala vsa družbena gibanja. Sredstva obveščanja morajo slediti tudi zgodovinski poti našega sistema. Pri tem moramo odstranjevati vse oblike monopola, hkrati pa opozarjati tudi na monopol, ki ga imajo sredstva obveščanja v drugih družbenopolitičnih sistemih.

Vinko Blatnik

Ob izidu knjige Edvarda Kardelja

Spomini o bitki za neodvisnost in priznanje

V pahljačo prireditve ob 70-letnici rojstva Edvarda Kardelja sta se svojsko vključili tudi Državna založba Slovenije in Radnička štampa iz Beograda. Predstavili sta nam knjigo spominov z naslovom Borba za priznanje in neodvisnost nove Jugoslavije. O tem zadnjem Kardeljevem delu, ki ga je nekaj maleda že izšla Državna založba Slovenije, je na tiskovni konferenci spregovoril Stane Dolanc, član predsedstva CK ZKJ. Poleg tega, da je izčrpan orisal okoliščine, v katerih je Edvard Kardelj snoval svoj zadnji tekst, je Stane Dolanc med drugim tudi poudaril, da so Spomini v resnici dragoceno zgodovinsko gradivo in pri-

čevanje o nekem zgodovinskem obdobju (1944—1957) izjemno težke boja nove Jugoslavije. »O obdobju«, je dejal Stane Dolanc, »ko je bilo treba dobiti bitko za bitko na vseh področjih, da bi novi Jugoslaviji zagotovili pravo mesto v svetu, v svetu, kakršni je prišel iz druge svetovne vojne, in da bi izbojevali njeno popolno neodvisnost, ohranili svobodo, enotnost njenih narodov in narodnosti, ozemelsko nedotakljivost in druge pridobitve narodnoosvobodilnega boja, socialistične revolucije. Jugoslovanska socialistična revolucija pa je bila ljudska, demokratična, samoupravna. Brez take revolucije — Kardelj je to večkrat

S predstavitev Kardeljeve knjige na centralnem komiteju ZKS

omenjal — ne bi mogle nastati take oblike samoupravnih demokratičnih odnosov, kakršne so bile zgrajene v povojnem razvoju Jugoslavije. In ne le to, če ne bi bila ljudska in samoupravna, če Jugoslavija ne bi bila enotna, bratska in strnjena ob partiji in Titu, ne bi zmagala in ne bi zdržala Stalinovega napada.

Odkritost in objektivnost, kritična »izniansiranost« v ocenah oseb in dogodkov, kakor tudi kritičen odnos do sebe in svojega ravnanja, pri tem ne zamolči ničesar, a vse z namenom, da bi kar najbolj verodostojno in popolno prikazoval čas oziroma zgodovinsko obdobje, o katerem

piše, to je poglavitna značilnost in kakovost Kardeljevega pričevanja v tej knjigi.

Ko je govoril o pomenu knjige Spominov, je Stane Dolanc podčrtal, da sta jugoslovanska, a tudi svetovna javnost z njo dobili pogled, analizo in sintezo najpomembnejših dogodkov za narode in narodnosti Jugoslavije tega po mnogočem odločilnega zgodovinskega obdobja. To pa je po njegovih besedah pomembno ne samo za trajno zagotovitev pridobitev narodnoosvobodilnega boja in drugih povojnih zmag, ampak tudi za demokratične, enakopravne odnose sodelovanja med vsemi državami in narodi sodobnega sveta.

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji: kako občinski sindikalni sveti ocenjujejo razprave

»Stroj« še škriplje, toda teče!

Odločilni napredek v kakovosti in pravočasnosti razprave o gospodarjenju in pripravi planov — Ponekod se slabše vključujejo »subjektivne sile« izven tozd — Brane Mišič o poteku razprav v lesnopredelovalni industriji

Napredek je očiten, kljub nekaterim težavam

Aktivnost pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja za leto 1979 in pripravi planov za letošnje leto se je prevesila v odločilno fazo. Za globalni pregled obeh aktivnosti smo tokrat pregledali poročila, ki so jih republikanski svetu ZSS poslali občinski sveti zveze sindikatov in v katerih le-ti ocenjujejo potek analize gospodarjenja in priprav na plan v združenem delu v njihovi občini. Hkrati pa seveda soočamo naše dosedanje izkušnje o poteku razprav o ZR in pripravi planov z ugotovitvami občinskih sindikalnih svetov.

Kako so potekale priprave na plan in sprejem planov za letošnje leto, smo lahko razbrali iz poročil polovice občinskih svetov. Samo toliko jih je namreč republikanski svetu poslalo poročila o tej aktivnosti v združenem delu v njihovi občini. Analize aktivnosti pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja pa je poslalo 34 občinskih sindikalnih svetov.

Iz poročil skorajda brez izjeme veje optimizem, ki so ga spodbudili dobri rezultati aktivnosti pri sprejemanju planov. Tako občinski sindikalni sveti zatrjujejo, da je vzrok temu tudi v dobrih pripravah na razprave, saj so na občinski ravni v večini občin organizirali seminarje o družbenem planiranju za poslovodne organe, strokovne delavce in družbenopolitične delavce. Sindikati so uspeli delavce mnogo močneje, kot doslej, spodbuditi k večjemu sodelovanju v razpravah o planih. Tako so delavci predlagali marsikateri ukrep za uspešnejše gospodarjenje v prihodnje in realnejše planiranje razvoja. Delavci so marsikje terjali, da naj bodo njeni zasnovani

tako, da jih bo moč uresničiti, zahtevali so tudi hitreje urejanje družbenega standarda zaposlenih in ne nazadnje tudi, da morajo plani vsebovati stabilizacijske ukrepe. To se je brez izjeme dogajalo tam, kjer so delovne organizacije poslovale slabo ali z izgubami. Prav tako je bilo v razpravah o planih moč zaslediti zahteve o usklajevanju planov med TOZD, SIS in krajevnimi skupnostmi. Ob tem pa je žal tudi res, da so marsikje pri sprejemanju planov še v zamudi.

Občinski sindikalni svet Jesenice je sporočil, da so plane za letošnje leto obravnavali delavci na zborih v vseh TOZD gospodarstva in negospodarstva že do 29. decembra lani. Plani vsebujejo stabilizacijske ukrepe. Svoje »obveznosti« so izpolnile tudi SIS in vseh 11 krajevnih skupnosti v občini. V tržiški občini so v razpravah o planih za srednjeročno obdobje sindikalne organizacije marsikateri dokument zavrnile in zahtevale dopolnitve, saj ponekod niso imeli vključitvenih smernic za družbeni standard, pa za kadrovsko politiko itd. V Hrastniku, na primer, so delavci »godrnjali«, da so plani pripravljene preveč na ravni delovnih organizacij in da je zavoljo tega okrnjena razvojna možnost v temeljnih organizacijah, obenem pa so v nekaterih večjih delovnih organizacijah zahtevali, da morajo plani stremeti k izboljšanju kadrovske strukture zaposlenih ter k boljšemu izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti. V piranski občini so do konca lanskega leta plane za leto 1980 sprejele vse delovne organizacije, razen HP Droga, planske obveznosti so izpolnile tudi vse SIS.

Iz poročil občinskih sindikatov o opravljeni aktivnosti pri obravnavi rezultatov gospodarjenja v lanskem prvih devetih mesecih povzemamo, da osnovne organizacije sindikatov vse uspešneje opravljajo to svojo nalogo. K temu pripomorejo tudi celovita in dobra poročila poslovnih organov, ki ne vsebujejo več

samo računovodskih podatkov, pač pa zraven tudi vse več primerjav, obrazložitev, analiz motenj v gospodarjenju, predlogov za uspešnejše gospodarjenje.

Občinski sindikalni sveti tudi poročajo, da delavci v razpravah posvečajo vse več pozornosti naložbam in se zavzemajo za združevanje sredstev. Zavzemajo se tudi za izboljšanje delovnih pogojev in tudi za zaostritev delovne discipline. Razprave so bile po mnenju občinskih sindikalnih svetov kritične in zelo uspešne zlasti v TOZD z izgubo in v tistih TOZD, ki poslujejo z izgubo, na meji rentabilnosti ali s težavami. Ugotavljajo pa tudi, da v mnogih TOZD, ki so uspešno poslovale, razprave praktično niso bile — razprave, saj niso vsebovale pripomb, predlogov.

Občinski sindikalni svet Krško pa je na primer ugotovil, da v vseh TOZD niso pravočasno pripravili poročil o rezultatih poslovanja za devet mesecev lanskega leta, da poročila tudi niso bila napisana dovolj poljudno, razumljivo, da SIS niso poslale svojih poročil združenemu delu. V akcijo obravnavanja zaključnih računov se je manj uspešno vključila tudi medobčinska gospodarska zbornica za Posavje, saj je njen predstavnik sodeloval samo na posvetu s predsedniki osnovnih organizacij sindikata konec oktobra lanskega leta.

Kritično so obravnavanje rezultatov gospodarjenja ocenili tudi na občinskem sindikalnem svetu v Ilirski Bistrici, čeprav so hkrati ugotovili tudi zelo pomemben napredek v kakovosti razprav v posameznih okoljih in pri vključevanju družbenopolitičnih organizacij vanje. Skoraj povsod pa je v razpravah manjkala samoupravna delavska kontrola, prav tako pa se v razprave ni vključila gospodarska zbornica in tudi ne družbeni pravobranilec samoupravljanja. Sindikati pa da so delo opravili zelo dobro in so dejansko bili gonilna

sila aktivnosti ob obravnavanju rezultatov gospodarjenja.

Iz vseh poročil skupaj lahko povzamemo rdečo nit: premaknilo se je in to temeljito. Tam kjer je bilo tokrat še slabo, se bo najbrže že ob naslednji razpravi — ob periodičnih obračunih v letošnjem letu, premaknilo še za korak naprej. To pa je najpomembnejše. *Boris Rugelj*

Pod povečevalo deset ozd lesarstva

V republikanskem svetu ZSS je bil sprejet dogovor tudi o tem, kako bodo spremljali razpravo o »ZR 79« v republikanskih odborih sindikatov dejavnosti. O tem smo se pogovarjali z Branim Mišičem, sekretarjem RO sindikata delavcev lesarstva in gozdarstva Slovenije. Izbrali smo ga tudi zategadelj, ker so se odločili, da bodo dali pod »mikroskop« kar deset organizacij združenega dela v tej panogi. V Meblu se bodo usmerili na vprašanja, ki zadevajo pridobivanje dohodka v nekaterih TOZD, ki so zaradi pogojev gospodarjenja v zgubi, tudi v celjski Savinji bo med drugim stekla beseda o tem. Gozdno gospodarstvo Kranj bo v središču skrbi RO tudi zato, ker lani delavci niso sprejeli zaključnega računa, v Lesonitu v Ilirski Bistrici pa bodo posebej spregovorili o vplivu novih investicij s razmeroma visokimi anuitetami, na gospodarjenje. V krog posebej zanimivih organizacij združenega dela pa sodijo tudi ajdovska Lipa, GLIN Nazarje, Gozdno gospodarstvo Maribor, Inles Ribnica, Gozdno gospodarstvo Ljubljana in cerkniški Brest.

Zvedeli smo, da bodo posebno skrb v vseh teh razpravah namenili še zlasti oblikovanju dohod-

kovnih odnosov med posameznimi vejami v slovenskem in jugoslovanskem lesarstvu in uveljavljanju novih odnosov med lesno-predelovalno industrijo in gozdnimi gospodarstvi. Bržkone pa bo mnogo besedi tudi o vlogi, ki jo zdaj opravljajo sestavljene organizacije združenega dela, o samoupravni organiziranosti v slovenskem lesarstvu in gozdarstvu sploh, pa tudi o planiranju, kjer bo treba še posebej ugotavljati, koliko je proizvodnja usklajena s tržnimi zahtevami. Zategadelj bo posebej treba dati odgovor v tistih temeljnih organizacijah združenega dela, ki imajo svoje izdelke več kot štiri

Dovolj strokovnih podlag za pripravo gradiv

Tokrat zagotovo nihče ne bo imel opravičila za slabo pripravo gradiv za javno razpravo o zaključnih računih gospodarjenja v lanskem letu. Stališča in program aktivnosti smo v Zvezi sindikatov sprejeli že v začetku druge polovice lanskega leta.

Zdaj potemtakem ne bi smelo biti zadreg... Še zlasti ne tudi zategadelj, ker so v Gospodarski zbornici Slovenije pripravili neke vrste opomnik za vse poslovodne delavce za pripravo informacije za javno razpravo o zaključnem računu za lani. V njem so našeta vsa temeljna področja, ki so za razpravo delavcev pomembna. Zal še vedno nimamo oblikovanih meril za presojo o tem, kako oceniti, kdaj je TOZD na meji rentabilnosti, kar pa bo po informacijah, ki smo jih dobili, pripravljeno v prihodnjem tednu. Razlog več torej, da bo stekla razprava temeljiteje, odgovorneje in v duhu stabilizacijskih hotenj. Poleg tega pa so v »pripravljenosti« tudi v Službi združenega knjigovodstva, ki jih lahko delavci v TOZD in v de-

mesece na zalogi. K temu sodi tudi vprašanje o morebitnih preusmeritvah proizvodnje in o dogovarjanju med TOZD in delovnimi organizacijami za skupne nastope na tujih trgih. V sklepih, ki so jih sprejeli na nedavni seji republikanskega odbora pa je med drugim zapisano, da morajo v razpravah o zaključnih računih spregovoriti tudi o izrabi delovnega časa. Dogovorili so se, da bodo službe za varstvo pri delu pripravile ustrezno »gradivo« o teh vprašanjih, ki mora vsebovati tudi ukrepe za odpravljanje morebitnih vzrokov poškodb pri delu in za zmanjšanje bolniških.

lovnih skupnostih »porabijo« tedaj, če s pripravljenimi informacijami in podatki niso zadovoljni ali pa če v njih dvomijo.

»Finiš« akcije bo konec tega meseca. Pa ne mislimo na zaključek v starem smislu, češ zdaj pa smo odpravili »nadležno« akcijo... Ne, kajti dogovorili smo se, da mora biti obračun dela in gospodarjenja vsakodnevna politična akcija vseh dejavnikov v temeljnih organizacijah združenega dela. Ob tem velja na vsak način omeniti, da so v RS ZSS, v Gospodarski zbornici in v SDK Slovenije pripravili strokovne podlage za temeljito razpravo o zaključnih računih in tudi o oblikovanju smernic in elementov za prihodnji srednjeročni načrt in za gospodarski načrt za leto. Žal pa smo ob spremljanju dosedanjih razprav v nekaterih organizacijah združenega dela tam in tu tudi ugotovili, da odgovorni tovariši ne poznajo vseh teh dokumentov in tudi to, da jim zakon o združenem delu še ni povsem »krvni«. *Marjan Horvat*

Slovenija in prizadevanja za stabilizacijo

Notranje rezerve — oguljena fraza?

V letošnjem letu bomo nemara najbolj odločilno bitko za stabilizacijo gospodarstva. Resda smo te iste besede uporabljali tudi v preteklih letih, saj se s problemi, ki nam jih prinaša pregreto in po mnenju mnogih prehitro tekoči »gospodarski« stroj, soočamo že (pre) dolgo vrsto let. Toda letošnje leto je odločilno ne samo zavoljo tega, ker zaključujemo neko srednjeročno plansko obdobje in ni vseeno, s kakšnimi rezultati bomo začeli novo. Odločilno je tudi zavoljo tega, ker se je nakopičilo kar preveč nepotrebnih težav in problemov, težav, ki smo jih v minulih letih pač reševali le za kratek čas, oziroma razreševanje odpravili na kasnejši čas. Zdaj pa je čas, da z naporji vseh

nas zaustavimo kopičenje težav, da učvrstimo gospodarski položaj doma in preprečimo nadaljnje zmanjševanje vloge Jugoslavije v mednarodni delitvi dela. Naši sodelavci, katerih prispevke objavljamo na naslednjih straneh, so nam sporočili, kako so se na to težavno pot odpravili v posameznih republikah in pokrajinah.

Stabilizacijski in varčevalni ukrepi, ki smo jih bili deležni v začetku leta v obliki resolucijskih določil in družbenih dogovorov o omejevanju porabe, nekaterih pa še bomo, bodo, upamo, temeljito spremenili razmišljanja vodilnih in tudi delavcev v mnogih kolektivih. Možnosti za »lahak« način doseganja dohodka bo letos v primerjavi z minulimi leti

komajda za ščepec, za vsak dinar pa se bo treba na trgu še kako boriti. In ker bodo tudi možnosti za povečevanje osebnih dohodkov naravnost »usodno« odvisne od gibanja dohodka, bo boj za dohodek še toliko bolj srdit. Ob mnogo težjih pogojih pridobivanja dohodka bodo seveda najbolj prizadeti kolektivi, ki so bili doslej dokaj »razvajeni« in ki so bili ob razreševanju lastnih težav gospodarske narave pripravljene prej sprejeti kakršnokoli pomoč zunanjih dejavnikov, kot poprijeti za garaško delo.

Marsikdaj smo namreč v kolektivih slišali, da so »že izkoristili vse svoje rezerve in da naj zdaj družba prispeva svoj delež k razreševanju njihovih težav«. In pa, da je opozarjanje na večje iz-

koriščanje lastnih sil, notranjih rezerv, oguljena fraza, ki jo je življenje že zdavnaj ovrгло. Skratka, gospodarstvo da je storiло vse, kar je bilo v njegovih močeh, zdaj pa naj svoje naredi še družba, država.

Res je sicer, da nam ekonomska politika ni bila vedno najmočnejši adut, da so se sistemski ukrepi sem in tja tudi križali, si nasprotovali, nismo imeli pravih dolgoročnih ciljev. Res pa je tudi, da so tako sistemski ukrepi, kot tudi gospodarstvo samo, pogosto silili le po najlažji poti do cilja (ki praviloma daje samo rezultate kratkotrajne vrednosti).

Lahkih poti ni več. »Oguljene fraze« imamo zdaj spet vsi na jeziki, samo da je tokrat vse malce drugačno: besede o notra-

njih rezervah ne bodo mogle ostati samo besede. »Izvrstati« jih bodo morali tudi v tistih kolektivih, ki so jih že »v celoti izkoristili«.

Prepričani smo, da jim bo z malo truda tudi uspelo, kajti rezerv je kar precej. Na primer: boljše izkoriščanje delovnega časa, manj »bolniških«, večja delovna disciplina, boljše organizacija dela, varčevanje pri stroških proizvodnje, pri uporabi materialov, uporabi cenejših materialov, kjer je to pač dopustno in tako naprej. Varčevanje te vrste lahko primakne k dohodku marsikateri dinar. Še mnogo več pa je moč privarčevati s tesnejšim in globljim sodelovanjem delovnih organizacij pri delitvi proizvodnih programov, pri izbiri in

usklajevanju razvojnih načrtov, pri skupnem vlaganju v izgradnjo za vse sodelujoče zanimivih projektov. Veliko rezerv pri boju zoper posledice pretirane inflacije in boju za večji dohodek se skriva v dogovarjanju in sodelovanju kolektivov o medsebojnih odnosih pri oblikovanju cen skupnega proizvoda in skupnem riziku. Kako malo smo naredili na primer za večje sodelovanje kolektivov pri skupni izgradnji pomembnih proizvodnih objektov, kaže podatek, da je od skupno investiranih sredstev le slabih 9 odstotkov sredstev sovlagatelj, hkrati pa skoraj petina sredstev tujih partnerjev in bank. Notranje rezerve torej niso le oguljena fraza, mar ne? *Boris Rugelj*

Ni časa za daljše ogrevanje!

Sekretarji republiških odborov sindikatov družbenih dejavnosti so imeli delovni dogovor o nalogah sindikata pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja. Če sta problematika usmerjanja vpisa v izobraževanje ob delu ali iz dela in problematika oblikovanja mreže usmerjenega izobraževanja ostali le na ravni medsebojne informiranja, in če so se dogovorili, naj se pripravijo operativni akcijski načrt v zvezi z izvajanjem nalog za pripravo delovne prakse učencev usmerjenega izobraževanja, pa je razprava o kadrovanju za organe posebnih izobraževalnih skupnosti prarastla v mnogo širše naloge uresničevanja zakona o usmerjenem izobraževanju. Če bi hoteli potegniti črto pod to razpravo, bi se pokazalo, da se morajo sindikati v naslednjem obdobju močno angažirati predvsem pri evidentiranju kadra za nove organe posebnih izobraževalnih skupnosti in pri usposabljanju delegatov posebnih izobraževalnih skupnosti, zlasti delegatov—uporabnikov, da bodo kos nelahkim nalogam, ki jih morajo posebne izobraževalne skupnosti opraviti brez daljšega ogrevanja. Gre za novo konstituiranje posebnih izobraževalnih skupnosti na osnovi novih samoupravnih sporazumov z delavci združenega dela, ki bodo temeljili na novem zakonu o svobodni menjavi, gre za srednjeročno načrtovanje izobraževanja, programe izobraževanja, medsebojno usklajevanje mreže usmerjenega izobraževanja itd.

V zvezi z evidentiranjem možnih kandidatov za nove predsednike dvodomnih skupščin posebnih izobraževalnih skupnosti, predsednikov obeh zborov, pa predsednika in članov strokovnega sveta, je bilo tehtno priporočilo, naj bi izbirali med ljudmi, ki so se že doslej ukvarjali z vprašanji reforme izobraževanja, da se ne bi predolgo

uvajali, da ne bi preveč izgubljali na času.

Posebna razprava se je razvila okrog strokovnih služb posebnih izobraževalnih skupnosti in okrog tajnikov PIS. Nemir so vnesle govornice, da bodo PIS lahko brez tajnikov. Prav gotovo ne, kajti nekdo mora skrbeti za organizacijsko-vsebinsko pripravo delegatskega delovanja, volonterja si lahko omisli nemara le PIS, ki ima eno ali dve šoli. Strokovna opravila za PIS pa lahko opravljajo tudi strokovne službe SOZD ali večjih OZD, sicer pa je po zakonu predvideno, da je strokovna služba vseh PIS enotno organizirana. Bojazan, da bo okrilje republiške izobraževalne skupnosti tej službi že samo po sebi odtegovalo službe PIS, ni opravičeno, če bodo njihov status in vlogo, kot tudi vlogo tajnikov, opredelili v novih samoupravnih sporazumih o svobodni menjavi.

Razprava se je razvila tudi okoli vprašanja, da »ansambel«
predsednikov PIS danes še zdaleč nima tiste kreativne vloge, ki naj bi jo imel pri kreiranju skupne izobraževalne politike. Izgovori, da temu botrujejo neustrezni družbeno-ekonomski odnosi in da 50 odstotkov izobraževalnih programov s področja družbenih dejavnosti še nima svojega neposrednega financiranja (PIS zdravstva, pedagoškega šolstva, kulturnega in upravnopravosodnega so še v nastajanju) je le deloma utemeljen, če je bila znova podana intervencija za skupno prispevno stopnjo za usmerjeno izobraževanje. Mnoge posebne izobraževalne skupnosti, ki so opravile že mnogo koristnega dela pri pripravi programov, določitvi usmeritve, smeri in poklicev ter njihovega izobraževanja, pri usklajevanju šolske mreže, so »zrele«
za svobodno menjavo, ki pa nikakor ne more zaživeti. Tako so njihovi koraki naprej, žal, še vedno precej v prazno.

S. G.

Naš pomenek z Mihom Burgerjem, sekretarjem Obs ZSS Novo mesto

Ne ponavljati starih napak!

V Novem mestu so se predsedniki OOS pred dnevi posvetovali o uresničevanju nalog zveze sindikatov v občini pri uresničevanju družbenoekonomske politike v letošnjem letu. Kot je povedal sekretar občinskega sveta ZSS Miha Burger, je osnovno vodilo temeljito informirati vse delavce. To bodo storili ali na občinskih zborih, v razpravah ob zaključnem računu, ob sprejetju planov za prihodnje petletno obdobje ali tudi na posebnih zborih delovnih ljudi. Pri tem naj letos ne bi ponavljali starih napak. Natančno so namreč določili odgovorne nosilce nalog, natančno pa so opredelili tudi roke.

Tudi obravnava zaključnih računov ni novost. Morda se bo letošnja razlikovala od prejšnjih po tem, da bo predvsem kvalitetnejša in da bodo usmerili pozornost na nekatere kazalce, o katerih doslej niso zadosti razpravljali. To velja zlasti za bolniške in druge izostanke z dela. Tako so med drugim v DO Čestno podjetje Novo mesto TOZD Vzdrževanje sklenili, da vse izostanke posebej evidentirajo in da se s temi podatki vsak mesec seznanijo kolektiv. V Industriji obutve so, denimo, opozorili, da kadilci med delovnim časom zavoljo »neogibne cigarete«
ostajajo predolgo izven delovnega mesta.

Zato so tudi sprejeli sklep, da glede tega poostrijo kontrolo. Podobno so o teh zadevah razpravljali v GG Podturn.

Na posvetovanju so se tudi dogovorili, da bodo odslej bolj pogosto spremljali kazalce gospodarjenja. Zlasti pa morajo posvetiti več pozornosti pobudam neposrednih delavcev v proizvodnji, odgovorni pa bodo morali povedati, zakaj teh pobud niso sprejeli, če jih niso, če so jih pa — kakšni so rezultati teh pobud. Tu bo morala več storiti tudi delavska kontrola.

Sedaj še ni ocene dela delavske kontrole v minulem letu. Naredili jo bodo do polovice letošnjega leta, morda tudi prej. Ugotovljajo pa, da kljub prizadevanjem in pobudam vendarle ni takšnih rezultatov, kakršne so pričakovali. Delavska kontrola se težko uveljavlja in ni čutili njenega vpliva. Nemara tudi zato, ker se je delavska kontrola bolj spuščala v drobnjarije, čeprav tudi niso nepomembne, ni pa spremljala uresničevanja planov, investicijskih programov, skratka širših vprašanj gospodarjenja. Zato jih bodo aktivirali in usmerili njihovo delo v resolucijska prizadevanja.

Ob vsem tem pa, poudarja Miha Burger, vse preveč le ugotavljamo in premalo uresničujemo že dogovorjeno. Že leta

imamo prevelik izpad z dela, produktivnost se ne povečuje, ponekod celo upada. Tako bo treba izrabi delovnega časa letos posvetiti veliko več pozornosti... In da se spet ne bi dogajalo, da smo nekatere tovariše le zadolžili, potem pa nismo preverjali, kako opravljajo svojo nalogo. Zato tudi so se na posvetovanju dogovorili, da bodo konec februarja ali na začetku marca zopet sklicali predsednike in ugotovili, kdo je kaj naredil. Tam, kjer je prišlo do zastojev in neizpolnjevanja nalog, se bodo morali problemov lotiti širše in jih skupno odpraviti.

Zanimive so tudi nekatere ugotovitve z občinskih zborov osnovnih organizacij, ki sicer še potekajo. Tam, kjer družbenopolitične organizacije vključno s sindikatom uresničujejo naloge, so tudi konference OOS vedno bolj kvalitetne. So pa tudi takšni, ki zaradi odstopanj in odklonov pri uresničevanju samoupravnih in delegatskih odnosov ne uresničujejo svojih nalog ali jih sploh ne opravljajo. To se odraža v medsebojnih odnosih, kaže pa se tudi v pripravah in poteku občinskih zborov. Na srečo takih organizacij ni veliko. S skupnim delom pa je moč, seveda, odpraviti tudi take slabosti.

K. K.

Ob zaključku redakcije

Seja RS ZSS

V četrtek dopoldne se je na 10. seji sestali republiški svet Zveze sindikatov Slovenije. Potem ko so njegovi člani pri srčno čestitali predsedniku Vinku Hafnerju za njegovo šestdesetletnico, so v uvodni točki dnevnega reda obravnavali in sprejeli dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka ter oblikovanja in porabe sredstev za osebne dohodke in za skupno porabo v letošnjem letu. Zavoljo zaključka redakcije smo na to temo, ki je tudi sicer te dni v središču pozornosti, pripravili razgovor s podpredsednikom RS ZSS Miranom Potrčem. Objavljamo ga na 8. strani.

Člani republiškega sveta so v nadaljevanju seje sprejeli še poročilo o delovanju RS ZSS v lanskem letu in program za letos, spregovorili o aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije v jubilejnem letu samoupravljanja in obravnavali še nekatere druge tekoče zadeve. V želji, da bi zagotovili kar najbolj poglobljeno razpravo, pa so na naslednjo sejo preložili »pretres«
nalog slovenskih sindikatov pri uveljavljanju delegatskega sistema in obravnavo stališč sindikatov o odprtih vprašanih uveljavljanja samoupravnega delavskega nadzora.

M. G.

IZ OBČINSKIH ORGANIZACIJ

Velenje

Predsedstvo občinskega sveta zveze sindikatov je na zadnji seji razpravljalo o uresničevanju nalog, zapisanih v resoluciji o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976—1980 v letu 1980, pregledalo pa je tudi program aktivnosti v okviru akcije »zaključni računi 1979«. Beseda je tekla še o aktivnosti sindikatov v zvezi s stabilizacijskimi prizadevanji in ukrepi. Predsedstvo pa je tudi izoblikovalo stališča za sestavo programa dela občinskega sveta zveze sindikatov Velenje za leto 1980 ter se seznanilo s

pripravami na občne zборе osnovnih organizacij zveze sindikatov in njihovim potekom.

P. O.

Kočevje

V pripravah na občne zборе osnovnih organizacij sindikata so se v organizaciji združenega dela Tekstilana Kočevje odločili, da bodo na zborih podrobneje razpravljali in sklepali o povezano-

sti, organizacijskih oblikah in številu osnovnih organizacij. V tem kolektivu deluje 6 osnovnih organizacij sindikata, ki v glavnem uspešno delujejo in rešujejo probleme, s katerimi se pri vsakodnevem delu srečujejo člani teh organizacij. Ne glede na to ugotovitev pa bodo izmenjali stališča o še boljši organiziranosti. Obravnavali bodo tudi aktivnost v delegatskem sistemu in v krajevni skupnosti ter informiranje članstva. Podrobneje pa bodo spregovorili o gospodarjenju v preteklem letu in kakšne naloge si bodo zastavili ob spre-

jevanju družbeno-ekonomskega načrta za letošnje obdobje. Kritično bodo ocenili nočno delo žensk. V tej organizaciji združenega dela zaposlujejo kar 78 odstotkov žensk, od tega jih še vedno dela v nočnih izmenah okoli 20 odstotkov. V prizadevanju, da bi nočno delo čimprej odpravili, so pred časom izdelali načrt, vendar terja precejšnja denarna sredstva, ki jih zdaj nimajo. Vseeno pa upajo, da bo nočno delo žensk v nekaj letih odpravljeno.

Viktor Dragoš

Bosna in Hercegovina ter prizadevanja za stabilizacijo

»Udarna smer« je najboljša

Novoletne stabilizacijske poslanice predsednika republike Tita v Bosni in Hercegovini niso sprejeli drugače kot imperativ. Z njo so natančno določene najpomembnejše naloge v izvajanju stabilizacijske politike, za katero je rečeno, da terja od vseh velika prizadevanja, odrekanje, spremembo načina dela in drugače ravnanje vseh subjektov gospodarskega in političnega sistema. Sindikat v tej republiki je resno opozoril, da v nekaterih kolektivih ne smejo ponoviti napak iz prejšnjih let. Ne sme se zgoditi, da bi v nekaterih delovnih organizacijah, ki poslujejo z izgubo, naraščali osebni dohodki hitreje kot dohodek in čisti dohodek, saj je potem neizogibno, da bi spet bolje živeli kot so delali. Ker je tako, je jasno, da ideja solidarnosti pripelje do absurda. Takš-

nim absurdom pa se lahko postavimo po robu samo s stabilizacijo.

Potemtakem je treba novi stabilizacijski »vozni red«
takoј uveljaviti, in to brez vsakršne zamude. V Bosni in Hercegovini bodo te dni sprejeli republiški dogovor o družbenem usmerjanju, razporejanju dohodka, sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v tem letu. Njegova določila bodo izhodišče, iz katerega bodo izhajale organizacijske zveze združenega dela in delovne skupnosti v razporejanju čistega dohodka, vendar na podlagi lanskim izplačanih osebnih dohodkov. Na podlagi tega dogovora morajo do konca marca v vseh temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih uskladiti ali sprejeti samoupravne sporazume in pravilnike o delitvi do-

hodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov. To praktično pomeni, da do konca marca ne bo zvišanja osebnih dohodkov in sredstev za skupno porabo.

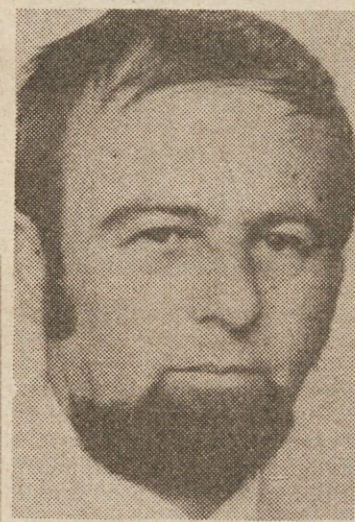
Politika delitve, ki bo v tem letu ena izmed strateških nalog vseh organov in organizacij sindikata v Bosni in Hercegovini, bo izključno povezana s povečanjem storilnosti in doseženo rastjo dohodka in ne bo vsebovala nikakršnih drugih ukrepov in omejitev.

Zaradi odločnejšega izvajanja stabilizacijske politike in krepitev materialne osnove združenega dela bodo osebni dohodki naraščali za 5% počasneje kot bo naraščal dohodek.

Primer kolektiva, ki se je hitro in učinkovito vključil v novo usmeritev, je sarajevski Famos. Programi ukrepov in akcij v tem

kolektivu imajo dve pglavitni smeri: optimalizacija proizvodnje in poraba sredstev v mejah realno ustvarjenega dohodka.

Famos že doslej ni nikoli prekoračil meje v razporejanju in porabi dohodka, vendar to ne pomeni, da so v kolektivu res mislili na vsak dinar, da so bila razmerja v razporejanju dohodka zmeraj najboljše predvidena. Marsikaj bi lahko storili in izboljšali. V tem kolektivu so povedali: največja notranja rezerva je proizvodnja. Sem sodijo vse njene komponente, razpoložljiva tehnična in materialna sredstva, organizacija in storilnost, proizvodnja in strokovni kader, delovni čas... Možnosti za prodajo proizvodov na tržišču je dovolj in zato so ugotovili: delali smo napake, ker tega že doslej nismo spoznali. Da bi prišli do

Piše:
Esad Njemčević

takšnega spoznanja in ugotovitve je bilo treba temeljito pobrskati v vsak kotiček zelo zapletenega procesa proizvodnje motorjev, menjalnikov, vozil in rezervnih delov, objektivno ugotoviti vse lastne in zunanje vplive na njegov potek.

V tem sarajevskem kolektivu so na primer jasno opozorili, da na ritem in obseg njihove proi-

zvodnje zelo močno vplivajo številni dobavitelji in kooperanti, saj vsaka neredna dobava ali dobava izdelkov slabe kakovosti neposredno vpliva na proizvodni proces in učinkovitost dela v vseh njihovih tovarnah. Vendar obenem pravijo, da je na tokove proizvodnje, učinkovitost in rezultate gospodarjenja mogoče enako ali celo bolje vplivati z lastnim delom in obnašanjem. To velja tako za temeljne kot tudi delovne organizacije, njihove samoupravne in poslovne organe, skupne in strokovne službe.

Famosovi programi ukrepov in akcij za izboljšanje gospodarstva, kar je tudi vodilo politike ekonomske stabilizacije, so v svojem bistvu torej naravnani v dve temeljni, očitno »udarni smeri«.

Zasedal je svet Zveze sindikatov Jugoslavije

Stabilizacija velja za vse

Minuli petek je svet Zveze sindikatov Jugoslavije na seji v Beogradu proslavil 35-letnico dela dela Zveze sindikatov Jugoslavije. Petindvajsetega januarja pred 35 leti je namreč končala delo vsedravnna sindikalna konferenca, na kateri so bili postavljeni temelji Zveze sindikatov Jugoslavije. Predsednik sveta Mika Špi ljak je poudaril, ko je govoril o dejavnosti sindikata v minulih 35 letih, da so sindikati odigrali pomembno vlogo v obnovi in graditvi države in v razvoju samoupravljanja.

Najpomembnejša tema se je pa so bile naloge zveze sindikatov v uresničevanju politike stabilizacije ter dohodkovno posvetovanje združenega dela z udeležbo v skupnem dohodku in prihodu.

Zelo konkretno uvodno izvajanje, ki ga je o nalogah sindikalne organizacije v izvajanju resolucije o ekonomskem razvoju in stabilizaciji gospodarskih tokov podal predsednik Mika Špiljak, so vsi člani sveta soglasno sprejeli kot akcijski program zveze sindikatov pri tej najpomembnejši nalogi v tem letu.

Po besedah Mike Špiljaka svet Zveze sindikatov Jugoslavije podpira vse ukrepe, ki jih izvajamo v tem letu za uresničevanje resolucije, ker meni, da z njihovim uresničevanjem začnemo proces premagovanja nekaterih škodljivih gibanj v gospodarskem razvoju države. Gospodarska stabilizacija pa terja tudi mnogo odrekovanja, spremembo načina dela in drugačno obnašanje vseh subjektov v družbi. To morajo sprejeti vsi: od najvišjega vodstva do zadnjega delavca. Dogovorjeni ukrepi za omejitve porabe in drugi, ki imajo delno administrativno naravo, pa ne pomenijo, da gre za administrativno urejanje problemov.

Predsednik sveta je opozoril tudi na številne naloge sindikata pri stabilizaciji na vseh področjih, zlasti na varčevanje, racionalno poslovanje, večjo storilnost itd. Pomemben ukrep v sta-

Jubilej glasila RAD

Dne 25. januarja 1945 se je končala prva vsedravnna sindikalna konferenca, takrat pa je tudi prvič izšel RAD kot glasilo Zveze sindikatov Jugoslavije. Odtlej je RAD nedeljivo povezan z dejavnostjo najširše organizacije delavskega razreda pri nas, s čimer je uspešno prispeval in še prispeva k učinkovitosti sindikalnih akcij med najširšimi sloji delovnih ljudi. Še zlasti pomemben in dragocen pa je delež, ki ga je RAD ob svoji programski in vsebinski usmeritvi odigral pri povezovalni, mobilizaciji in usposabljanju naših delovnih ljudi, da so kot neposredni proizvajalci začeli vse bolj prevzemati odločanje o vseh zadevah v lastne roke in tako graditi sistem socialističnega samoupravljanja. Tako je dosežanih 35 letnikov sindikalnega glasila RAD ne le prepričljiv presek dogajanja v tem obdobju, ampak tudi dokaz prizadevanj za cilje, ki jim v posameznih obdobjih v naši družbi pripisujemo največji pomen v naporih za resnično osvoboditev delovnega človeka.

Bratskemu »Radu« ob jubileju čestita tudi uredništvo DE.

bilizaciji je lahko tudi odnos do dela in izkoriščanja delovnega časa, saj se ponekod še zmeraj lahkomišleno obnašajo, med delovnim časom so ulice polne »sprehajalcev« ali pa takrat potekajo sestanki. Temu sindikat nasprotuje.

Velika rezerva je tudi usmeritev k združevanju dela in sredstev, naloga vseh pa je povečati izvoz. Moramo ustvariti ozračje, ki bo naklonjeno kar največji usmeritvi v izvoz in opuščanju uvoza takrat, ko ga lahko nadomestimo z domačimi surovinami in proizvodi. Po njegovi oceni zasluži večjo pozornost sindikata

tudi investicijska politika, pri čemer morajo sindikalne organizacije doseči, da se v vsaki temeljni organizaciji združenega dela ponovno proučijo sklepi o investicijah. Vse kar je nerealno, je treba opustiti. Za sindikalno akcijo v tem letu bo pomembno tudi izenačevanje pogojev gospodarjenja panog in dejavnosti ter politika zaposlovanja. Ze zdaj vemo, da mnogi, ki so prijavljeni na zavodih za zaposlovanje, izbirajo delo, da nočejo v manjše kraje in da gospodarstvo potrebuje proizvodne poklice, medtem ko se mladi zanimajo za »uradniške poklice«. Sindikat se bo zavzel, da bi z evidence nezaposlenih črtali tiste, ki jim ponudijo delo, vendar ga nočejo sprejeti.

Ko je Mika Špiljak govoril o osebnih dohodkih, je poudaril, da je treba spoštovati merila o delitvi iz resolucije in da je treba zato sporazume in dogovore dograditi. Vsakršno »divjanje« osebnih dohodkov mimo dela je treba omejiti, vendar to ne pomeni omejevanja delitve, kjer je delo mogoče izmeriti. Po njegovi oceni v stanovanjski graditvi neopravičeno kasnimo; še zlasti, ko vemo, da so potrebe po stanovanjih velike. Za neučinkovitost je delno odgovoren tudi sindikat, ker se njegova stališča ne izvajajo dosledno.

Vse te ocene in smeri dejavnosti sindikata v uresničevanju stabilizacijskih ukrepov so med razpravo potrdili in podprli. Stabilizacije, ni mogoče več prelagati in tudi ne prenese improviziranja. Prav zato je treba sindikalne organizacije, še posebej osnovne, čimprej usposobiti za uspešno vodenje te akcije. Prav zato je bilo uvodno izvajanje predsednika sveta sprejeto kot akcijski program in je bilo ocenjeno kot poziv k pripravi konkretnih stabilizacijskih programov od zveznega izvršnega sveta in skupščine Jugoslavije do vsake temeljne organizacije združenega dela.

Zorica Bosnić-Vujadinović

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Črne gore

Naravnost, brez ovinkarjenja

Na seji predsedstva sveta zveze sindikatov Črne gore so obravnavali dejavnost sindikata pri izvajanju resolucije o politiki uresničevanja družbenega načrta za letos. Izhajajoč iz stališč republiške resolucije je osrednje vprašanje v tekoči ekonomski politiki uresničevanje stabilizacije. V uvodnem izvajanju je Božidar Gazivoda posebej poudaril, da sredstva za osebne dohodke v gospodarstvu lahko naraščajo za 5% počasneje kot dohodek, v družbenih dejavnostih pa morajo naraščati za 7% počasneje kot narašča dohodek v gospodarstvu. V delovnih skupnostih, bankah in finančnih organizacijah, interesnih skupnostih, poslovnih skupnostih in združenjih lahko osebni dohodki naraščajo za osem odstotkov počasneje kot dohodek. To velja tudi za delovne skupnosti organov družbenopolitičnih skupnosti. Sredstva za skupno porabo v gospodarstvu lahko naraščajo največ za 14%, v drugih organizaci-

jah pa za 10% več glede na porabo v letu 1979.

V razpravi je sodeloval tudi predsednik Emin Dobardžić in med drugim poudaril, da bremen stabilizacije ne morejo enako nositi delavci na vseh področjih in v dejavnostih. Prav zato ima sindikat posebne in odgovorne naloge. Zlasti ne sme dopustiti zamud pri sprejemanju ustreznih samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov. Sindikat se bo med svojo dejavnostjo soočil s precej zapletenimi problemi, saj bo precej spremenjena rast osebnih dohodkov v številnih organizacijah, še zlasti tam, kjer lažje pridobivajo dohodek in osebne dohodke.

Na seji so govorili tudi o preobrazbi delavskih športnih iger. Nekateri športne igre namreč ne spodbujajo množičnosti, športa in rekreacije v TOZD in jih tudi organizirajo neodvisno od tega. Tako je ta dejavnost odtujena od delavcev in zato jo je treba spremeniti. Takšnih »športnih iger«

sindikat sicer že doslej ni podpiral, zdaj v času stabilizacije pa jih tudi ne sme več.

Predsedstvo je tudi podprlo osnutek družbenega dogovora o racionalizaciji stanovanjske graditve, osnovnih elementih, pogojih in merilih za določitev cen stanovanj v republiki.

Predsedstvo je skupaj s komisijo za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito obravnavalo aktualna vprašanja notranjega in mednarodnega položaja in s tem v zvezi naloge organizacij in organov sindikata v stabilizaciji gospodarstva. Predsedstvo je obenem opozorilo na najpomembnejše smeri dejavnosti sindikata v nadaljnji krepitvi splošne ljudske obrambe, vseh vidikov družbene samozaščite in celotne varnosti.

Udeleženci so s seje predsedstva zveze sindikatov Črne gore poslali predsedniku republike tovarišu Titu brzojavko z željami, da čimprej okreva in prevzame odgovorne funkcije. F. K.

Kako delamo — izkušnja iz Rume

Vedeti »vsak svoje«

V občini Ruma skoraj ni temeljne organizacije združenega dela, ki ne bi pripravila programa ukrepov za uresničevanje družbenoekonomske stabilizacije. To je rezultat široke politične dejavnosti v občini. Svet zveze sindikatov je zavezal osnovne organizacije, da sprejmejo svoje akcijske programe delovanja, s tem da navedejo konkretne naloge, nosilce in roke uresničitve.

— Takšno stališče sveta so delovni ljudje v občini sprejeli in se že lotili izvajanja — nam je povedal predsednik sveta ZS inž. Bogdan Ljubinković. Čeprav dejavnost zveze sindikatov na tem področju lahko označimo kot uspešno, pa ni mesta za samozadovoljstvo. Zato smo ustanovili komisije, ki morajo obiskati osnovne organizacije in se z-

naniti s problemi in dejavnostjo članstva.

Ali lahko navedete takšno dejavnost, ki po mnenju sveta zasluži največjo pozornost organizacije?

— Lahko in tudi želim opozoriti na gospodarno izrabo delovnega časa. Odstotek izostankov z dela je bil na našem območju dokaj velik. V nekaterih primerih je dosegel celo 12%. Samo v pol lanskega leta je bilo za bolniške izostanke do 30 dni izplačanih več kot 50 milijonov dinarjev, za izostanke nad 30 dni pa več kot 10 milijonov dinarjev. Zato smo začeli akcijo, da na tem področju napravimo red. V tovarni obute Fruška gora so na primer družbenopolitične organizacije pripravile razpravo o tej problematiki. Navzoči so bili tudi

zdravniki medicine dela in ob tej priložnosti so prisotni izvedeli, kateri njihovi tovariši se najpogosteje pojavljajo v ordinacijah željo, da bi dobili bolniško. Zatem so organizirali »obisk« pri teh bolnikih, ki pa so v ne tako majhnem številu opravljali zasebna dela...

Ali je takšna dejavnost prinesla zelene sadove?

— Je. Izostankov z dela je manj. Občutne so bile tudi druge koristi. Te sestanke smo izkoristili tudi za razpravo o varčevanju, storilnosti, skratka o celotni gospodarski dejavnosti. Tudi to je začelo vplivati na poslovne rezultate delovnih organizacij. Zdej je pomembno to, da pri akciji, ki smo jo začeli, vztrajamo! J. S.

Vojvodina in prizadevanja za stabilizacijo

Za racionalno gospodarjenje gre!

Da pridelek enega stota pšenice v Sloveniji ali v Šumadiji stane sto dinarjev več kot v Vojvodini je še mogoče razumeti, saj gre za drugačno kakovost zemlje ali pa morda ni bilo dežja. Če pa je v eni občini, kjer je zemlja dveh kmetijskih posestev druga ob drugi in so pogoji enaki, na enem posestvu pa je proizvodna cena stota pšenice sto dinarjev višja kot na drugem posestvu, se človek že lahko zamisli, zakaj denar in delo, vložena v proizvodnjo, ne dajeja zmeraj enakih plodov. Predvsem zasluga sindikata je, da v tem planskem obdobju nismo abstraktno govorili o stabilizaciji, ampak smo pri tem povsod uporabljali pravi argument — številke. Vendar ni bilo vseskozi tako. Ljudje v Vojvodini so se prav tako zatekali k parolam. Bilo je mnogo zelo

lepil stabilizacijskih programov, odkar se je pred štirimi leti sindikat jasno opredelil, da samo takšna delovna organizacija lahko misli, da ima dober program stabilizacije, ki lahko prikaže tudi dobre rezultate. Od takrat se sicer počasi, pa vendarle spreminjajo tudi pogledi ljudi.

Okrepila se je torej zavest, da stabilizacija pomeni predvsem racionalno gospodarjenje.

Poglaviti cilj Vojvodine v planskem obdobju 1976—1980 je bil premostiti relativno zaostajanje pokrajine. Zdej, v zadnjem letu planskega obdobja, lahko ugotovimo, da bo, kot kaže, cilj dosežen. Zato namreč, ker so bile spodbujevane investicije, pa tudi s tem, da so zavirali porabo in da se je sistemsko umirjala rast

osebnih dohodkov. S tem lahko pojasnimo, zakaj so osebni dohodki v vojvodinskem gospodarstvu razmeroma nizki, obenem pa se je povečala reprodukcijska sposobnost gospodarstva. Toda: v korist razvoja je bilo treba graditi nove tovarne, stare pa obnoviti. Tako ni naključje, da je bilo 85,7 odstotka vseh investicij namenjenih v gospodarske objekte. Neproduktivne naložbe so bile majhne. Takšna usmeritev je vsekakor dobra, vendar so se pri tem pojavili problemi, kako zbrati sredstva za investicije. Na razpolago so imeli le 32% sredstev, namenjenih za investiranje, preostalo pa je bilo treba zagotoviti z domačimi in tuji posojili.

To seveda zelo draži modernizacijo, povečuje stroške zidave novih tovarn. Investitorji se te

dni mrzlično »preračunavajo« vsekakor se bo graditev nekaterih objektov ustavila pri temeljih. Tudi to je prispevek k stabilizaciji.

Druga zelo pomembna zadeva je razporejanje dohodka. Delovna organizacija, kjer čisti dohodek na zaposlenega presega dvojni znesek poprečnega čistega dohodka v vojvodinskem gospodarstvu v letu poprej, mora ta presežek obvezno, na podlagi 111. člena zakona o združenem delu, uporabiti za krepitev materialnih osnov. To pomeni, da ga ne more razdeliti za osebne dohodke ali pa za skupno porabo. S prvim januarjem je urejeno tudi vprašanje sredstev za skupno porabo.

Z izjemo prispevka za stanovanjsko zidavo je za skupno

Piše:
Zoltan Hatála

porabo moč uporabiti največ 1,6 poprečnega zaslužka v prejšnjem letu v vojvodinskem gospodarstvu. Ocenjujejo, da bi ta poroka letos utegnila znašati največ 9.000 dinarjev na zaposlenega.

V Vojvodini so se lotili tudi drugih konkretnih ukrepov, katerih cilj je bolj racionalno gospodarjenje. Razčiščeno pa je

tole: z znojem nihče ne more bogateti niti s tem, kar dosega v stabiliziranju gospodarstva. Treba se je nasloniti na znanost, na moderno tehnologijo. Pridelek v kmetijstvu Vojvodine, ki je na evropski ravni, sam po sebi vsiljuje takšno ugotovitev. Poprečni pridelek na hektar v višini 50 stotov dokazuje isto. Prav zato se tudi v drugih gospodarskih panogah lotevajo odločnih ukrepov, da bi zagotovili čimvečjo navzočnost znanosti, sodobne tehnologije in dobro organizacijo dela. Kar zadeva pomanjkanja energije pa se v Vojvodini temeljito pripravljajo na izkoriščanje sončne energije.

Vojvodina ima poprečno na leto 2200 ur sonca. To je velikanska rezerva in bila bi velika škoda, če je ne bi izkoristili.

Litostroj: Odbor samoupravne delavske kontrole dobro opravil težak izpit

Čeprav danes, po skoraj letu dni, obsežno delo odbora delavske kontrole v Litostroju pri razčiščenju in razmejevanju »čudnega« trošenja sredstev njihovega sklada za razvoj in raziskave ter denarja Raziskovalne skupnosti Slovenije še ni v celoti zaključeno, je že jasno, da je odbor doslej uspešno opravil izredno težko in odgovorno poslanstvo. Že s svojimi dosedanjimi ugotovitvami je v prvi fazi dela v grobem razmejil krivdo ter zaščitil poštene delavce in strokovnjake. Vodstvo Litostroja, njegove samoupravne organe, družbenopolitične organizacije, Raziskovalno skupnost Slovenije in javnost pa opozoril, da ob prevelikem zaupanju lahko tudi pri znanstveno raziskovalnem delu pride do primerov, v katerih se težko pritrge denar združene dela začne neupravičeno pretakati namesto v resnične znanstvene dosežke — na povsem druge račune.

Hitra in uspešna akcija subjektivnih sil

Približno pred letom dni so organi pregona, ki so raziskovali primere nezakonitega poslovanja ljubljanskega Jugoslovanskega centra za transport industriji (JCTI) Litostroj opozorili, da nekateri njegovi strokovnjaki, predvsem pa njegov TOZD za razvoj in raziskave (IRRP) v JCTI dobivajo nevsakdanje velike honorarje za nekatera znanstveno raziskovalna dela. Ko so si v Litostroju malo pobliže ogledali zadevo, so presenečeni ugotovili, da gre v resnici za naloge, ki jih je do polovice sofinancirala Raziskovalna skupnost Slovenije, ostalo polovico pa Litostroj, kjer bi naj te naloge tudi opravili.

Vest o »dvojnem delu in milijonskih honorarjih« je imela v Litostroju tem širši odmev, saj se je že šušljalo, da nekateri njihovi strokovnjaki med rednim delom za bogate honorarje opravljajo naloge, od katerih kolektiv ne bo

imel velikih koristi, oziroma jih sploh ne potrebuje. Vest je prodrla v Litostroj povrh še v času, ko se je kolektiv nahajal v težkem gospodarskem položaju, in ko bi naj bili napori vseh usmerjeni v dosledno izpolnjevanje planiranih obvez za gospodarsko stabilizacijo kolektiva, v kateri je bilo potrebno maksimalno vključevanje prav strokovnjakov.

Vest o razdajanju svojih strokovnjakov je v Litostroju sprožila med delavci tolikšno razburjanje, da je to že ogrozilo normalno delo. Vodstvo kolektiva, sindikat in osnovne organizacije ZK so takoj reagirali in zahtevali, da se primer nemudoma razišče. Ker je bilo v zadevo vpletenih več strokovnjakov in vodilnih delavcev iz različnih TOZD, so pri centralnem delavskem svetu ustanovili posebno samoupravno delavsko kontrolo, ki bi naj vso zadevo podrobno raziskala in predlagala rešitve. Ta je že v kratkem času resnično prišla pred kolektiv z osupljivimi rezultati svojega dela.

Samoupravna delavska kontrola je kaj hitro ugotovila, da ni šlo za osamljene primere izkrivljanja zaupnih nalog, temveč že skoraj za ustaljeno prakso, v katero je bilo vpleteno mnogo več ljudi, kot je to bilo pričakovati na prvi pogled. Še bolj boleča je bila ugotovitev, da je bilo vse to moč početi tudi zato, ker je v Litostroju popustila kontrola in odgovornost tudi najodgovornejših delavcev v posameznih TOZD, predvsem pa v TOZD IRRP, torej v TOZD, ki bi naj s svojim delom, poslanstvom in s toliko truda v minulih letih zbranimi strokovnjaki predstavljala »možganski center« oziroma »hrbtenico« kolektiva.

Z ugotovitvami tako pred kolektiv

Ne glede na te nepredvidene in presenetljive rezultate, ki so v veliki meri upravičeno omajali ugled in delo posameznih vod-

stvenih organov, ob tem seveda tudi nekakšno samozadovoljno brezbriznost samoupravnih organov, sindikata in ZK v posameznih TOZD, so poročilo odbora delavske kontrole o nepravilnostih objavili v internih informacijah, vso dokumentacijo v zvezi s poročilom pa dali cel teden na vpogled vsem zaposlenim. S tem so omogočili objektivno obveščenost vseh zaposlenih in jim omogočili, da so se lahko s svojimi podatki vključili v razčiščenje posameznih primerov. Ta nevsakdanji ukrep je imel v kolektivu izredno pozitiven odmev, saj mu je znova vrnil zaupanje v poštenost in pravičnost dela tako delavske kontrole kot tudi ostalih samoupravnih, političnih in vodstvenih organov. Kaj je delavska kontrola pravzaprav ugotovila?

Na štirih gosto izpisanih straneh že omenjene informacije je bila najprej ugotovitev, da je bilo največ nepravilnosti pri tisti skupini raziskovalnih nalog, pri katerih je sodeloval tedanji direktor TOZD IRRP dr. MARKO KOS. Razčlenjenih je bila cela vrsta primerov, v katerih je po ugotovitvah in mnenju delavske kontrole šlo za goljufive pogodbe, za izplačevanje visokih honorarjev tudi za neopravljeno delo, za lažno prikazovanje stroškov in sodelavcev ter celo za primere, ko bi naj skupina strokovnjakov na »znanstveni osnovi« za visoke honorarje obdelala določene naloge, ki so jih že predtem uspešno opravili drugi strokovnjaki v — Litostroju...

Glavna značilnost raziskanih pogodb je bila, da finančni obračuni, prikazani Raziskovalni skupnosti Slovenije, niso ustrezali dejanskemu stanju, temveč so služili le navideznemu prikazovanju opravljenega dela, da bi si izvajalci tako zagotovili denar. V obračunih so bili navedeni tudi raziskovalci in projektanti, ki na nalogah sploh niso delali ali jih celo niso niti poznali. Naloge so namreč pogodbeno prepustili v izdelavo zunanjim institucijam, predvsem Jugoslovanskemu centru za transport v industriji, ki ga je vodil nekdanji delavec Lito-

stroja, inž. A. Brumat ali pa NOVUMU. Oba »izvajalca« sta si zaračunala lepe provizije in naloge zaupala nazaj — predlagateljem. Ti so potem za velike honorarje te naloge »znanstveno« obdelali...

Člani delavske kontrole, delavci SDK in UJV so presenečeni ugotovili, da JCTI sploh ni bila registrirana, zdaj pa ugotavljajo, kako je potemtakem sploh lahko prišla do svojega bančnega računa. Ob tem je še bolj zanimiva ugotovitev, da JCTI sploh ni imela niti enega ustreznega strokovnjaka, poleg Brumata bi naj bil še nekdanji mizar F. Koritnik. Zoper oba je predložena ovadba, ker so delavci SDK in UJV odkrili še vrsto drugih nepravilnosti, vendar je to že druga zgodba.

Ti meni, jaz tebi — oba pa veliko

Ko sta torej JCTI in NOVUM pobrala masne provizije, ko so »obračunali dejanske stroške«, so ostanek denarja razdelili med strokovnjake po razpredelnici in ceniku, ki ga je predložil dr. Kos. Delavska kontrola je ugotovila, da sta dobila največ denarja dr. Kos in njegova žena, privatna učiteljica klavirja.

Za ilustracijo naj navedemo primere, kako sta predlagatelj in njegova žena samo preko JCTI za 12 pogodb prejela skupaj okrog sto petdeset milijonov starih dinarjev! Vsi ostali litostrojski delavci pa desetkrat — manj ali komaj tretjino ženinoga honorarja! Za lansko leto je bilo sklenjenih že pet novih pogodb v skupni vrednosti devetindevetdeset milijonov starih dinarjev, ki bi bili verjetno razdeljeni po istem ključu, vendar je tokrat vmes posegla SDK. Izvajalci so imeli že marca narejene obračune za polovico denarja, kot da je polovica dela že opravljena, čeprav nekateri od teh nalog niso bile še niti začete.

Strokovna komisija, ki jo je

imenoval odbor samoupravne delavske kontrole, je samo pri štirih nalogah od vseh ugotovila, da so za Litostroj uporabne, medtem ko so bile nekatere druge naloge brez povezave z delom projektantov, ki so se z vsebino dela teh nalog že ob delu srečevali in bi jih lahko bolje rešili, kot je bilo v nalogah opredeljeno. Kot primer so navedli raziskovalno nalogo, ki obravnava seizmične obremenitve dvigalnih naprav v nuklearnih elektrarnah, ki jo je vodil dr. Kos tri leta in za katero niso vedeli ne glavni projektant polarnih dvigal in ne vodja prodaje žerjavov. Komisija se je le v dveh primerih spustila v vsebinsko ocenjevanje nalog, za katere je dodatno recenzijo naredil strokovnjak iste ravni kot avtor, torej doktor znanosti. Ta je med drugim ugotovil, da sta »obe deli polni raznih pomanjkljivosti, nejasnosti, nedoslednosti ter napak; zaradi tega tudi nimata nobene vrednosti niti kot fundamentalna niti kot aplikativna raziskava... Enako kvalitetna bi naj bila tudi naloga z učenim naslovom »Raziskava funkcijsko orientiranega globalnega klasičnega sistema«, pri kateri bi naj bile od 263 strani teksta le 16 strani originala, ostalo pa predstavljajo fotokopije nove litostrojske dokumentacije in organizacijskih zapisov. Za to nalogo je bilo izplačano Majdi Kos nekaj več kot osem in dr. Kosu malo manj kot pet in pol starih milijonov dinarjev.

S takšnim dvojnimi sklepanjem pogodb so nosilci nalog kaj hitro zamegljevali dejanska stanja, predvsem pa sodelavcem onemogočili, da bi imeli vpogled, kako je delo posameznega raziskovalca v resnici ovrednoteno — plačano. Tako je bila namreč Raziskovalni skupnosti povsem drugače prikazana razdelitev denarja med raziskovalce in sodelavce na primer pri raziskovalni nalogi »Optimalna določitev malih hidroagregatov za področje SRS«, za katero je bila sklenjena pogodba z NOVUM za 93 milijonov starih dinarjev. Ves obračun je bil narejen tako,

da raziskovalci, ki so dobili za delo manjše vsote, niso mogli izvedeti, koliko so dobili ostali...

Je znanje privatna last?

Iz poročila in drugih dokumentov ter ugotovitev delavske kontrole, delavcev SDK in UJV smo izbrali le najznačilnejše primere, kako je nagrajevanje tovrstnega »raziskovalnega dela« v resnici potekalo. Ob tem je očitno, da je bil vpliv organizatorjev in nosilcev tega dela to-

Novo nagrajevanje

Tik pred zaključkom redakcije smo izvedeli, da so v Litostroju z referendumom odločili o novem sistemu nagrajevanja. Več kot dve tretjini delavcev je glasovalo »za«.

Tako so se delavci izrekli za večjo stimulacijo prizadevanj delavcev, s tem pa tudi za vsa stabilizacijska prizadevanja od večje produktivnosti dela, boljšega izkoriščanja delovnih sredstev do zmanjševanja proizvodnih stroškov.

Podprli so tudi delo v dveh izmenah.

likšen, da je zavedel samoupravne in druge organe, ki so naloge potrjevali in zanje dodeljevali sredstva.

Toda medtem ko so tako v Litostroju kot tudi v javnosti napenjali vse sile, da bi zadevo razčistili in onemogočili neupravičeno trošenje družbenega denarja, je skupina delavcev v Litostroju z ustaljeno prakso — nadaljevala. Delavska kontrola je skupaj z ostalimi namreč ugotovila, da so še potem, ko je bila že uvedena preiskava, sklenili po-

Kosovo in prizadevanja za stabilizacijo

Zavestna akcija daje rezultate

Na vseh sestankih v zadnjem času so poudarili, da celotno stanje v gospodarstvu Kosova terja reševanje številnih nalog. Letošnje leto je prelomno v prizadevanjih za stabilizacijo gospodarstva.

O tem in o drugih vprašanih, ki so povezana z uspešnim reševanjem nekaterih problemov, ki vplivajo na nadaljnji potek stabilizacije, so v zadnjem času govorili na sejah skupščine SAP Kosova, pokrajinskega komiteja ZK, pokrajinske konference SZDL in na sejah sveta Zveze sindikatov Kosova.

Na teh sejah so poudarili, da doseženi rezultati v kosovskem gospodarstvu v predzadnjem letu izvajanja srednjeročnega načrta niso takšni, kot predvidevajo načrti in razvojni programi. Stabilizacijski ukrepi niso bili izvajani takoj kot je bilo predvideno. V nekaterih delovnih or-

ganizacijah niso dosegli načrtovane proizvodnje, na dan prihajajo nekatere pomanjkljivosti, ki se predvsem kažejo v premajhni prizadevnosti na delovnem mestu, slabi organizaciji dela in celotnega poslovanja, slabih odnosih do delovnih sredstev in velikem številu bolniških in sicer šnjih izostankov, to pa je seveda povzročilo, da načrti niso bili uresničeni.

Kaže, so menili na seji predsedstva sveta Zveze sindikatov Kosova, da so temu botrovali tudi neredne dobave surovin in reprodukcijskega materiala, naglo naraščanje cen na tujem tržišču in drugo. Predvsem je nagel skok cen surovin na tujem tržišču povzročil, da so se nekatere delovne organizacije znašle v brezizhodnem položaju. Ti in drugi vzroki so po svoje vplivali na izgube, ki so tudi najšibkejša

točka v celotnih gospodarskih gibanjih na Kosovu.

Svet zveze sindikatov Kosova je analiziral vzroke neugodnega poslovanja v nekaterih organizacijah združenega dela in priporočil delovnim ljudem in organizacijam združenega dela, da se sami lotijo reševanja svojih problemov in odpravijo škodljive pojave. Priporočil je, da pravočasno sprejmejo sanacijske programe, razvojne programe, razvojne programe do leta 1985 in drugo.

Ti in drugi storjeni ukrepi so naleteli na velikansko razumevanje in zanimanje med delovnimi ljudmi. Prav zato so v zadnjem obdobju v nekaterih delovnih organizacijah na področju stabilizacije in boljšega poslovanja dosegli vidne rezultate. Navedli bomo nekaj primerov.

Kako so delovni ljudje tovarne »Komuna« v Prizrenu dojele

ukrepe gospodarske stabilizacije in s kakšno odgovornostjo so se lotili uresničevanja načrtovanih nalog, govorijo doseženi rezultati. Ta delovni kolektiv je svoj razvojni načrt za leto 1980 uresničil pred rokom, seveda z zavestnostjo vseh družbenopolitičnih organizacij, organov samoupravljanja in vsakega posameznika. Delovni ljudje »Komune« so se zavzeli, da bodo ustvarili največjo proizvodnjo v zgodovini kolektiva — 2 milijona 200 tisoč parov razne obutve in gumijastih podplatov v vrednosti približno 280 milijonov dinarjev. Obenem so se dogovorili, da bodo v prihodnje gospodarneje uporabljali surovine, reprodukcijski material, povečali storilnost, še bolj varčevali in da bodo bolj odgovorni pri delu. Njihov razvojni načrt za letos v glavnem temelji na ukrepih gospodarske stabilizacije, nadaljnem razvijanju

Piše:
Tomislav Kadić

družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov na temelju zakona o združenem delu in na čimvečjih izvoznih poslih.

V prizrenski tekestilni industriji »Printeks« so se prav tako lotili ukrepov za stabilizacijo proizvodnje. V glavnem so vsi programi prišli iz baze. Prav zato jim je uspelo sanirati izgube v poslovanju in ustvariti možnosti za boljše gospodarjenje. Sad storjenih akcij je med drugim, da so proizvodne zmogljivosti boljše

izkoriščene kot so bile prej, zato je proizvodnja bolj stabilna, kakovost izdelkov pa je mnogo boljša.

Prav tako so v zadnjem času zaradi uvajanja novih stabilizacijskih ukrepov zelo zmanjšali izostanke z dela, pa tudi število bolniških in v razumnih mejah. V tem delovnem kolektivu je prej vsak dan izostalo z dela več kot 480 od skupno 2.200 zaposlenih.

Omenjena kolektiva smo omenili kot izrazita primera, ki sta se pravočasno lotila uresničevanja stabilizacijskih ukrepov. Po zgledu Prizrencev ravnavajo tudi delovni ljudje tovarne avtomobilskih delov »Ramiz Sadi-ku« v Peči, tovarne amortizerjev v Prishtini, tovarne šivnih cevi v Uroševcu in še mnogih drugih, ki prav zavoljo uvedenih ukrepov stabilizacije dosegajo vse boljše delovne rezultate.

Nekako pred letom dni se je samoupravna delavska kontrola v Litostroju zamislila nad šušljanjem o čudnem trošenju sredstev njihovega sklada za razvoj in raziskave. Rezultati, do katerih so se dokopali po nič kaj lahki poti, so na eni strani potrdili »šušljanje«, na drugi pa spodbudili družbenopolitične organizacije k ostremu ukrepanju, hkrati pa opozorili še na vrsto zahtevnih nalog, ki se jih bo treba čimprej lotiti...

godbo med litostrojskim TOZD PPO in NOVUM za »delo na projektiranju z vidika unifikacije in vzdrževanja električnih mostnih dvigal«. Pogodbena cena je bila skoraj sto osem milijonov starih dinarjev. Pet dni po tej sklenitvi je NOVUM že sklenil novo pogodbo z ing. J. Lesjakom, delavcem TOZD IRRP in njegovimi v pogodbi brezimnimi sodelavci, ki bi nalogo opravili za isto vsoto, od katere bi seveda NOVUM odbil svojo 15-odstotno provizijo...

In tako naprej in tako dalje. Organi pregona so skupaj z delavsko kontrolo v Litostroju

vati, mar smo res tako bogati, da v času vsesplošnih in nujno potrebnih stabilizacijskih ukrepov trošimo tolikšne vsote s težavo zbranega in združenemu delu še kako potrebnega denarja za raziskave, od katerih si »tisto združeno delo lahko obeta kaj malo koristi, oziroma za plačilo raziskav, ki so bile vsaj v nekaterih litostrojskih primerih v resnici že — raziskane. Nosilci tovrstnih nalog so v svoji neobrzdani želji po hitrem bogatenju šli celo tako daleč, da so svoje stroške in napore prikazovali celo v izjemnih šoferskih sposobnostih, saj so samo pri eni nalogi kot strošek navedli prevoženih sto tisoč kilometrov poti.

Izjemno in pošteno opravljeno delo

V pogovorih z delavci Litostroja, člani delavske kontrole, vodstvenimi delavci v sindikatu in ZK ter samoupravnih organih smo našli na ohrabrujoče dejstvo, da so vsi z vso resnostjo in odgovornostjo zadevo takoj začeli reševati in ločevati — »Ijuko od zrnja«. Z enako zavzetostjo so začeli tudi z reševanjem ostalih problemov, ki jih je ta zadeva potisnila na plan. Gre za vrsto anomalij, ki so se z leti prikrdle v poslovanje in delo posameznih ljudi in sektorjev.

Čeprav zadeva še niti zdaj, po letu dni obsežnega dela ni končana, to jasno kaže na velikost in težavnost naloge, so v Litostroju že mnogo tega počistili. Člani zveze komunistov so podprli vse predlagane ukrepe delavske kontrole in na osnovi tovariških razčiščevanj tudi ukrepali: več kot dvajsetim so izrekli disciplinske kazni, iz svojih vrst pa izključili dr. M. Kosa. Ta je sicer medtem že na hitro zapustil kolektiv Litostroja in postal profesor na fakulteti za strojništvo v Ljubljani. Pri tem se delavci Litostroja upravičeno sprašujejo, kako je to mogoče, vendar na fakulteti pojasnjujejo, da so za dr. Kosa prav iz Litostroja dobili dobre ocene, čeprav je bilo to še

pred tem razčiščevanjem in da zaenkrat razen sumničnej nimajo zoper svojega profesorja še nič oprijemljivega.

Inšpektorji SDK in UJV prav tako še niso končali s svojim delom. V Raziskovalni skupnosti Slovenije zadevo ponovno raziskujejo in bodo z analizo načeli tudi poslovanje izpred nekaj let. Enako raziskujejo še v JCTI in NOVUM. UJV je doslej javnemu tožilstvu ovadila samo dr. Kosa in pa že prej omenjena strokovnjaka JCTI, kar pa tiče njune prejšnje dejavnosti.

Na Raziskovalni skupnosti poudarjajo, da je delitev raziskovalnih nalog pri njih domena posebnega, strokovno izredno močnega organa, njihove predloge pa potem potrdi in sprejme samoupravni organ skupnosti. V zvezi z osumljenim delovanjem dr. Kosa poudarjajo, da to ni njihova stvar, temveč stvar Litostroja, saj pogodbe za raziskovalno in znanstveno delo Raziskovalna skupnost Slovenije ni sklepala z dr. Kosom, temveč Litostrojem, kateremu je tudi vloženo delo plačevala.

In kaj pravi dr. Marko Kos? Trdi, da je žrtev podtikanj, zavisti in obrekovanj. Med pojasnjevanjem navedenih primerov pravi, da gre v resnici za izjemno pomembne in za našo skupnost koristne naloge, ki jih je on s sodelavci opravil pošteno in z vso strokovno odgovornostjo. Pri finančnem razrezu je manj prepričljiv in v zagovor navaja, da je s takšnim poslovanjem želel kolektiv Litostroja prihraniti kakšen dinar.

»Nekateri me hočejo uničiti. Izničiti hočejo moje 30-letno delo, ki sem ga pustil v Litostroju. Kako lahko razložim moj zagovor na konferenci ZK, kjer so me izključili in ko bi naj dejal, da tako delajo vsi po Sloveniji in da sem se od njih tega učil, zdaj pa se je na mojih ramenih razbil voz...«. Takrat sem bil razburjen, ker nisem sploh vedel, kaj mi pripravljajo, zato sem bil vržen iz tira. Mislil pa sem na honorarno

delo, delo, kot je znanstveno delo, zahteva ogromno časa in znanja. Med rednim delom v Litostroju ga nismo vsega mogli opraviti, zato smo delali v prostem času. Mar bi ga naj opravljali zastoj?«

Tudi na račun honorarjev ima pripravljen odgovor: »Vsak je bil za opravljeno delo pošteno plačan...«. Kategoričen je tudi v zvezi vrednotenja dela njegove žene: »Vsak znanstvenik v svetu ima tajnico. Jaz je nisem imel. Žena je opravljala zame vse delo okrog zbiranja podatkov, prevodov, vodenja dokumentacije, prepisovanj. Norčujejo, se, češ, da je učiteljica klavirja. To je le njen hobi, v resnici je študirala komercialo...«

Za našo skupnost je v tem trenutku najbolj bistveno to, da so bili delavci v Litostroju sposobni sami razčiščevati to izredno zapleteno in zamegljeno zadevo, ki je krnila odnose in delovni zagon njihovega kolektiva. Zdaj, ko je že marsikaj pojasnjeno, bo pot naprej zagotovo veliko lažja. Seveda pa si nihče ne sme obetati, da bo tudi enostavna. Ne smemo namreč spregledati dejstva, da prav vse člane tega velikega kolektiva, še posebej pa na tem trdnem kamnu preizkušnje idejno poenotene komuniste in člane osnovne sindikalne organizacije, čaka še obilo dela.

Brez dvoma se ne bo moč ogniti temeljitemu obravnavanju lastnega sistema nagrajevanja po delu in rezultatih dela, ki očitno doslej še ni ponudil prave formule za nagrajevanje znanstveno-raziskovalnega dela, potem pa tudi njegovemu sprotneemu preverjanju. Zamujene prilžnosti, ki so se, najbrž ne dovolj zgovorno, ponujale ob obravnavanju periodičnih obračunov in tudi ob zaključnem računu, ne bo moč nadomestiti. Toda letošnji zaključni račun, ki je tik pred namj bo zagotovo ob skrbno pripravljene obravnave zmanjšal možnosti, da bi posamezniki bolj ali manj uspešno izkoriščali rezultate združenega dela predvsem za svoj lastni žep.

Janez Sever

KOMUNIST ZA DE

Koliko prenesemo?

Nagrajevanje inovatorjev je pri nas zakonsko zelo dobro urejeno in utemeljeno. Tudi v praksi se prav nič ne zatika, dokler se nagrade in nadomestila sučejo v spodobnih mejah. Ko pa je zvočni zid (ta ni povsod enak, največkrat pa se začne pri petdesetih tisočkah) prebit, se strpnost, blagohotnost, razumevanje začenjajo krhati, prej spoštovana načela izginjajo v prahu vsakdanje zavistnosti, nespoštovanja in premajhne cenitve ustvarjalnega dela.

Tisti, ki naj bi za svojo izredno koristno delo poželi »mastno« plačilo, se največkrat znajdejo v dvojni vlogi. Po eni strani morajo zagovarjati uspešnost svojega prispevka, po drugi pa ne smejo vztrajati pri nagradi, ki jim gre. Oboje namreč ni možno. Opazk. metanja polen pod noge, odporov, rovarjenja in tudi bolj ali manj organiziranega klevetanja ne manjka. Vse te sile pa so na videz kajpak združene pod delavčevu zastavo, prepričujoč premalo osveščene, da ne smejo dovoliti takšnih deformacij, ki so v svojem načelu sprte s socialističnim sistemom, samoupravnim pa še posebej.

Tisti inovatorji, ki se znajdejo v takšnem nezavidljivem položaju, v svojem pravičnem boju praviloma ne vztrajajo do konca. Zadovoljujejo se s kompromisi ali pa so se za »svojo stvar« pripravljene odpovedati večini ali celo vsem materialnim ugodnostim. To pa je seveda kaj slaba spodbuda za »novince«, ki jim moralno priznanje še ne pomeni vsega.

Ta ostri veter pa še posebej bridko brije proti direktorjem. Če je direktor hkrati tudi inovator, je njegova vloga še težavnejša.

Celo v takšnih kolektivih, v katerih direktor uživa veliko spoštovanje in ugled malodane vseh delavcev, ni priporočljivo zobati češnje s prevelikimi denarci. Zelo zanimiv je primer direktorja IBI Franca Omana, ki je leta 1979 dobil Kraigherjevo nagrado (25.000 din) in jo v celoti razdelil petindvajsetim delavcem, ki so z njim delali vseh 24 let v tej delovni organizaciji. Lani pa je Franc Oman dobil Kidričevo nagrado (15.000 din) za izjume in iznajdbe in jo prav tako v celoti razdelil tistim desetim delavcem, ki so začeli z uvedbo žakardskih strojev.

Lani je prejel tudi diplomu s plaketo inovator leta prve stopnje v občini Kranj hkrati pa so ga razglasili za najboljšega delavca in ga nagradili z 10.000 dinarji. Tudi tej vsoti se je odrekel in jo razdelil med najbolj postrvovalne delavce tkalnice.

Vse te denarne nagrade pa so povsem simbolične v primerjavi s tisto, ki gre direktorju Omanu za analitsko ugotovljeno vrednost inovacijskih dosežkov, na račun katerih mu pripada okoli 1.400.000 dinarjev. Tudi te ogromne, za nas domala nepojmljive vsote, se avtor še ni dotaknil in se je, za svoj žep, tudi ne bo.

Bojda se je tako odločil prostovoljno, toda vprašanje je, če bi bilo tako tudi, če bi bilo javno mnenje (to je glas najglasnejših, najbolj »prizadeitih«) zašiljeno drugače.

Gotovo je, da zakonov, predvsem tistih spodbujevalnih, ne sprejemamo kar tako. Ali ne bi bilo prav, da bi jih zaščitili tudi drugače kot s paragrafi, še posebej, če je očitno, da ti ne morejo prebiti ledu?

Boris Kutin

Makedonija in prizadevanja za stabilizacijo

S storilnostjo k večjemu dohodku

Kot rezultat široke, zelo intenzivne in kontinuirane družbenopolitične angažiranosti organiziranih socialističnih sil, delavskega razreda in vseh zaposlenih v SR Makedoniji so bili lani v zelo zapletenih pogojih gospodarjenja doseženi takšni rezultati, ki so realna podlaga, na kateri bo letos potekala uspešna bitka za nadaljnjo ekonomsko stabilizacijo. Ustvarjena je bila zelo dinamična stopnja dejavnosti na vseh materialnih področjih, zlasti v industrijski proizvodnji, ki presega načrtovano. Po nepopolnih podatkih namreč pričakujejo stopnjo rasti 9%!

Pri tem je pomembno, da so bile dosežene tudi kvalitativne spremembe v strukturi industrijske proizvodnje na podlagi širjenja in modernizacije proizvodnih zmogljivosti. Sadove so rodila tudi prizadevanja za nadaljnje spremembe v tehnično-tehnolo-

ški strukturi, za posodabljanje proizvodnega procesa, za izboljšanje kvalifikacijske strukture kadrov itd. Pomembni rezultati so bili doseženi tudi v kmetijstvu, kjer se je proizvodnja povečala za 5%, povečali so setvene površine, večji je bil pridelek vseh kmetijskih kultur, živine je tudi več.

Lani so bili doseženi lepi rezultati tudi v gradbeništvu, prometu, trgovini, gostinstvu in turizmu. Vse to je omogočilo, da so finančni rezultati boljši. Ocenjujejo, da je realna rast družbenega proizvoda lani v Makedoniji dosegla 7%, pri čemer je storilnost udeležena s približno 35% do 40%. Lani so bila dosežena tudi ugodnejša razmerja v globalni delitvi družbenega proizvoda, kar je prispevalo, da se je izboljšala materialna podlaga družbenega dela. V strukturi razporejenega dohodka v obdobju od ja-

nuarja do septembra se je v primerjavi z enakim obdobjem leta 1978 del dohodka, ki ostane OZD, povečal s 57,7% na 59,8%, delež sredstev za razširitev materialne osnove dela v strukturi čistega dohodka pa je narasel z 8,3 na 11,9%.

Vse to očitno govori, da je v veliki meri prišla do izraza široka dejavnost za ekonomsko stabilizacijo, predvsem na področju materialne proizvodnje, delovni ljudje pa so ne le pravilno razumeli stabilizacijska hotenja, ampak jih praktično uresničujejo in pri tem dosegajo dobre rezultate. Kljub dinamični gospodarski dejavnosti, pozitivnim finančnim rezultatom in v teh okvirih usklajenih razmerjih v delitvi družbenega proizvoda moramo ugotoviti, da se nekatere opredeljene v družbenoekonomskem razvoju ne uresničujejo skladno z določeno politiko.

To predvsem velja za akumulativno in reproduktivno sposobnost gospodarstva v tej republiki, za stanje in odnose na področju cen in tržišča, še zlasti pa za odnose v zunanjetrgovinski menjavi.

Zato je leto 1980 označeno kot leto, v katerem si je treba močno prizadevati za nadaljnje uresničevanje politike gospodarske stabilizacije. Predvsem je treba napraviti preobrat na omenjenih sektorjih. Dejavnost organizacij in organov sindikata ter vseh drugih organiziranih socialističnih sil, izhajajoč predvsem iz sklepov predsedstva CK ZK Jugoslavije, o uresničevanju politike gospodarske stabilizacije, se zato usmerja k nekaterim najpomembnejšim nalogam. V tem letu bo dan poudarek procesu konstituiranja TOZD, njihovega povezovanja v delovnih, sestavljenih in drugih širših obli-

Piše:
Branko Stančevski

kah združevanja dela in sredstev na podlagi udeležbe v skupnem prihodu in dohodku, nadalje celotni preobrazbi družbenih dejavnosti in njihovi povezanosti z materialnim področjem združenega dela.

Posebno pozornost bodo posvečali znatnemu povečanju storilnosti in izboljšanju drugih kvalitativnih razvojnih dejavnikov. To je v bistvu pglavitna naloga pri uresničevanju začrtane politike ekonomske stabilizacije, v

ustvarjanju stabilnejših gibanj v procesu družbene reprodukcije. Vse vrste porabe je prav tako treba omejiti v okviru ustvarjenega dohodka in skladno z resolucijskimi določili ter začetni proces za hitrejšo krepitve akumulativne in reproduktivne sposobnosti gospodarstva.

Za gospodarstvo Makedonije je še zlasti pomembno, da stori vse za povečanje izvoza, za močnejše vključevanje v mednarodno delitev dela in s tem prispeva k izboljšanju plačilno-bilancnega stanja SR Makedonije. Kar zadeva notranji trg, pa je temeljna skrb preprečevati vsako zviševanje cen, ki je motivirano s tem, da se na lahek način doseže večji dohodek. Razumljivo je, da to terja tudi večjo zavzetost vseh dejavnikov družbene reprodukcije in to na vseh ravneh, zlasti pa organizacij in organov Zveze sindikatov Makedonije.

Naš pogovor s podpredsednikom RS ZSS Miranom Potrčem o družbenem usmerjanju in razporejanju dohodka v letošnjem letu

Biti čvrst, pomeni biti stabilizacijski

● Za usmerjanje gospodarjenja in razporejanja dohodka in sredstev za osebne dohodke imamo v naši družbi že sprejet. resolucije in obilico političnih stališč. Zakaj potlej še rabimo dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letošnjem letu?

»Zvezna resolucija o izvajanju iztekaajočega se srednjeročnega načrta za letos med drugim zahteva, da moramo v republikah in pokrajinah oblikovati ustrezne dogovore za uresničitev opredeljenih nalog. Ena izmed zahtev je tudi, da morajo sredstva za osebne dohodke naraščati za pet indeksnih točk počasneje od rasti dohodka, kar pomeni, da bodo ob približno 23-odstotni rasti dohodka sredstva za osebne dohodke lahko narasla za 18 odstotkov. V Sloveniji pa smo sprejeli, da morajo sredstva za osebne dohodke naraščati za 25 odstotkov počasneje od rasti dohodka, kar je pri približno 22-odstotni rasti dohodka okrog 16,5 odstotka. V Sloveniji smo se odločili za počasnejšo rast dohodka, zategadelj tudi za počasnejšo rast sredstev za osebne dohodke, ker smo razvitejša republika in smo predvideli manjšo rast družbenega proizvoda, pa tudi nižjo stopnjo rasti zaposlovanja. Porast osebnih dohodkov na delavca bo tako v Sloveniji približno enak kot v Jugoslaviji. Z dogovorom torej uresničujemo usmeritev resolucije na področju razporejanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev.

● Od kod pobuda za sprejem dogovora?

»Sprejeli so jo delegati v zvezni skupščini, na podlagi sklepov predsedstva CK ZKJ in predsedstva SFRJ, z lanskega novembra, ki zavezujejo vse družbene dejavnike za korenito spreminjanje odnosov in vedenja na področju pridobivanja in razporejanja dohodka ter uveljavljanje dosledne stabilizacijske politike. V Sloveniji je dogovor nastal ob enakopravnem in tvornem sodelovanju izvršnega sveta, gospodarske zbornice, službe družbenega knjigovodstva in Zveze sindikatov Sloveni-

je. V nekaterih fazah priprave so sodelovali tudi občinski izvršni sveti, ki so tudi enakopravni udeleženci tega dogovora.

Morda je malce nenavadno, ker je podpisnik tudi služba družbenega knjigovodstva. SDK je sodelovala v tistem delu priprav, kjer jo zavezuje že zvezna resolucija, kajti zadolžena je za spremljanje gospodarskih gibanj in za spremljanje razporejanja dohodka in sredstev za osebne dohodke v letu 1980. V tem dogovoru se je bilo treba dogovoriti, kako bo spremljala, na osnovi katerih podatkov in komu bo posredovala podatke za to, da bomo stalno na tekočem o tem, kako se resolucijske naloge uresničujejo. Še tole naj povem: politično koordinacijo v pripravah dogovora smo opravili v RS ZSS, neposredni nosilec operativnih priprav pa je bil slovenski izvršni svet.

Natančna merila

● Glede na zapisane določbe dogovora je moč soditi, da gre za izvedbeni akt resolucij?

»Zaradi številnih razlogov smo dogovor oblikovali kot izvedbeni akt resolucij. Resolucija že določa globalne okvire za razporejanje dohodka in da morajo sredstva za osebne dohodke naraščati za 25 odstotkov počasneje od rasti dohodka. Z dogovorom to splošno usmeritev le konkretiziramo. V njem smo zapisali kriterije za uresničevanje v temeljnih organizacijah združenega dela glede na različne pogoje pridobivanja dohodka, glede na različni prispevek, ki ga delavci dajejo k dohodku, glede na različni dohodek, ki ga dosega v procesu gospodarjenja. Hkrati pa mislim, da je v dogovoru lepo število spodbud za samoupravno oblikovanje odnosov pri pridobivanju dohodka. Spodbuja delavce v ozdih in v delovnih skupnostih za ustvarjanje večjega dohodka z večjo storilnostjo dela, z boljšo organizacijo proizvodnih in poslovnih procesov, za štednjo surovinami, z reprodukcijskim materialom in energijo...

Dogovor je torej družbena usmeritev za ravnanje vseh dejavnikov pri gospodarjenju za letošnje leto, ki pa tudi priporoča, kako naj delavci v tozd in v de-

lovni skupnostih pri planiranju in odločanju o razporejanju dohodka za osebne dohodke in skupno porabo ravnajo. Dogovor torej ne predpisuje konkretno, saj bi v takem primeru razvrednotili »boj« za večji dohodek in tudi prizadevanja za uveljavljanje novih družbenoekonomskih odnosov v združenem delu. Res pa je, da priporoča in usmerja delavce, da merila upoštevajo pri njihovi samoupravni presoji ob planiranju in razporejanju dohodka.

In nenazadnje je dogovor takšen akt, ki opredeljuje tista osnovna merila, ki so po oceni podpisnikov najbolj potrebna za ugotavljanje rezultatov dela delavcev in temeljnih organizacij združenega dela in za oblikovanje sredstev za osebne dohodke. Ker morajo biti osebni dohodki odvisni od ustvarjenega dohodka, smo oblikovali takšna merila, da tisti, ki ustvarja višji dohodek, sorazmerno hitreje povečuje sredstva za osebne dohodke. Pri tem smo poskušali upoštevati tudi različne pogoje gospodarjenja posameznih tozdov, nujnost ugotavljanja izjemnega dohodka ter nujnost sorazmerno hitrejši rasti sredstev za osebne dohodke v tistih tozd, ki ustvarjajo svoj prihodek v precejšnjem delu z izvozom.

V okviru ustvarjenega dohodka moramo na podlagi kazalcev uspešnega gospodarjenja upoštevati uspešnost delavcev k ustvarjenemu dohodku. Lahko se zgodi, da ima tozd zelo velik dohodek, vendar pa je dosežen na osnovi višjih cen ali drugih ugodnosti, ter zato ni rezultat boljšega dela in gospodarjenja delavcev. Zategadelj smo v dogovoru zapisali, da morajo biti večja produktivnost, manjši stroški, večji izvoz, se pravi večji delavčev prispevek k ustvarjenemu dohodku letos temeljno merilo za oblikovanje sredstev za osebne dohodke.

● Ali se ne bo zgodilo tisto, kar smo doslej že večkrat srečali v naši samoupravni praksi, da nastajajo tisti, ki se stabilizacijsko vedejo... Tisti, ki osebnih dohodkov niso povečevali, držali so se dogovorjenih meril...?

»Mislim, da ne. V dogovoru smo zapisali, da morajo tiste temeljne organizacije združenega

dela, ki so lani v primerjavi s predlanskim letom namenjale več sredstev za osebne dohodke in manj za akumulacijo kot v njihovi podskupini oziroma v sorodnih organizacijah združenega dela, ki torej niso upoštevale usmeritev o počasnejši rasti osebnih dohodkov, letos počasneje povečevati sredstva za osebne dohodke, kajti lani so razdelili tisto, kar ni bil rezultat njihovega dela. In še: dogovor zahteva, da se sorazmerno povečujejo osebni dohodki v tistih organizacijah združenega dela, kjer so pod povprečjem osebnih dohodkov v gospodarstvu in sorazmerno počasneje v tistih, ki imajo osebne dohodke nad povprečjem. Mislimo, da je takšna usmeritev potrebna za to, da ublažimo pritisk rasti življenjskih stroškov.

To so torej osnovna merila, ki smo jih zapisali v dogovoru za družbeno usmerjanje razporejanja dohodka. V vseh razpravah, v analizah in ocenah o gospodarjenju in ob sprejemanju planskih aktov morajo biti vsa ta merila upoštevana. Hudo narobe bi bilo, če bi le na enem, dveh ali treh kriterijih presojali svoje gospodarske rezultate, svoja prizadevanja. Sicer pa dogovor tudi zahteva, da tozdi vključijo vse te elemente v plane za 1980.

● Ali ni bojazni, ker nimamo objektivnih meril za ocenjevanje tega, kaj je rezultat dela, kaj pa ugodnosti na trgu, da se bomo srečali v tej presoji z »ozkimi« razlagami?

»Ustrezni družbeni dogovori ali zakoni še niso sprejeti. Bržkone pa to ne pomeni, da v tozdu ni mogoče ugotavljati, ali je povečani dohodek rezultat dela delavcev ali izjemnih ugodnosti. Zato smo v pripravah na oblikovanje dogovora izhajali iz dveh izhodišč: delavci morajo v tozdih sami ugotoviti, kaj je dohodek, dosežen v izjemnih pogojih. Marsikje so to že opravili na osnovi stališč RS ZSS o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, ki so bila sprejeta v zvezi sindikatov pred dobrim letom. Marsikje pa tega še ni... O tem spletu vprašanj bo moralo biti več govora v sedanji akciji. Del dohodka, ki je ustvarjen v izjemnih pogojih, naj se razporeja predvsem za akumulacijo. Tam, kjer pa ne bodo sami

tega storili, veljajo usmeritve iz dogovora. Te pa izhajajo iz predpostavke, da je nadpovprečna rast dohodka pogosto ali praviloma posledica posebnih pogojev pridobivanja dohodka. To je predpostavka, smo rekli, ki ni vedno zanesljiva in točna, vendar smo se zanjo opredelili zategadelj, ker bo verjetno zelo malo tozdov, ki bi zaradi novih proizvodnih zmogljivosti 30 ali 40-odstotno povečali dohodek. Prav gotovo bo več tistih, ki bodo takšno povečanje dosegli zaradi povečanja proizvodnje in tudi zaradi višjih cen in drugih ugodnosti.

● Zdi se, kot da je dogovor »zapoved« za tozde?

»To so usmeritve, na osnovi katerih bodo sindikati, izvršni sveti in zbornični organi po presoji vseh vidikov gospodarjenja v sodelovanju s samoupravnimi organi tozdov ocenjevali, ali spoštujemo usmeritve tako, kot smo se dogovorili in če ne, zakaj ne. Dogovor neposredno delavcev v temeljnih organizacijah ne zavezuje. Delavci v tozdih pa morajo ob upoštevanju teh usmeritev sami presoditi, kako oblikujejo svoje plane in ne nazadnje samostojno odločiti o razporejanju dohodka. Res pa je, da dogovor predvideva neke vrste sankcije za tiste, ki bodo te usmeritve grobo kršili. To pa je povsem normalno, saj gre za stabilizacijsko vedenje, za stabilizacijsko usmeritev in to velja za vse, ne pa le za nekatere.

Manj za skupno porabo

● Zakaj dogovor ponuja le 13 odstotkov povečanja sredstev za skupno porabo?

»Dogovorili smo se, da lahko z enako stopnjo rasti povečanja sredstev skupne porabe delavci v tozdih materialne proizvodnje kot tudi v družbenih dejavnostih uresničujejo enak odstotek. Res je, da smo v slovenski resoluciji zapisali 15 odstotkov, kajti izločili smo sredstva za stanovanjsko gradnjo. To pa ni nič nenormalnega, saj sredstev za stanovanjsko gradnjo ne moremo planirati iz leta v leto. Vidite, na tej podlagi smo se opredelili za 13 odstotkov povečanja sredstev skupne porabe v letošnjem letu. Seveda pa to ne velja za tiste, ki so lani imeli nadpovprečno visoka

izplačila sredstev skupne porabe na delavca. Ti morajo letos prav tako upoštevati, da sredstva za skupno porabo morajo rasti počasneje kot druga. Za vsakih pet odstotkov nadpovprečno izplačanih sredstev za skupno porabo v 1978. letu se predvideva, da je za en odstotek počasnejša rast. Tisti pa, ki lani niso imeli možnosti za oblikovanje sredstev skupne porabe, lahko letos povečujejo sredstva hitreje, vendar z omejitvijo, da ne presežejo 70 odstotkov poprečne porabe v lanskem letu, povečane za 13 odstotkov.

V dogovoru smo opredelili tudi, kako se naj ta sredstva uporabljajo za določene namene. Prednost ima regres za organizirano prehrano v najvišji vrednosti 550 dinarjev — tam, kjer ni organizirane prehrane, ostaja vrednost na lanski ravni. Povečala naj bi se tudi sredstva za izobraževanje delavcev ter sredstva za regres za letni oddih. Vsa ostala izplačila pa naj bodo praviloma na lanski ravni.

Poudarili pa smo, da se morajo zmanjšati sredstva za izlete, športne igre in proslave...

● Ali ni najboljši čas za razpravo o tem prav ob bilancah?

»Sindikat mora v vseh organizacijah združenega dela zagotoviti, da se ob razpravah o zaključnih računih in planih za gospodarjenje za letos, ki morajo biti stabilizacijsko naravnane, delavci pogovore tudi o uresničevanju dogovora. Prav bi bilo, da še posebej namenijo skrb tistim obveznostim, ki zagotavljajo, da bodo sredstva za osebne dohodke rastle počasneje kot sredstva za akumulacijo. Spet gre za primerjavo letošnjega s preteklim letom. Seveda pa morajo osnovne organizacije priporočiti delavcem tudi, da po zaključnih računih ne bi razporejali posebnih sredstev za osebne dohodke za leto nazaj, saj se ta sredstva po resolucijskih določbah vstevajo v ugotavljanje sredstev za letošnje leto.

Naloga sindikalnih organizacij je, da se v osnovnih organizacijah zveze sindikatov temeljito vse članstvo seznanji z vsebino stabilizacijskih usmeritev in s tem dogovorom in da te usmeritve, ki smo jih sprejeli z dogovorom, zares uresničijo v gospodarskih načrtih tozdov.

Marjan Horvat

Črna gora in prizadevanja za stabilizacijo

Odgovorna mobilizacija za akcijo

Gospodarska stabilizacija je tema, s katero se v Črni gori začnajo in končujejo vsi politični pogovori. Številne delovne skupine, ki so bile ustanovljene, bodo spremljale uresničevanje sklepov CK ZKJ in delovne programe, ki so že sprejeti ali pa jih zdaj sprejemajo v TOZD, samoupravni in interesnih organizacijah in družbenopolitičnih skupnostih.

Boj za gospodarsko stabilizacijo je, kot je te dni večkrat slišati na sestankih, boj za nove odnose v združenem delu. Ti odnosi pa ne bodo spremenjeni tako dolgo, dokler pri tem ne bo angažirana celotna samoupravna baza. Dejstvo pa je, da je večina političnih organizacij dokaj nedelavna v

temeljnih organizacijah in krajevnih skupnostih. Gotovo ni treba imeti, čeprav še obstajajo, iluzij, da se bodo stvari reševale same po sebi. Uspeh je odvisen od široke mobilizacije, od akcije.

Skoraj povsod sprejemajo akcijske programe o nalogah, ki so povezane s stabilizacijsko politiko. V teh programih so zapisane konkretne stvari in vsekakor je to blizu delovnemu človeku. Programi so prepričljivi in vsebujejo konkretne naloge glede varčevanja, discipline pri razpolaganju z družbenimi sredstvi oziroma do dela in obveznosti, ravnanja v delitvi in podobno. Res je sicer, da smo to imeli bolj ali manj zapisano v stabilizacijskih programih v prejšnjih letih.

Vendar je bistvo v sami akcijski usmerjenosti teh novih programov, ki kaj veljajo samo v primeru, če resnično spodbujajo najširšo družbeno aktivnost. Prav takšnih programov, ki mobilizirajo najširše množice, je vedno več.

Ti programi so obenem tudi prava priložnost, da se preprečijo razni poskusi, da bi razvodeneli družbeno akcijo in jo zadržali pri splošnem izrekanju, deklaracijah. V razpravah o stabilizaciji ni več prostora za govoričenje, saj bi tako skali ali ostrimo akcije. Nihče nima pravice deliti lekcije o stabilizaciji, če sam ne sprejema trdnih obveznosti na tem področju. Jasno je, da — ko jih sprejme — jih mora uresni-

čevati in biti pripravljen, da o tem seznanja tudi druge.

Črnogorsko gospodarstvo je v še težjem položaju zaradi lanskega katastrofalnega potresa in poplav, in prav od tod izvira odločenost vseh delovnih ljudi in občanov, vseh družbenopolitičnih organizacij in struktur pod vodstvom zveze komunistov, da je treba v prihodnjem obdobju racionalneje trošiti in bolje gospodariti, s sentimentalnostjo pa je treba opraviti. Časa za nekakšno nova eksperimentiranje ni. Zdi se, da je zdaj pravi trenutek za preobrat v obnašanju, ki bi dalo tudi ustrezne rezultate. Iz tega izhaja odločenost, da je treba pripraviti konkretne programe, naloge in odgovornosti po-

razdeliti, vsak dan sproti spremljati dosežne rezultate in konkretno analizirati vsako napako in vsak zastoj. Samo tako bomo odpravili nedisciplino, izgube delovnega časa, nepotrebno reprezentanco in službena potovanja, kar vse ne prispeva k večji in kvalitetnejši proizvodnji. To ne pomeni, da je treba začeti hajko ali obračunavati z ljudmi, zagotoviti pa je potrebno popolno odgovornost vsakogar za tisto, kar je njegova dolžnost. Od tod izvira velika obveznost in naloga zveze komunistov, ki morajo v svojih programih s svojimi akcijami in z neposrednim in praktičnim uresničevanjem nalog dati zgled drugim. V sklepih CK ZKJ je rečeno, da se nihče ne

more znebiti odgovornosti za naloge, ki mu jih je zaupala družba. Ko pa gre za stabilizacijo, so pomembna vsa opravila, velika in majhna, prav tako stroški, še zlasti, če niso nujni. Na tem področju se spoštovanje dogovorjenega in morala zlijeta v trden vol in tako ustvarita mozaik odgovornosti.

Kolikšen pomen pripisujejo v Črni gori gospodarski stabilizaciji, potrjuje tudi podatek, da bodo v začetku februarja pripravili posvetovanje v republiški konferenci SZDL. Na njem bodo dali številne odgovore na mnoga nejasna vprašanja ter konkretne naloge in navodila za prihodnjo akcijo.

Savič Jovanović

Lidija Benedetič se je posvetila Cicibanu in atletiki

Se bo Lidija preskočila za 12 cm?

Veličina majhnih krajev je često v velikih ljudeh — mnogokrat so to športniki — ki so s svojimi dejanji ali uspehi prerastli svoje lokalne okvire in ponesli imena svojih vasi daleč v širni svet. Le kdo bi, denimo, vedel za Zvirče, če tam ne bi bil doma Bojan Križaj? In kdo, razen okoličanov seveda, bi poznal Cerovo, s peščico hiš, razgibanih po vinorodnih Brdih, tako majhen kraj, stisnjen med Sočo na vzhodu in jugoslovansko-italijansko mejo na zahodu, da ga ni najti niti na zemljevidu Slovenije razmerij 1:500.000, če... Če tam ne bi živel Lidija Benedetič, delavka v obratu mirenske tovarne otroške obutve in otroških potrebščin Ciciban, slovenski, jugoslovanski in tudi evropski športni javnosti dobro znana kot izvrstna atletinja. Z blestečimi rezultati, ki jih je dosegla v svoji paradni disciplini — skoku v višino v modrem dresu z državnim grbom na prsih, si ni priborila le laskavega naslova najboljše slovenske atletinje v lanske sezoni, pač pa je v vlogi ambasadorke jugoslovanskega športa ponesla tudi ime svoje vasi in Cicibana daleč čez meje rodne Primorske. Zato jo imajo njeni rojaki radi, čvrsto stiskajo pesti, kadar po TV gledajo njene nastope, sočustvujejo z njo ob porazih in ji živahno nazdravljajo ob zmagah. Kajti njeni uspehi so tudi njihovi...

Kako trnova pa je pot k »zvezdam«, vedo le pravi športniki, še zlasti pa tisti, ki tekmujejo v tako imenovanih individualnih športih. Boj s centimetri in stotinami sekunde je v vrhunskem športu namreč neizprosno.

»Na to pot sem stopila 1973. leta«, se spominja svojih začetkov danes simpatična dolgonoga plavalaska z iskričim nasmehom in ko Soča bistrimi očmi. »Kot osmošolka sem nastopila v novogoriški ekipi na pionirskem troboju Nova Gorica : Gorica : Celovec in v skoku v višino osvojila srebrno kolajno. Vselej dotlej sem premagovala 140-centimetrsko znamko, na Koroškem pa sem tedaj »poletela« kar 148 cm visoko. Ta uspeh mi je vtil neverjetnega veselja... In jo tudi »zastupil« z atletiko, čeprav se ji z vso ljubeznijo ni mogla takoj posvetiti. Doma namreč ni bilo denarja, da bi lahko šla naprej v šole. Ostala je na posestvu svojih

staršev, kjer je vozila traktor, obdelovala nasade breskev in vinograd... »skratka vsega po malem«, opisuje tiste dni, ki se jih je nabralo za šest mesecev. »Potlej so mi doma rekli: »Lidija, le zakaj bi se celo življenje mučila doma na kmetiji? Pojdi v službo!« In sem šla k Cicibanu, kjer si je že prej našla zaslužek tudi sestra. Šest mesecev sem opravljala najrazličnejša čevljarška dela, nato pa so me poslali v Žiri po kvalifikacijo za prešivalko. Veste, to je tista, ki šiva zgornje dele obutev«, razloži.

Spodaj v Novi Gorici pa niso

S svojevrstnim paradoksom se je končalo glasovanje za najboljšo športnico Slovenije '79. Zmagala je mariborska atletinja Breda Lorenci, čeprav so v Mariboru za »naj« razglasili tenisačico Mimo Jaušovec. Atletska zveza Slovenije pa za »naj« atletinjo Lidijo Benedetič. Najboljši komentar k temu je dal mariborski humorist Jaka Šraufciger:

»Če kdo se poslavlja, smo prijazni Slovenci, to dokazal smo pri Bredi Lorenci.

Ne vem, če bi športnica leta postala, če ne bi prisegla, da ne bo več — tekmovala!«

pozabili na talentirano mladenko. Marca 1974, takoj za tem, ko se je vrnila iz Žirov, jo je atletski klub Gorica povabil k sodelovanju. Ker ji je bil uspeh iz Celovca še vedno živo pred očmi, se je vabilu rada odzvala. »V tovarni sem vprašala, če bi mi zaradi športa lahko omogočili delo le v dopoldanski izmeni. Z veseljem so mi šli na roko: dali so me v pisarno in odtlej obračunavam osebne dohodeke«. In dodala, da njeni sodelavci dobijo plačo vsak mesec, torej tudi tedaj, kadar je zaradi nastopov ni v službo. Zamenja jo sestra.

Tisto pomlad se je za Lidijo začelo novo življenje, prežeto s

težkim garanjem. Hektolitri znoja, ki jih je prelila na neskončnih treningih, motiviranih s tistim značilnim olimpijskim geslom »hitreje, više, močneje«, so njeno trdo delo in jekleno voljo začeli postopoma, a vztrajno poplačevati s čedalje vidnejšimi rezultati. Tako je v lanske sezoni osvojila osmo mesto na evropskem dvoranskem prvenstvu na Dunaju in s 183 cm izenačila jugoslovanski dvoranski rekord; na državnem prvenstvu v Sarajevu je izenačila svoj osebni rekord (184 cm) in postala šampionka Jugoslavije; bronasto kolajno je dobila na balkanskem prvenstvu in v tekmovanju za evropski pokal skupine B; nadvse uspešno sezono pa je sklenila na sredozemskih igrah v Splitu, kjer je v konkurenci najboljših atletinj Mediterana osvojila tretje mesto. Na MIS je bila četrta tudi v peteroboju, disciplini, ki se ji je posvetila nekoliko kasneje, in dokazala, da postaja vsestranska atletinja. Zaradi vseh teh uspehov sta jo športni društvi Radia Koper in Primorskih novic prejšnji petek na prisrčni slovesnosti v Sežani drugič zapored razglasili za športnico Primorske.

»V svoji delovni organizaciji nočem nikakršnih privilegijev«, odločno odgovori na vprašanje, kako sploh lahko dosega takšne rezultate, ko pa mora biti vsak dan po osem ur v službi. »Vadim po delovnem času, če pa že imam kake resnejše priprave, potem seveda kdaj pa kdaj tudi manjkam. Letos sem bila odsotna 60 delovnih dni.« Pravi, da ji tega nihče ne očita. Nasprotno: sodelavci jo še bolj bodrijo. »V našem obratu nas je nekaj čez 100. Vse so domačinke, vse se zanimajo za šport in vse so vesele mojih uspehov. In mi tudi vselej, ko se vrnem s tekom, povedo: »Lidija, videle smo te na TV. Ali nisi mogla skočiti še malo više?« se zasmije in se v svoji skromnosti prvič malo pohvali: »Direktor mi čestita za vsak uspeh posebej!«

Lidija Benedetič si je s svojim trenerjem Juretom Novakom v letošnji sezoni zastavila cilj, h kateremu stremi sleherni športnik: rada bi nastopila na olimpijskih igrah. Vizum za Moskvo bi ji potrdila dva skoka čez 186 cm, ali eden čez 187 (tolikšen je državni rekord Snežane Hrepevnik iz 1976. leta), kar pomeni, da bi

morala višino svojega telesa preskočiti za 12 cm! Ji bo uspelo?

»V lanske sezoni nisem napredovala, zato bi po vseh pravih morala letos«, meni. »Če mi bo uspelo preskočiti normo, potem računam, da bi se na olimpiadi lahko prebila v finale. Med 16 najboljših torej...«

Sodelavke v Cicibanu že stiskajo pesti, da bi ji uspelo.

Damjan Križnik

NI VPRAŠANJA BREZ ODGOVORA

Podpisani, a verjetno ne le jaz, se sprašujem, ali je to res. Ali je namreč res, kar je pred tem zapisal Teleks: da hkrati, ko predsednik slovenskih sindikatov Vinko Hafner javno poziva na varčevanje z devizami tudi v počitnicah, »so tudi osnovne organizacije sindikata v temeljnih in delovnih organizacijah tiste, ki organizirano pošiljajo na tisoče Slovencev na avstrijska, italijanska ali francoska smučišča, kjer ostajajo tako težko pridobljene devize«.

Osebnostno menim, da je tak poziv predsednika slovenskih sindikatov glede na potrebno varčevanje z devizami pravišen. Toda hkrati menim tudi, da končno vsak lastnik deviznega računa lahko prosto razpolaga s svojimi devizami (vemo pa, da se pripravljajo predpisi, po katerih bi lastniki deviznih sredstev, posamezniki, imeli poleg dosedanjih še dodatne ugodnosti, a te so take, da bi več deviz res ostalo doma v deželi). Menim tudi, da je odločanje za smuko v tujini tudi odraz naše slabe domače ponudbe (vrste pred žičnicami). Toda zaradi tega se ne oglašam. Ločujem namreč to, če se posamezniki odločijo, da za svoje devize uživajo počitnice na snegu v tujini, od tega, kar je zapisano v Teleksu: Namreč, da so osnovne organizacije bile pobudniki takega množičnega organiziranega pošiljanja ljudi v tujino, in če je to res, za čigave devize one »organizirano pošiljajo«. Skoraj ne morem verjeti, da je to res, čeprav vem iz preteklosti za razne »ženske izlete« v Benetke, Pariz ob osmem marcu, dnevu žena, ki so jih financirale delovne organizacije (ali sindikat?). Bi vi kot sindikalno glasilo lahko postregli z več prepričljivimi podatki o tem? Bi to lahko storili še pred osmim marcem, da se nam tako sindikalno organizirano romanje v tujino ne bo ponavljalo?

Č. Zlebnik, Idrija

Odgovor

Vse glasnejše so zahteve po stabilizacijskem ukrepanju, zato ni nič čudnega, da je v teh zimskih mesecih dosti »spotikanja« prav ob smučanje na tujem snegu, ki nam odnaša tako potrebne devize. Najbrž se boste strinjali z nami, da bomo težko ugotovili, kdo vse je odšel v tujino v lastnem aranžmaju. Prav poziv predsednika slovenskih sindikatov glede na potrebno varčevanje z devizami pa je spodbudil tudi strokovne službe naših sindikatov, da zberejo nekaj podatkov pri turističnih agencijah. Žal od vseh niso dobili iskanih podatkov. Toda že ti, ki jih navajamo spodaj, kažejo, da število »smučarjev, ki zapravljajo devize v tujini« ni tolikšno, kot bi bilo pričakovati. Res pa je tudi, da ne daje nikakršnega odgovora na vaše glavno vprašanje — ali so resnično osnovne sindikalne organizacije tiste, ki spodbujajo svoje člane za zimsko počitnikovanje v tujini. O tem bomo lahko spregovorili šele v eni prihodnjih številkih.

Da pa vendarle ne bi predolgo čakali, za začetek ponujamo tiste številke, ki so jih sindikatom posredovale turistične agencije s sedežem v Sloveniji.

Alpetour je pripravil zimske počitnice v tujini za 40 oseb, Certus za 71, Centroturist za 36, Generalturist za 400, Inex-turist za 52, Izletnik za 54, Kompas za 1100, Putnik za 700 in Viator za 103 osebe. Žal pa tudi ta slika ni povsem točna, saj dve turistični agenciji nista posredovali podatkov, in sicer Globtour in Atlas.

Toda že približen izračun in primerjava pokaže, da najbrž dosti več ko 1 ali 1,5 odstotka vseh Slovencev letošnje zime ni ali ne bo preživelo v tujini.

Urednišvo

Srbija in prizadevanja za stabilizacijo

Vsak dan sproti »na tekočem«

Politika gospodarske stabilizacije je bila v Srbiji v preteklem letu sestavni del sindikalne dejavnosti. Še več, svet Zveze sindikatov Srbije je sprejel julija lani naloge sindikalne organizacije pri izvajanju stabilizacije, ki so zavezovale osnovne organizacije, da nenehno obveščajo delavce o gospodarskem položaju in rezultatih poslovanja TOZD, z delavci obravnavajo periodične obračune, analizirajo gibanja na področju storilnosti, izkoriščenost zmogljivosti in delovnega časa ter delovno disciplino. Kot posebni ukrepi za stabilizacijo so bili na zahtevo sindikalnih organizacij v TOZD sprejeti programi varčevanja, pri čemer so zlasti vztrajali pri znižanju vseh

stroškov proizvodnje in storitev, varčevanju z materialom, varčevanju z energijo ter nadomeščanju uvoženih surovin z domačimi. V programih varčevanja so skušali uveljaviti tudi racionalizatorstvo in inovacije, vendar pri tem ni bilo dosti uspeha.

V skupni politiki stabilizacije so sindikati Srbije že lani začeli bitko za drugačno ravnanje v politiki cen in priprave za novo plansko obdobje in pravočasno sprejemanje razvojnih programov. V tej dejavnosti so bili poglaviti vzvodi dohodkovno povezovalne delovnih organizacij in dosledna delitev osebnih dohodkov po rezultatih dela ter nenehno izpopolnjevanje pravilnikov o delitvi.

Vse to so bile naloge predvsem za osnovne organizacije sindikata, medtem ko so občinski sveti in republiški svet spremljali uredniševanje nalog za stabilizacijo in konkretno vsak dan sproti pomagali osnovnim organizacijam. Stabilizacijski program sta med prvimi sprejela »Zorka« iz Šabca in »Župa« v Kruševcu, kjer so ustrezne programe sprejele tudi vse temeljne organizacije. Cilj je bil povečati dohodek in ustvariti možnosti za hitrejšo materialno krepitvo združenega dela. Program »Župe« je pravzaprav sestavni del regionalnega stabilizacijskega programa, njegovo uresničevanje pa spremljajo vsak dan sproti. Pod posebnim nadzorstvom je poraba na

področju investicij. Beograjska »Galenika« je ustanovila štabe za redno spremljanje izvajanja stabilizacijskih programov, medtem ko Beograjski založniško-grafični zavod spremlja uresničevanje programa varčevanja na ravni delovne organizacije, po temeljnih organizacijah in tudi za vsakega posameznika.

Prav zato, ker se je sindikat pravočasno organiziral za akcijo stabilizacije, so mnoge delovne organizacije lanske leto končale uspešno, s tem pa tudi vse gospodarstvo. Kljub intenzivni sindikalni dejavnosti pa stabilizacijski ukrepi niso povsod dali pričakovanih rezultatov. Ponekod delavci še niso pravočasno seznanjeni z gospodarskim položajem

Piše: Zorica Bosnić-Vujadinović

v kolektivu. Programi varčevanja in stabilizacije so bili sicer sprejeti v večini delovnih organizacij, vendar so ponekod zgolj formalnost, so slabi ali pa jih enostavno ne uresničujejo. Ob splošni opredelitvi družbe za varčevanje je to gotovo dovolj močan razlog, da se stabilizacijski ukrepi v tem letu še odločneje izvajajo. Očitno je, da so naloge

sindikata iz lanskega leta dobro opredeljene, treba jih je le uresničevati, ali pa bodo v prihodnji dejavnosti organizacije sindikata zaostriale odgovornost za uresničevanje celotne razvojne politike. To bo terjalo, da bodo delavci morali znova proučiti, kakšni so ti programi in kako se uresničujejo. Sindikat Srbije bo to storil že med razpravo o zaključnih računih za preteklo leto. Letošnja dejavnost v izvajanju stabilizacijske politike bo usmerjena tudi k vzpostavljanju stabilnejših odnosov med panogami in grupacijami in preobrazbi bančnega sistema ob prizadevanjih, da bi stabilizacija postala sestavni del novih razvojnih načrtov. Zorica Bosnić-Vujadinović

Kako so v velenjski občini delili sredstva solidarnostnega stanovanjskega sklada

Solidarnost, ki to ni

Ko so velenjski rudarji pred tremi desetletji postali samoupravljavci, si tudi najbolj drzen sanjač med njimi ni mogel predstavljati, kako lepo bo novo Velenje. Ogromno ustvarjalnih naporov so vgradili vanj, pa samoodpovedi in krvavih žuljev — najprej knapi in potlej tudi delavci novo ustanovljenih delovnih organizacij — in zato povsem razumem starega rudarja, ki mi je ondan dejal, da se v Velenju »človek dobro počuti«. Vendar samo tisti, ki ima stanovanje.

»Veliko smo gradili in še gradimo, vendar z uspehi nismo zadovoljni«, mi je minuli ponedeljek pripovedoval Marcel Medved, predsednik občinskega sindikalnega sveta, »kajti kar precej delavcev še čaka na stanovanja. Zato smo se v drugi polovici lanskega leta zelo resno lotili urejanja samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu in se dogovorili, kako bomo bolje gospodarili z obstoječim stanovanjskim skladom in hitreje razreševali stanovanjska vprašanja.«

V takih razmerah, ko imajo, denimo, samo v Gorenju kakih tisoč prošenj za stanovanja, v REK pa devetsto, od tega dvesto najnujnih, ko dvestopetdeset prosilcev čaka na stanovanja iz tako imenovanega solidarnostnega sklada, ko nekaj tisoč ljudi živi »na črno« pri sorodnikih in znancih in ko so samske sobe postale družinske, podnajemniki pa so prepuščeni na milost in nemilost najemnikom ali lastnikom stanovanj, je dragocen sleherni kvadratni meter stanovanjske površine. Vsaka napaka pri graditvi ali razdeljevanju stanovanj pa je še kako očitna.

O teh napakah so v Velenju spregovorili že na deseti seji občinske konference ZKS maja lani, potlej pa tudi v sindikatih in v socialistični zvezi. Iz gradiva

partijske seje je razvidno, da so takrat v razpravi ugotovili — sredstva so — stanovanj ni. »To dejstvo zahteva takojšnjo akcijo in izločevanje iz naše srede slehernega, ki ni pripravljen tudi z dejanji prispevati svojega deleža za takojšnje spreminjanje stanja.« Razmere pa so takole ocenili:

»Težnja, da bi delavec v okviru odločanja o celotnem dohodku postal tudi nosilec odločanja o združevanju sredstev, namenjenih za urejanje stanovanjske politike, se prav gotovo ne uveljavlja dovolj hitro in dosledno. Žal dalj časa ugotavljamo, da veliko naših temeljnih organizacij posluje brez celovitega razvojnega programa, ki je predpogoj, da bi delavci upoštevali vso odvisnost gospodarskih, socialnih, prostorskih in drugih vidikov družbene reprodukcije. Ker načrti za urejanje stanovanjskih vprašanj niso sestavni del planov temeljnih organizacij združenega dela, se delavci z njimi ne srečujejo. Res je, da ima samoupravna stanovanjska skupnost plan gradnje, ki temelji na potrebah posameznih organizacij združenega dela, vendar moramo ugotoviti, da so ti plani največkrat plod dela strokovnih služb, delavci pa o njih ne vedo kaj dosti. Ni dovolj, če govorimo le o številu potrebnih stanovanj, razmišljati moramo predvsem o sredstvih, ki jih je potrebno zbrati v ta namen in o soodvisnosti učinkovitega gospodarjenja z zadovoljevanjem potreb na tem področju.«

V osnovnih organizacijah sindikata in drugih družbenopolitičnih organizacijah so o teh slabostih že govorili in bodo še. O uresničevanju ukrepov, za katere so se dogovorili, bodo razpravljali na seji občinske konference zveze komunistov, ki bo ob koncu februarja.

Brez meril in za hrbtom občanov

Napake pa so se dogajale tudi pri razporejanju sredstev tako imenovanega solidarnostnega stanovanjskega sklada.

Janez Živko, izvršni sekretar občinske konference zveze komunistov, ki je pripravil gradivo za poprej omenjeno deseto sejo, je med drugim zapisal:

»Za urejanje stanovanjskih vprašanj pridobitno nesposobnih ljudi, invalidov, borcev, starejših občanov in družin z nizkimi dohodki, ki si sami ne morejo zagotoviti stanovanj, zagotavljamo — na temelju solidarnosti — sredstva v okviru samoupravne stanovanjske skupnosti — 0,82 % od celotnega prispevka 9,7 %, namenjenega za zidavo stanovanjskih hiš. (Delovnim organizacijam ostane 7,053 %). Iz dosedanjega delovanja solidarnostnega sklada pa je moč ugotoviti, da tako zbrana sredstva — lani je bilo v ta namen zbranih skoraj 3 milijarde dinarjev (starih — so rekli) — ne zadostujejo za urejanje najbolj perečih stanovanjskih problemov v občini Velenje, pač pa bolj ali manj uspešno rešujejo le stanovanjska vprašanja upokoencev in borcev... V ta namen je bilo doslej zgrajenih 109 solidarnostnih stanovanj. Kot osnovna pomanjkljivost na tem področju pa je potrebno izpostaviti dejstvo, da odbor sklada pri stanovanjski skupnosti ni javno razpisal pogojev za pridobitev solidarnostnega stanovanja, niti ni objavljal prioriteten list interesentov.«

Ta »pomanjkljivost« je velenjske delavce vznemirjala že nekaj let. Zato je Jože Žohar, delegat REK v skupščini stanovanjske skupnosti, zastavil na 3. zasedanju te skupščine 20. februarja lani delegatsko vpraša-

nje: kako in v kakšne namene delijo sredstva solidarnostnega sklada, kdo in po kakšnih merilih je upravičen do solidarnostnega stanovanja. Na odgovor je potrpežljivo čakal skoraj leto dni, kajti šele minulo sredo je skupščina obravnavala njegovo vprašanje.

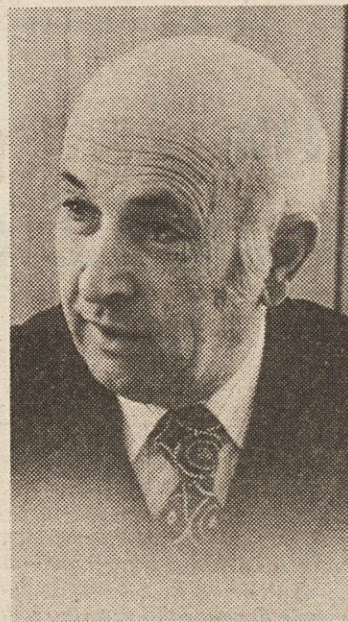
V tem letu pa se je zgodilo marsikaj. V zadevo je moral poseči tudi Albin Amon, družbeni pravobranilec samoupravljanja velenjske občine. Pred dnevi mi je pripovedoval:

»Delegatsko vprašanje me je opozorilo, da se pri uporabljanju sredstev stanovanjske skupnosti, združenih za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu, dogajajo nepravilnosti. O njih so govorili tudi na seji konference zveze komunistov, hkrati pa sem dobil anonimno pismo, ki ga je lanko poletje neki velenjski delavec poslal uredništvu Delavske enotnosti in v katerem opozarja, da se tudi v Velenju — in ne samo v Celju — dogajajo napake. Našel je nekaj primerov in ko sem podatke preveril, sem spoznal, da drži vse, kar je napisal. Zato sem 29. 6. 1979 dal pobudo samoupravni stanovanjski skupnosti, naj ugotovi, kako in v kakšne namene so porabili sredstva, namenjena za družbeno pomoč (solidarnostni sklad) v minulih štirih letih, kdo je dobil stanovanja in kakšna merila so pri tem upoštevali.«

V septembru je bilo gradivo zbrano in takrat je na nepravilnosti pri delitvi in porabi teh sredstev opozoril velenjsko stanovanjsko skupnost tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja Slovenije.

Kdo je »vrgel« slabo luč?

»Poglavitna pomanjkljivost tega sklada je bila v tem, da sko-

Albin Amon

Marcel Medved

raj do konca lanskega leta niso imeli pravilnika o pogojih in merilih za dodeljevanje solidarnostnih stanovanj«, je dejal Albin Amon. »Zato je danes težko reči, kdo je upravičeno dobil stanovanje, kdo pa ne. Toda, če upoštevamo določila zakona, potem že bežen pogled na listo občanov, ki so se vselili v solidarnostna stanovanja, pove, da so med njimi ljudje, ki v tem skladu nimajo kaj iskati. Delavci, ki s svojimi sredstvi oblikujejo tudi solidarnostni denar, niso imeli prav nobenega vpliva, odbor sklada je stanovanja delil, kot je pač vedel in znal, večsah kar z »uradnim zaznamkom«, in dogajalo se je, da je pri delitvi bolj upošteval poznanstvo ali »dobro besedo« kakega uglednega Velenjčana, kot resnično potrebo. Razen tega pa so sredstva solidarnosti uporabljali za druge namene, na primer za obnovo zgradbe sodišča, in tako porabili skoraj dve stari milijardi denarja, namensko zbranega za stanovanja. Te nepravilnosti so »vrgle« slabo luč na celotno delovanje sklada.«

Ko je Mihael Uranjek, direktor DOMA, delovne organizacije za vzdrževanje stanovanjskih hiš v Velenju, na nedavni skupščini SISS odgovarjal na delegatsko vprašanje, je med drugim dejal:

»To področje ni bilo defini-

rano s temeljnimi akti, iz katerih bi bila razvidna merila za dodeljevanje posojil in stanovanj iz sredstev za družbeno pomoč.«

Zbor uporabnikov samoupravne stanovanjske skupnosti je decembra lani sprejel pravilnik, v katerem pa je rečeno, da so upravičenci za pridobitev stanovanj, zgrajenih s sredstvi za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu, le starejši občani, ki niso v delovnem razmerju, upokoenci in borci, medtem ko zakon določa, da so tako zbrana sredstva namenjena za urejanje stanovanjskih vprašanj družin in občanov z nižjimi dohodki, mladih družin in starejših ljudi. In spet je moral »poseči vmes« družbeni pravobranilec samoupravljanja in dati pobudo za spremembo pravilnika. Letos bodo namreč dogradili 41 solidarnostnih stanovanj (morali bi jih zgraditi že lanko poletje), ki pa jih bodo (tako so obljubili) razdelili tako, kot terja zakon o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu.

O vsem tem so razpravljali na sestanku skupščine samoupravne interesne skupnosti minulo sredo v Velenju, in med drugim so sklenili, da bodo takoj »oživili« komisijo delavske kontrole pri SISS, ki so jo imenovali lanko poletje in je doslej spala. Ta komisija bo skupaj z družbenim pravobranilecem samoupravljanja proučila vso dosedanja dejavnost solidarnostnega sklada in na prihodnji seji skupščine poročala, kam je šel denar, kdo je neupravičeno dobil stanovanje in kdo je kriv, da se je to dogajalo.

Kazalo pa bi premisliti, če dosedanja odstotek zadošča za dobro dejavnost solidarnostnega sklada, kajti, kot je dejal Mihael Uranjek: »Nekatere občine namenjajo za družbeno pomoč celo tretjino in več stanovanjskega denarja, mi pa smo pred dvema letoma prešli od 0,95 na 0,82 % in s tem zmanjšali že tako minimalna sredstva.«

»Prizadeti Velenjčan«, ki je lanko poletje pisal uredništvu Delavske enotnosti in nas poprosil za pomoč, češ, v Velenju se nihče ne upa ali ne zna upreti tem napakam, se je zmotil. Velenjčani so se sami zavzeli, da bodo odpravili nepravilnosti in so se dogovorili, kako jih bodo odpravili, čeprav so bili pri tem resda izredno počasni. Prav pa bi bilo, če bi delavcem, ki ustvarjajo solidarnostni sklad, še povedali, zakaj so toliko let dovoljevali nesamoupravno početje in zakaj so gospodarili s solidarnostnim skladom brez pravilnika in brez meril — kot da je to nekakšna malha, v katero lahko vsakdo poseže, ker je pač »pri roki«.

Janez Voljc

V minulih štirih letih so v velenjski občini zapisali v plane zidave stanovanj veliko obetavnih števil, ki so bile povsede občanom, predvsem tistim, ki še nimajo svojega doma. Zgradili pa so v tem času tisoč in več stanovanj manj, kot so načrtovali. V te stanovanjske bloke, ki jih vidite

na sliki, bi se delavske družine morale vseliti že lanko poletje, vendar bo zavoljo »objektivnih in subjektivnih vzrokov« na to treba, kot kaže, še malce počakati. Fotografija: Andrej Agnič

JUBILEJNA ZNAČKA OB 60-LETNICI REVOLUCIONARNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Sindikalni listi Jugoslavije, Delavska enotnost iz Ljubljane, Dolgozok iz Novega Sada, Radničke štampe iz Beograda, Radničkih novin iz Zagreba in Trudbenika iz Skopja, so ob 60-letnici revolucionarnih sindikatov Jugoslavije izdali:

jubilejno značko in komplet, v katerem so po tri značke nageljna in dve znački SSJ

Cena posamezne značke je 15 din.

Komplet osmih značk, zloženih v posebnem etuiju, pa stane 100 din.

Jubilejne značke in komplete lahko naročite na naslov: Knjigarna Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva 5.

NAROČILNICA

Pri knjigarni Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva 5, nepreključno naročamo ..... jubilejnih značk »60 let revolucionarnih sindikatov Jugoslavije« po 15 dinarjev za značko in ..... kompletov osmih značk po 100 dinarjev za komplet.

Značke pošljite na naslov ..... (točen naslov in št. pošte)

Datum .....

Čitljiv podpis in žig

Račun bomo poravnali v 15 dneh po prejemu značk in kompletov.

Napovedanim podražitvam električne energije na rob

Najdražja je elektrika, ki je ni

Letos se nam obeta 33,5-odstotna podražitev električne energije. Izvršni svet SRS resda še ni izrekel zadnje besede, o tem odstotku podražitve v celoletnem merilu sta se dogovorila zbor proizvajalcev in porabnikov električne energije na izredni seji Skupščine SIS elektrogospodarstva Slovenije. Delegati so sklenili, naj bi se elektrika februarja podražila za 23 in v drugem polletju še za 20,8 odstotka.

O podražitvi so na skupščini ISE razpravljali že pred dobrim mesecem, vendar se zbor nista mogla sporazumeti o vrednosti elektroenergetske bilance. Proizvajalci so jo za leto 1980 predlagali v višini približno 9,8 milijarde dinarjev, a so jo po temeljitem tehtanju zmanjšali za približno 600 milijonov dinarjev. Kaže pa, da bo tudi ta zmanjšana sredstva težko zbrati. Pomagali si bodo z energetskim prispevkom odjemalcev nizke napetosti, to pa bo spet krnilo načrte za razširjeno reprodukcijo...

Zbora sta prejšnji teden elektroenergetsko bilanco za letošnje leto vendarle sprejela in jo ovrednotila. Tudi odstotek podražitve ni bil sporen, saj izhaja

Elektrika ne bo priplavala (le) po vodi

Ko so na skupščini ISE sprejeli in ovrednotili elektroenergetsko bilanco za letošnje leto, so razpravljali poudarili, da se ji morajo vsi proizvajalci in porabniki odgovorno podrediti, načrtani količini in dinamiki. Je namreč tako napeta, da bi negospodarno obnašanje pomenilo zavestno odločitev za redukcije. Na Komite za energetiko in na premogovnike SRS so naslovili opozorilo, da bi bilanca kaj lahko padla v vodo, če dogovorjene količine premoga letos ne bi bile dobavljene. Opozorilo sloni na lanski izkušnji, ko so le visoki vodostaji omogočili elektrogospodarstvu, da se je lahko odredilo določeni količini premoga. Letos, ob tako »naviti« bilanci, bi bili podobni upi izredno nepremišljeni.

iz samega vrednotenja. Prav tako so se strinjali o dveh obrokih podražitve, saj enkratna podražitev ne bi bila uglasena z resolucijo in gospodarstvo (pa tudi gospodinjstva) bi preveč obremenila. Usklajevalni postopek je bil v kar največji meri zasnovan na upoštevanju interesov proizvajalcev in porabnikov električne energije, predlogi so iskali sozvočje s stabilizacijsko politiko in ni čudno, da je bila razprava kratka in umirjena.

V burnejše vode je zajadrala šele, ko so se odločali za odstotek posamezne obeh stopenj podražitve. Proizvajalci so zatrjevali, da so že upoštevali vse tehtne ra-

zloge porabnikov, kolikor je bilo le mogoče. Znižali so bilanco in pristali na dvostopenjsko podražitev. Pesti jih tudi enomesečna zamuda podražitve električne energije, ki da bo slabo vplivala na dohodek ob koncu leta. Menili so, da je edino sprejemljivo razmerje 26 odstotkov prvič in 16 drugič. Manjši prvi obrok bi elektrogospodarstvu menda povzročil resne težave pri tekočem pokrivanju njegovih obveznosti in primanjkljaja v elektrarnah in premogovnikih.

Zbor porabnikov za te trditve ni imel poslušal in je vztrajal, da je takšna obremenitev že v za-

Sodelovanje proizvajalcev strojne opreme in lesarjev prispevek k stabilizaciji

V slogi je moč

Lani se je izkazalo, da kar tri četrtine potreb jugoslovanskega trga po industrijski opremi zadovoljujemo z uvozom. Za širjenje proizvodnih programov in proizvodnje domače strojogradnje je možnost v kar najtesnejšem sodelovanju strojogradnje z ustreznimi proizvajalci drugih industrijskih področij.

V letu 1977 in 1978 je dala komisija za soglasje uvozne opreme pri Poslovnem združenju Les lesarjem soglasje za uvoz opreme v višini 650 milijonov dinarjev.

Podatki so res dokaj stari, pa vendar jasno kažejo pravo pot — doslej nepovezani razvoj lesarjev in proizvajalcev strojne opreme je za obe strani postal resna ovira. Oboji se bodo z usklajenimi načrti bolj in hitreje razvijali, uspešnejše bodo lahko nastopali na tujih tržiščih...

Področje strojne opreme je za lesarje gotovo izrednega pomena. S skupnim načrtovanjem in združevanjem dela ter sredstev bi lahko dokaj zmanjšali uvoz opreme, dosegli bi dobre pogoje sodelovanja s tujimi partnerji in omogočili večji delež ustvarjalnega dela v izvozu. Kaj vse to pomeni za gospodarska prizadevanja naše družbe, menda ne kaže posebej poudarjati.

Pred obema panogama je torej pomemben cilj in težka naloga. Skupaj bo treba planirati, združevati delo in sredstva, deliti programe in uskladiti razvoj. S takšnim uveljavljanjem družbenoekonomskih odnosov bi lahko v nadaljnjem razvoju odpravili

Tovarne pohištva: nujna je uporaba domače opreme

anarhičnost trga in pospešili vključevanje širšega kroga partnerjev v skladen skupen razvoj. Možnosti gotovo ni malo. Lesarski stroji so značilno sestavljeni in večino delov zanje doma že izdelujemo. Lesarski tehnologi se bodo morali povezati z razvojnimi službami za proizvodnjo strojne opreme in to sodelovanje bo gotovo v prid obeh področij.

Ta dejstva, čeprav dobro znana, so bila do lanskega leta bolj ali manj zamisel na papirju. Med pripravami na srednjeročni plan 1981—1985 pa se je stvar le premaknila. Prvi samoupravni sporazum o dolgoročnem sodelovanju sodelovanja sta pred nedavnim sklenila Alples Zelezniki in Kovind Unec. Alples se povezuje tudi s KLI Logatec, drugace pa se lesarji na Gorenjskem ozirajo k hitro razvijajoči se Filbi iz Bohinjske Bistrice. Republiki

odbor sindikata delavcev gospodarstva in lesarstva Slovenije je dal pobudo, naj se proizvajalci strojne opreme vključijo v srednjeročne plane organizacij združenega dela lesarstva. Zanimiva pobuda je prišla tudi iz Bosne in Hercegovine, kjer gospodarska zbornica vse bolj išče stike s slovensko strojogradnjo, da bi njene proizvodne programe lahko priporočila svojim lesarjem, ki se prav tako otepajo z omejitvami ob uvozu opreme.

Kaže, da je sodelovanje lesarjev in proizvajalcev strojne opreme na dobri poti. PZ Les jo bo skušalo še bolj utreti, saj že pripravljata dogovor o organiziranem nastopu in možnosti razvoja tovrstne strojne opreme. Lesarji in delavci strojogradnje pa se bodo ponovno srečali na ljubljanskem lesnem sejmu letošnjega junija. Ciril Brajer

četku leta prehuda. Predvsem veliki porabniki so povzdignili glas in pripomnili, da predlagana cena elektrike z dano ceno plina predstavlja kar 54 odstotkov v prodajni ceni anhovskega cementa in da je elektrike v ceni aluminija iz Kidričevega 32 odstotkov. Ni šlo drugače, kot da je vsak obeh zborov izbral pet članov v usklajevalno komisijo. Ta je po dokaj kratkem zasedanju predlagala razmerje 23 odstotkov v prvi in 20,8 odstotka v drugi stopnji.

Ko se že vse draži, se mora pač tudi elektrika. Na podražitev ni težko pristati, ko je to pogoj, da bomo elektriko sploh imeli. Tudi s kompromisnimi rešitvami se moramo pri usklajevanju interesov marsikdaj sprijazniti. Drži pa, da so električne žice prepomembno ožile družbe, da bi le-ta na tem področju lahko pristala na kakršnokoli slepomišljenje. Terja tehtne in odgovorne odločitve. Kdor je spremljal omenjeno zasedanje skupščine ISE, pa se je kaj lahko vprašal:

So bili res vsi predlogi utemeljeni, odgovorni? So bili resad preračunane in izračunane zavestne odločitve, ali pa je bil vmes kakšen tudi poskus meštarjenja? Če nekdo za predlog jasno in glasno pove, da je to res vse, na kar lahko še pristane, potem sprejme tudi drugega in spet poudari, da je skrajna meja in je vendarle tudi tretji ali morda še kakšen predlog zanj sprejemljiv... Kaj ni bil po zdravi pameti sodeč potem prvi predlog neke vrste izsiljevanje? Ciril Brajer

Komentatorjev stolpec

Strah pred razlikami

Vodstva družbenopolitičnih organizacij so si že dolgo na jasnem, da je prišla dejavnost, povezana z uresničevanjem določil iz zakona o združenem delu, ki se nanašajo na ustvarjanje in delitev dohodka in osebnih dohodkov, navzkriž z mnogimi napačnimi pojmovanji in staro prakso. Pri tem gre zlasti za precej razširjeno pojmovanje, da nekaterih nalog in del ni moč meriti, ter za strah pred prevelikimi zasluži in razlikami v osebnih dohodkih za iste kategorije zaposlenih, ne glede na rezultate dela. Ta strah je tudi najhujše breme in hkrati primitivizem, ki nas ovira, da bi se pogumneje lotili oblikovanja meril za vse vrste del in nalog. Prav zaradi tega strahu ostajajo zunaj spodbudnih oblik delitve organizatorji in načrtovalci proizvodnje in delavci skupnih služb, ki lahko največ prispevajo k temu, da se povečata produktivnost dela in dohodek. V podobnem položaju so tudi izumitelji in racionalizatorji.

Težave pri oblikovanju pravih kriterijev za delitev nastajajo tudi zato, ker pogosto zamenjujemo pojme delitve po delu in solidarnost. Slišati je pripombe, čemu v isti organizaciji obstajajo razlike med osebnimi dohodki dveh delavcev, inženirjev, z enakimi kvalifikacijami in enakim številom službenih let, pozabljajo pa na načelo »za približno enako delo približno enak osebni dohodek«. V praksi so tudi še živa številna

formalna merila za nagrajevanje, kot na primer: kvalifikacija, delovna leta, analitična ocena ljudi. Ponekod so takšni kriteriji osnovna merila in zamenjujejo vrednotenje delovnih rezultatov. Prav tako še nimamo vseh zakonskih predpisov, pa tudi ne vseh dogovorov o prednostnih smereh razvoja. Podobne težave se pojavljajo tudi v OZD. Nihče si ne dela iluzij, da smo že v sleherni organizaciji prišli do pravih meril in odnosov v delitvi. Vendar so povsod iskali in našli kaj dobrega, na čemer lahko zdaj naprej grade in dopolnjujejo. Pa tudi pri združevanju dela in sredstev je moč opaziti zaostajanje in težave. Zaradi velike inflacije je večje zanimanje za investiranje tujih sredstev kot pa za združevanje lastnih. Čutiti je tudi težnjo po teritorializaciji finančnih tokov. Razen tega so redki primeri vlaganja sredstev na temelju skupnega dohodka, saj vključujejo komaj nekaj odstotkov celotnih investicijskih sredstev. Vzroki za počasno združevanje tiče v tem, da združeno delo še ne razpolaga z dohodkom in da tudi nima pravega vpliva na razpolaganje dohodka, zato pa ga imajo toliko več banke in dejavniki zunaj gospodarstva. Tudi po novi ustavi in zakonu o združenem delu torej neposredni proizvajalec v mnogih organizacijah še vedno ne ve, kako je ustvarjen njegov dohodek in kako se deli.

Vinko Blatnik

Pojasnilo IBE o visokih osebnih dohodkih

Vrag nosi vedno na večji kup

Približno 370 delavcev ljubljanskega Inženirskega biroja Elektroprojekt te dni načrtuje svoj prispevek k stabilizacijskim ukrepom. Tako nam je zatrdil Milan Vidmar, predsednik izvršnega odbora sindikata v IBE. Varčevanje je področje, ki naj bi mu razprava ob zaključnih računih dala poseben poudarek. Razmišljajo, kako bi čim bolj zmanjšali stroške za propagando, reprezentanco... Čaka jih nalozba v novo poslovno stavbo, ki bo veljala približno 130 milijonov dinarjev in tudi na ta račun se bodo morali marsičesa odreči.

Lepo je bilo poslušati o novih načrtih, o zavestnem odrekanju le-tem v prid. Zvedeli smo še, da je delavski svet že sklenil, naj bi po zaključnih računih ničesar ne delili za osebne dohodke in vse kaže, da bo ta sklep zbor delavcev potrdil. Delavci namreč že lep čas negodujejo zaradi linearnih delitev. Menijo, da jih še nedorečen sistem nagrajevanja po delu ne opravičuje.

Ta obetaven sklep je »nekoliko« pokvaril podatek, da so si čedne vsote odšteli že ob decembrski plači, kot p oračun za lansko leto. Milan Vidmar je povedal, da so dobro gospodarili in

kar je ostalo, so si (zadnjikrat na tak način) pač razdelili. Skupaj z osebnim dohodkom je precej delavcev našlo v kuverti tudi po več deset novih tisočakov. Nekaj je k visokim zneskom prispevalo tudi to, da v IBE priznavajo nadure tudi delavcem s posebnimi pooblastili in da nadure upoštevajo pri izračunu osnove za proračunske odstotke.

Ko v vseh okoljih tuhtamo, kako in za koliko lahko še zategnemo pas, ko delavci v IBE razmišljajo, čemu vse se kaže odreči in to vložiti v še večjo trdnost in hitrejši razvoj, ko niso zadovoljni s sistemom nagrajevanja po delu, smo si pač morali zastaviti nekaj vprašanj:

O odrekanju in varčevanju res govore, a na kaj pri tem mislijo? Kako je z nadurami? Zakaj delavski svet opravičuje delitev in hkrati sklene, da mora biti zadnja v takšni obliki? Tudi nad logiko predsednika sindikata v IBE smo se zamislili — ko smo ga vprašali, kje je vzrok visokih zneskov, izplačanih v letošnjem januarju, je pojasnil:

»Pri nas so osebni dohodki sorazmerno visoki, torč ni čudno, da so pri p oračunu za lansko leto vsote tako visoke.«

Odgovore na ta vprašanja povzemamo iz pogovora z Natahom Bernotom, direktorjem IBE in Borisom Bukovičem, šefom splošnega sektorja.

Menda je v pomislekih delavcev o upravičenosti linearne delitve brez izpopolnjenega sistema nagrajevanja po delu dokaj resnice, zvedeli pa smo tudi, da so v IBE vložili (in še vlagajo) že veliko naporov v dograjevanje in boljše sisteme nagrajevanja po delu. Sklep delavskega sveta je moč razumeti tudi tako, da sicer meni, da je bila delitev upravičena, s tem pa, ko terja, da bi bila zadnja, skuša delo pri urejanju sistema nagrajevanja še pospešiti. Razmerje med najnižjim in najvišjim osebnim dohodkom je 1 proti 4,8. Razdelili so približno 106 odstotkov glede na osebni dohodek v lanskem decembru in največje izplačilo je nekoliko preseglo 60.000 dinarjev. Za nadure pa trdijo, da je prav in pošteno in da pripadajo vsem delavcem enako, tudi tistim s posebnimi pooblastili. Nihče (razen ene izjeme) teh delavcev menda v lanskem letu ni presegel 150 nadur, seveda pa so jih upoštevali tudi pri delitvi.

Ciril Brajer

Vzajemna knjižnica mariborskih organizacij združenega dela

Dokaz volje

Za vsakega bralca prava knjiga

Zavest o tem, da med nami živi in dela okrog 100 tisoč delavcev iz drugih republik in pokrajin, počasi postaja tvorna. Slovenski sindikati so v sklepkih svojega zadnjega kongresa zapisali, da bodo spodbujali in v sodelovanju z družbenimi in kulturnimi organizacijami razvijali kulturno in družbeno dejavnost teh delavcev; da se bodo zavzemali za takšne oblike, metode in vsebino tega delovanja, ki bo omogočala tem delavcem, da se v čim večji meri vključujejo v življenje krajevne skupnosti in da se bodo tudi sami povezovali v kulturna društva in skupine in tako razvijali lastno kulturno tradicijo in narodnostno identiteto. Dokaz volje, da bi v vseh okoljih, kjer ti delavci živijo in delajo, prispevali trajno in na različne načine k možnostim za njihovo kulturno življenje, pa so vsekakor tudi stališča in priporočila nedavnega velenjskega posveta o kulturnem življenju delavcev, ki žive izven okvirov svojega narodnostnega okolja.

Nekaj priporočil so naslovlili tudi na sindikate in druge družbenopolitične organizacije. V njih pravijo, da se morajo sindikati zavedati posebnih kulturnih potreb svojih članov-delavcev iz drugih republik in pokrajin in te posebnosti upoštevati, kadar ugotavljajo kulturne potrebe delavcev, pri načrtovanju kulturnega življenja v OZD, pri kulturno-vzgojnih prizadevanjih, pripravljanju različnih srečanj in drugih širših prireditvev, pri navezovanju stikov z OZD iz drugih republik, pri vzgoji in izobraževanju organizatorjev kulturnega življenja, pri odločanju o uredniškem konceptu kulturne rubrike v glasilu OZD.

Na sindikate so naslovlili tudi priporočila, da pri oblikovanju svojih odborov in delovnih skupin, ki se ukvarjajo z vprašanji kulture, vedno vključujejo tudi delavce iz drugih republik in pokrajin in med njimi naj iščejo tudi organizatorje kulturnega življenja. Sindikatom in delavskim univerzam so priporočili, da se poleg svojih obče kulturnih in izobraževalnih dejavnosti, namenjenih tem delavcem, zavzemajo tudi za to, da bodo ti delavci imeli možnost čim boljše se naučiti jezika nadoda, med katerim živijo in delajo. Seveda pa naj bi pri nekaterih teh nalogah trajno in enakovredno sodelovali tudi sindikati republik in pokrajin, odkoder so ti delavci, saj bi njihove izkušnje pri uveljavljanju kulturne politike v lastni sredini tudi pomagale spoznavati posebnosti, ki jih prinašajo s seboj delavci iz drugih republik in pokrajin.

To je le kratek povzetek neke tvorne volje, da neustrezne razmere spreminjamo; spreminjamo brez »kulturtregerstva«; spreminjamo skupaj z delavci iz drugih republik in pokrajin in jim tako omogočimo enakopravno uveljavljanje njihove pravice, tudi pravice do kulture. Uspešno spreminjati razmerje pa seveda ni mogoče, če se teh svojih pravic ne bodo zavedali tudi ti delavci sami.

S. G.

Mariborska knjižnica, ki je ena izmed osrednjih kulturnih ustanov v Mariboru, je v decembru lanskega leta slavila svojo 30-letnico. V okviru slavnosti, ki jih je v počastitev svojega jubileja pripravila, je bilo tudi prijateljsko delovno srečanje vseh predstavnikov organizacij združenega dela — podpisnic samoupravnega sporazuma o Vzajemni knjižnici in tistih, ki se še nameravajo včlaniti.

Sestali smo se v veliki čitalnici Mariborske knjižnice. Žal na to srečanje niso prišli vsi organizatorji kulturnega življenja, ki skrbijo tudi za izposojanje knjig kolekcij Vzajemne knjižnice.

Vršilec dolžnosti ravnatelja Mariborske knjižnice tovariš Planteu nas je seznanil z delom knjižnice od njene ustanovitve do danes. Povedal nam je, da se je osrednja knjižnica v Mariboru izoblikovala leta 1949 pod pokroviteljstvom Kulturnoprosvetnega društva Jože Hermand kot judska knjižnica iz dveh knjižnic kolodvorske in koroške četrti. Leta 1965 srečamo v Mariboru že knjižnico, urejeno po sodobnejših knjižničarskih načelih, 1971. leta pa sta se osrednji knjižnici »Mestna« in »Delavska« združili v Mariborsko knjižnico s sedežem na Rotovškem trgu. Leto kasneje je dobila tudi Pionirska knjižnica svoje prostore na Rotovškem trgu, oblikovala pa se je tudi prva zunanja enota mariborske knjižnice na Tezmem, čez eno leto pa je bila odprta nova velika čitalnica.

Poleg tega ima Mariborska knjižnica še več dobro vpljanih knjižnic izven Maribora. Ima tudi potujočo knjižnico z bibliobusom ter Vzajemno knjižnico mariborskih organizacij združenega dela. O Vzajemni knjižnici pa bi rada povedala nekaj več.

Pobuda za ustanovitev Vzajemne knjižnice se je rodila iz potrebe, da ponudimo delavcem v OZD kvalitetno knjigo na ustrezen način. Vsi vemo, da po delovnih organizacijah ponujajo knjige razni akviziterji, ki vselej niso dovolj strokovno usposobljeni in jim knjiga pomeni le tržno blago. Na seminarjih organizatorjev kulturnega življenja in v razgovoru s predstavniki

Do knjige v materinščini

Pri Gradisu, kjer je zaposlenih 1200 delavcev, od teh polovico delavcev z drugih jezikovnih področij, so zanje kupili knjige v srbohrvaškem jeziku, tako da ima Gradis kolekcijo (od 150 — 220) knjig v slovensščini in srbohrvaščini. Tudi za druge OZD, članice Vzajemne knjižnice, bo Mariborska knjižnica kupila knjige v srbohrvaščini. Opažamo pa, da postajajo kolekcije premajhne in bo treba število knjig povečati.

knjižarne Mladinske knjige na Partizanski cesti se je izoblikovala misel o prodajnih razstavah knjig v delovnih organizacijah. Te razstave so pokazale, da delavci radi segajo po knjigi, če si jo v miru lahko ogledajo, se o njej s predstavniko knjižarne pogovorijo in knjigo na obročno odplačevanje tudi kupijo.

Prav to veliko zanimanje za knjige na prodajnih razstavah knjig v OZD je dalo komisiji za kulturo pri Občinskem svetu zveze sindikatov Maribor pobudo za ustanovitev Vzajemne

knjižnice organizacij združenega dela. Zanj naj bi knjige izbirali in opremljali strokovni delavci Mariborske knjižnice. Od zamisli do uresničitve je preteklo leto in pol. Marca 1978 je bil podpisan samoupravni sporazum o Vzajemni knjižnici delovnih organizacij občine Maribor, ki so ga poleg Mariborske knjižnice podpisali še Kulturna skupnost Maribor, Občinski svet ZSS Maribor ter najprej štiri delovne organizacije. Doslej je sporazum podpisalo že 12 delovnih organizacij. Krog podpisanih pa se bo, kot kažejo kulturni načrti posameznih delovnih organizacij za leto 1980, še razširil. Izposojevališča v OZD dokaj dobro delajo

in po oceni, ki smo jo na delovnem srečanju podali, število bralcev in povpraševanje po novih knjigah narašča.

Bralci, ki si med prvimi spodobijo knjigo in so z njo zadovoljni, jo priporočajo še drugim. Dogaja se tudi, da knjiga kroži mimo izposojevališča, ker si jo delavci med seboj izposojajo. Tako prečita knjigo več bralcev, kot ima organizator kulture — izposojevalec zabeleženo. Dejstvo je, da si dober bralec poišče knjigo sam, vendar se je v praksi pokazalo, da je potrebno zlasti mlade ljudi večkrat spodbujati k branju, ker samoiniciativno ne čutijo potrebe po knjigi. Za uspešno razvijanje mlade oseb-

Ob vsakem času

Posebnost pri izposoji knjig v izposojevališču Vzajemne knjižnice so uvedli v delovni organizaciji Mariborski vodovod, kjer si izposojajo knjige delavci sami — torej ni knjižničarja — in sami v posebnem zvezku vodijo tudi evidenco izposojenih in vrnjenih knjig. Naloga organizatorja kulturnega življenja v delovni organizaciji je le, da vsako jutro omare s knjigami odpre, jih sortira, po končanem delu omare zopet zapre, enkrat tedensko pa ugotovi število bralcev in prebranih knjig. Tak način izposojanja knjig so uvedli zaradi tega, ker so njihovi delavci dosti na terenu in prihajajo v prostore delovne organizacije ob zelo različnih časih in si knjig ne bi mogli izposoditi ob določenem času, ko bi bilo izposojevališče odprto. Tako pa je slehernemu delavcu omogočen dostop do knjige ob vsakem času. Praksa bo pokazala, če se tudi takšen način izposoje obnese. Seveda pa je kaj takega mogoče le v manjših kolektivih.

Sestavina razvojnih programov

Sindikati si bomo na vseh ravneh prizadevali, da bo skrb za kulturno rast in življenje delavcev postala sestavina razvojnih programov in samoupravnega odločanja delavcev v organizacijah združenega dela in občanov v krajevnih skupnostih. Ugotovljeni interesi in potrebe delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih bodo podlaga za neposredno dogovarjanje s kulturnimi organizacijami ter za samoupravno sporazumevanje o programih in združevanju sredstev v kulturnih skupnostih ter njihovih enotah.

Iz sklepov 9. kongresa ZSS

nosti pa je branje knjig zelo pomembno in je torej naloga vseh izposojevalcev in organizatorjev kulturnega življenja vzbuditi potrebo po branju, predvsem pri mladini. Zaradi tega je nujno, da v izposojevališčih delajo ljudje, ki imajo pravičen odnos do knjige in ljudi, znati morajo svetovati in knjigo ponuditi po načelu »za vsakega bralca se najde prava in dobra knjiga«.

V okviru seminarjev je Mariborska knjižnica pripravila tudi seminar za knjižničarje oziroma izposojevalce knjig v OZD.

Članice Vzajemne knjižnice razmišljajo o tem, da bi v prihodnje kazalo sestaviti kolekcije, ki bi bile bralcem na voljo v času dopustov v njihovih počitniških domovih, saj mnogi takrat preberejo največ knjig.

Na delovnem srečanju smo v sproščenem pogovoru in z izmenjavo večjih ali manjših izkušenj pri delu z izposojajo knjig kolekcij Vzajemne knjižnice z veseljem ugotovili, da je delo knjižnice uspešno, da število bralcev narašča in da lahko z delom, s stalnimi izboljšavami in dopolnitvami nadaljujemo.

Slava Oberleht
Gradis GE Maribor

Umrl je Ciril Kosmač

Minuli ponedeljek je po daljši bolezni umrl v sedemdesetem letu starosti Ciril Kosmač, pisatelj, akademik, primorski rodoljub in protifašistični bореc, družbeno angažirani umetnik, avnojski nagajenec. Pokopali so ga v njegovem rodnem Slapu ob Idriji, v njegovi dolini in med njegovimi dolinci, odkoder je črpal svoj pisateljski navdih, svoje literarne like: Temnikarja, očka Orla in številne druge, s kleno besedo opisane puntarske like tolminskega človeka, kot so v teh dneh pisatelju v slovo zapisali njegovi rojaki. Odšel je od nas človek, ki se je trajno zapisal v slovensko književnost in kulturo, privednik

najzlahtnejšega izraza, kot so te dni pisatelju v slovo zapisali slovenski akademiki.

Ciril Kosmač je svojo kratko prozo med obema vojnama objavjal v raznih revijah in iz te je bil leta 1946 izdan izbor »Sreča in kruh«. Sedem let kasneje je izšel njegov kratki roman »Pomladni dan«, prav tako pripoved iz dogajanja med obema vojnama. Medvojno življenje Primorske predstavlja izbor njegovih novel »Iz moje doline«, ki je izšel 1957. leta.

Kosmač nam je zapustil dragoceno zapuščino. Ne obsežno po opusu, a v sam vrh slovenske

literature segajočo zapuščino. Na svoji petdesetletni dolgi pisateljski poti, resda z dolgimi in skoraj nerazumljivimi ustvarjalnimi premori, je ostal zvest kratki prozi, še posebej noveli, katere mojstrski vrh je dosegel prav gotovo v »Baladi o trobenti in oblaku«, katere nadaljevanja smo iz meseca v mesec čakali bralci Naše sodobnosti v letih 1956, 1957. Zgodba o Temnikarjevem poslednjem boju ni prinesla v slovensko literaturo le nove razsežnosti partizanske tematike, tudi nov avtorjev izraz nenehnega iskanja v novelističnem ustvarjanju. Kosmačevo ime bo ostalo zapisano tudi v zgodovini mladega slovenskega

filma: kot avtorja scenarija danes še vedno enega najboljših slovenskih filmov »Na svoji zemlji«, po filmski realizaciji njegove »Balade o trobenti in oblaku«, po človeško toplem, a hkrati humornem filmu »Tistega lepega dne«, ki je bil njemu samemu najljubši njegovih »filmskih otrok«.

Njegov zadnji literarni tekst, objavljen v Naši sodobnosti 1959. leta, je fantastična groteska Tantadruj. Kolikor v njegovi literarni zapuščini ni še kaj v rokopisu skritega, je s Tantadrujem njegov opus zaključen. Kosmač je bil prav gotovo izjemno zahteven do lastnega pisanja, očitno je dolgo v sebi nosil in iz sebe izoblikoval svoje literarne tekste. Toda, kar nam je zapustil, tisto najboljšo, ga je še za življenje nje uvrščalo med slovenske literarne klasike. Literarno pero, ki se je za življenja mnogokrat ustavilo, se je zdaj ustavilo dokončno.

S. G.

Trnovski maraton — preizkušnja moči in srčnosti

Črni vrh pripravljen na veliki praznik

Desetega februarja letos bo častni pokrovitelj naše prve in največje športnopolitične manifestacije — Trnovskega maratona — generalpolkovnik in narodni heroj, nekdanji komandant IX. korpusa Stane Potočar-Lazar dal znak, da se lahko že šestič po smučarskih tekaških stezah, kjer so pred desetletji bojevali borci IX. korpusa boj za našo narodno in socialno osvoboditev, mladi in stari, fantje in moške, dekleta in žene, pionirke in pionirji, spustijo v boj z neusmiljeno naravo. Tekli bodo po obronkih Trnovskega gozda, zibelke primorskega partizanstva. Ponovno bomo lahko uživali ob veličastnem pogledu na tisoče in tisoče tekačev, ki se bodo spustili po smučinah, dolgih 42, 15, 12 in 10 km.

Ko smo, še pred novim letom, govorili s častnim pokroviteljem Trnovskega maratona, komandantom Lazarjem, nam je ta dejal:

»... Vsak, ki se prijavi za ta tek, tudi trenerja. Končno nobenemu ni vseeno, ali priteče na cilj zadnji ali prvi... Taki teki so pomembni tudi za SLO. Kajti vsak, ki bo pripravljen teči na maratonu, bo tudi dobro fizično pripravljen. Ne pozabimo — morebitna bodoča vojna bo zahtevala velike fizične napore ljudi. Zato so taka tekmovanja zelo koristna...«

Črni vrh nad Idrijo je na maraton pripravljen. Prav vsi krajani,

od najstarejšega pa do najmlajšega, bodo z radostjo v srcih sprejeli udeležence VI. trnovskega maratona. In teh ne bo malo; do trenutka, ko to pišemo, jih je prijavljenih okoli 2800, organizator pa pričakuje vsaj še nekaj sto prijavnih. Veliko pozornost bodo starejši udeleženci in kajpak tudi organizatorji posvetili našim najmlajšim. General Potočar celo pravi, da »... ne bi bilo napočno, če bi za najmlajše izdali brošurico, kjer bi bile opisane naše poti in borbe.« Letos tega kajpak ne bo moč več izvesti, ni pa zadržkov za naslednje leto.

Organizator sprejema prijave od vsepovsod, prijavljajo se zamejci iz Avstrije in Italije, pa tudi iz Zagreba jih je nekaj. Mimogrede: prav iz Zagreba je tudi najstarejši udeleženec maratona, Emil Zemljak, ki je star že 82 let. Pri tem ne gre pozabiti še na nekaj: organizator prejema pisma, ki zgovorno pričajo, kako priljubljen je Trnovski maraton med ljudmi. Slavko Kvas iz Ljubljane med drugim tudi piše: »... sem vesel snidenja z vami in ganjen, ko pridem na cilj, saj mislim, da sem le prispeval delček k tej veliki in bogati svobodi, ki jo vodi naš ljubljani tovariš Tito.«

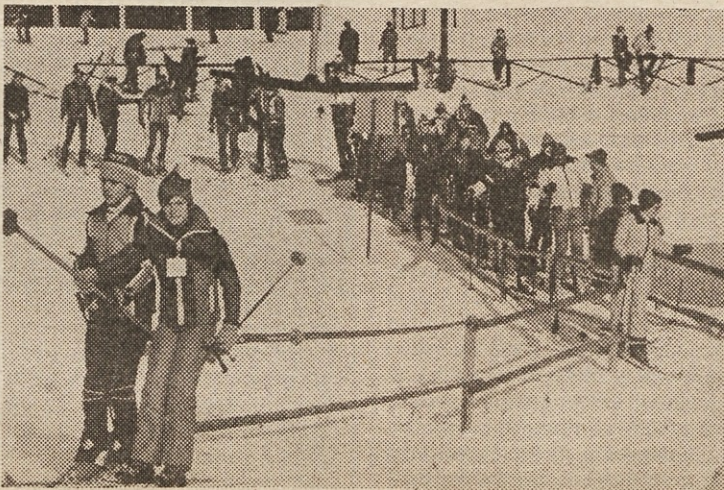
Vse to, pa razna sporočila na dopisnicah, kjer prijavitelji obveščajo organizacijski komite o svoji lanski uvrstitvi, kjer se mu zahvaljujejo za udeležbo itn. pri-

čajjo, da trditev o priljubljenosti Trnovskega maratona ni iz trte izvita. Pa še tehnično obvestilo: pristojni republiški organ je vsem udeležencem VI. trnovskega maratona odobril, da se lahko na dan prireditve kljub prepovedi vožnje za »parne« (10. II.) in za »neparne« (rezervni 17. II.), vsi ti lahko pripeljejo od doma na Črni vrh nad Idrijo. Pogoj je samo, da imajo obvestilo o startni številki, ki jih je organizator pričel razpošiljati prav te dni, pritrjeno (prileplje-

no) na vetrobranskem steklu. Brez skrbi, težav ne bo.

Kljub temu pa organizator vsem delovnim organizacijam, smučarskim klubom, sindikalnim organizacijam in vsem ostalim priporoča, da se poslužijo skupinskih prevozov, ki jih bo na željo organiziral Sap-Viator Ljubljana. Vsa pojasnila boste dobili na Sap-Viator Ljubljana, Titova 36, tel. 061 310-933. Dobrodošli torej na VI. trnovskem maratonu!

Marijan Cantarutti

Na smučiščih od Martuljka do Podkorna smuča te dni med tednom več kot 4000 ljudi, od tega največ v Kranjski gori, od koder je tudi naš posnetek. Konec tedna se jim pridruži še polovico tako velika armada, kar pa je za žičnice te doline le nekoliko preveč. Fotografija: Andrej Ulaga.

Evropska športna konferenca napovedala boj negativnim pojavom v športu

»Bodočnost športa ni v pravilih in rekordih!«

Kakršnokoli dogovarjanje o »športu za vsakogar« na tako visoki ravni, kot je bila IV. evropska športna konferenca, je vsaj na videz tako odmaknjeno od vsakdanjega življenja, da bi lahko pomenilo le bolj ali manj uspešno teoretiziranje o osnovni naravnosti evropskega športa. Toda prav zato, ker večina ostalih »visokih« športnih organizacij in institucij niti v tej obliki ne razpravlja o množičnih dejavnostih, so pobude teh konferenc toliko bolj zanimive in zaslužijo ne le, da jih opazimo, ampak, da bi jih poskušali vsi tudi uresničevati.

Konferenca je poskušala izoblikovati nekatera stališča, ki bodo vzporedno s samo še enim sličnim dokumentom — mednarodno listino o telesni vzgoji in športu UNESCO, osnova za načelne opredelitve držav, narodov in ustreznih organizacij o tej problematiki. Nedvoumno se je zavzela za celovito zgradbo telesne kulture slehernega naroda in v vsaki državi, kar pomeni, da gre najprej za čim bolj popolno uresničitev gesla »šport za vsakogar« in šele pozneje tudi za ustrezno nadgradnjo tekmovalnega in vrhunškega športa. Konferenca je želela odgovoriti tudi tistim, ki trdijo, da o širokih, množičnih dejavnostih ni treba govoriti pa tudi delati na visoki

meddržavni ravni. Nekaj resnice bi v tem lahko bilo, če bi ta dejavnost že sama po sebi imela prav povsod svoje mesto, ga pa žal marsikje nima in so obsežne k rekreaciji in raznim trimskim dejavnostim namerjene akcije tudi v športno najbolj razvitih evropskih državah stvar komaj dobre desetletja in le redkokje kako leto več. Prav zaradi tega je bila konferenca več kot upravičena izpostaviti množičnost kot prvo in še daleč ne izpolnjeno nalogo vsakega telesnokulturnega gibanja, pa naj se razvija v višje razviti, kapitalistični državi evropskega zahoda, v katerikoli socialistični državi ali državi, ki sodi komaj med srednje razvite glede na splošno priznana merila.

Prav v zvezi s takimi dejavnostmi pa je berchtesgadensko srečanje napravilo nadaljnji pomemben korak k odprtosti športno najbolj razvite celine, Evrope. Poudarilo je namreč, da mora Evropa prav v skladu s takšno razvitostjo storiti marsikaj tudi za razvoj telesne kulture na ostalih celinah, kjer je bil posebej izpostavljen tisti del človeštva, ki ga običajno označujemo kot manj razviti ali pa kot so mu v razpravi včasih tudi rekli — tretji svet. Seveda je treba vedeti, da vrsta evropskih držav že

sedaj v večji ali manjši meri pomaga afriškim, azijskim in latinoameriškim narodom, predvsem na strokovnem področju na dva načina, s pošiljanjem svojih strokovnjakov v te dežele in šolanjem študentov telesne vzgoje iz teh držav na visokih šolah za telesno kulturo ali v drugih oblikah na evropskih institucijah.

Tu pa se pojavljajo zanimiva vprašanja kot denimo ali je oportuno tako izpostavljati šport v trenutku, ko je marsikomu na svetu osnovni problem vsakdanji košček kruha, ko so stotinam milijonov zaprta šolska vrata, ko so jim tuje kulturne dobrine in tako dalje. Konferenca je v zvezi s tem jasno in glasno povedala, da šport ne sme in ne more biti uporabna zaslonka nekaterim, ki hočejo tako skriti osnovne probleme svojega naroda, toda kjer lahko tudi športne aktivnosti obogatijo človekovo življenje, jih gre temu primerno podpirati. Moralna vrednost športnega udejstvovanja, ne na vrhunski tekmovalni ravni, je ali bi morala biti takšna, da jo gre vsestransko in z vsemi silami podpreti. V vrhunskem športu, zlasti na mednarodni ravni, pa je treba še mnogo bolj kot doslej napovedati neusmiljen boj vrsti negativnih pojavov, ki so žal predobro znani in vedno bolj razširjeni. Ne samo boj za uspeh za

vsako ceno prek »trupel« nasprotnika, kot bi lahko slikovito rekli, ampak tudi vedno bolj prek lastnega trupla z uporabo vseh vrst škodljivih sredstev, ki imajo samo en cilj — uspeh, pa popolnoma zanemarjajo prednostno nalogo športa — zdravje.

Kaj pa je v sklepnem dokumentu povedala konferenca o tej problematiki povsem oprijemljivega? Med ostalimi povsem konkretnimi sklepi je tudi naslednji: švicarska zveza športov bo pripravila v letu 1981 seminar za strokovnjake s področja »športa za vsakogar«, naslednji sklep je tudi, da si bodo udeležence konferencie sproti in v celoti izmenjavale gradiva o tem delu telesnokulturnih dejavnosti, medtem ko se ta problematika vsaj posredno pojavlja še v vrsti drugih sklepov in priporočil.

Ob koncu tega trodelnega razmišljanja o IV. športni konferenci, naslednja bo leta 1981 v Varšavi, šesta pa verjetno v Jugoslaviji, velja še enkrat poudariti izredno pozitivnega poteka in konec srečanja, ki bo dalo evropski telesni kulturi nedvomno nove impulze tudi z enim od gesel kot »bodočnost športa ni v raznih pravilih in rekordih, ampak v stvarni možnosti za vsakogar, da se aktivno poloti te ali one dejavnosti.«

Marko Rožman

Koliko damo, oziroma koliko ne damo Slovenci za rekreacijsko smučanje (II.)

Smuča že tretjina mladine?

Ko razpravljamo o smučanju kot o slovenskem narodnem športu, bi bilo vsekakor zelo zanimivo vedeti, koliko naše šoloobvezne mladine preživi pozimi vsaj nekaj dni na snegu? Zanimivo bi bilo tudi vedeti, koliko mladine sploh ima svojo smučarsko opremo, kajti večina, ki ima smučič, verjetno tudi smuča.

In v želji, da bi dobili vsaj približne odgovore na ta in podobna vprašanja, ki bi nam bili v pomoč pri vrednotenju tega našega narodnega športa, smo anketirali več slovenskih osnovnih šol. Obiskali smo take, katerih otroci so se že vrnili v šolske klopi in tudi številne one, ki so te dni šele sredi svojih zimskih počitnic. In, da bi bila slika popolnejša in čim bližja resnici, smo pobarali za podatke vodstva osnovnih šol z različnih območij, kjer so tudi pogoji za zimsko rekreacijo zelo različni. Tako smo obiskali 19 šol na območjih Murske Sobotice, Maribora, Celja, Ljubljane, Postojne, Ajdovščine in Nove Gorice.

Povsod smo zastavili ista vprašanja: koliko učencev se bo letošnjo zimo udeležilo smučarskih tečajev, kolikšne so cene tečajev, koliko otrok ima svojo smučarsko opremo in seveda, koliko so se vodstva šol, četudi v sodelovanju z drugimi, potrudila, da bi omogočila svojim mladim šolarjem vsaj nekaj nepozabnih dni na snegu.

Odgovori, ki smo jih prejeli, so zgovorni in zato zanimivi. Iz njih namreč razberemo, da se slovenski učitelji v večini primerov v polni meri zavedajo svojega odgovornega dela in da ga odgovorno tudi opravljajo. Le malo je namreč primerov, da bi učitelji na šolah pozabili na možnosti rekreacije in razvedrila, ki ju nudijo zimski meseci, in ne bi poskrbeli za organizirano smučanje, seveda — po čim nižjih cenah. Razumljivo pa odstotek mladih ljudi, ki so se oziroma se bodo letošnjo zimo udeležili šolskih smučarskih tečajev, ne pove vsega. Nekateri so šli na sneg po svoje, koliko je teh lahko samo ugibamo, mnogi pa so ostali v času počitnic doma, ker morda nimajo potrebne opreme, ker so brez denarja ali pa morda, ker jim sploh ni do smučanja. Skratka, so stvari, ki jih ne moremo naprtiti učiteljem, in mednje sodijo tudi pravkar omenjene.

Na omenjenih 19 slovenskih osnovnih šolah smo našli 18.383 učencev, od katerih se jih je oziroma se udeležuje organiziranih smučarskih tečajev 2.141 ali nekaj več kot 11 odstotkov. Seveda govori omenjen odstotek o povprečju! To poudarjamo zato, ker se sicer podatki za posamezne šole zelo razlikujejo. Tako smo se denimo srečali v Mariboru in v Ljubljani s šolami, ki so v celoti pozabile na to, kaj pomeni mladim ljudem rekreacija na snegu. In vsi taki in podobni primeri zelo znižujejo pravkar omenjen odstotek. Po drugi plati pa smo našli na zelo spodbudne primere, kot na primer v Postojni, Ajdovščini, Solkanu in Sempetru pri Gorici, kjer bo letošnjo zimo organizirano smučalo 20 in celo več odstotkov šolarjev. In to v kra-

jih, kjer pogoji za smučanje niso ravno najboljši v Sloveniji! Skratka, na marsikateri šoli so se pošteno potrudili in dali vse od sebe, da bi učenci uživali nekaj dni na snegu, ponekod pa so na vse to, da bo mir in čim manj zlomljenih nog, preprosto pozabili. Tako kot vedno: eni tako, drugi drugače!

Zanimive so tudi cene letošnjih šestdnevni tečajev za otroke osnovnih šol. Zanimive zato, ker se med seboj bistveno razlikujejo, čeprav so se oziroma se bodo šolarji povsod približno enako nasmučali. Za smučarski tečaj bodo po naših podatkih najmanj odšteli nekateri otroci v Mariboru: samo 190 dinarjev! Najdražji bo tečaj za šolarje osnovne šole iz Murske Sobotice, seveda izmed »naših« devetnajstih anketiranih šol, ki bo veljal 1200 dinarjev. Večina cen pa se vrti tam blizu 700 dinarjev, ker je, če upoštevamo stroške prevoza za tople malice, smučarskih učiteljev in smučarskih žičnic, vsekakor poceni. Razumljivo pa so cene tečajev v mnogih primerih odvisne od iznajdljivosti in sposobnosti organizatorjev. Seveda v primerih, ko je šola daleč od prvih smučišč, pa si učitelji tudi z iznajdljivostjo in ne vem čim še vse ne morejo kdove koliko pomagati.

Ko smo se na šolah pogovarjali o organizaciji letošnjih smučarskih tečajev nas je tudi zanimalo, koliko je pravzaprav na naših osnovnih šolah smučarjev, koliko mladih ljudi ima opremo, koliko jih smuča vsaj nekaj dni na leto? Povsod so nam postregli le s približnimi podatki, s točnimi, takimi, ki bi bili preverjeni, nikjer. Zvedeli smo, da je na omenjenih šolah od 18 do 40 odstotkov smučarjev. Sodeč po podatkih anketiranih šol smuča torej v Sloveniji nekaj več kot tretjina šoloobvezne mladine, kar je, vsaj v primerjavi z drugimi športi, vsekakor veliko.

Ni dvoma torej, da si smučanje počasi, vendar zanesljivo utira pot med našo mladino Veselja do te prijetne zimске rekreacije je iz leta v leto več in več je tudi razumevanja za potrebe naših otrok. To dokazujejo vse večje množice dobro opremljenih mladih smučarjev, polne žičnice in smučišča, vse večje število smučarskih tečajev, šole v naravi in velika pripravljenost posameznikov, šol in telesnokulturnih organizacij za smučanje tudi nekaj žrtvovati.

Ni tako malo šol v Sloveniji, ki so si omislile svoje, čeprav poceni in preproste, smučarske vlečnice. Tako imajo otroci še več veselja na snegu in nasmučajo se lahko tudi tisti, ki nimajo premožnih staršev. Osnovna šola v Ajdovščini ima denimo že tri smučarske vlečnice!

Andrej Ulaga

Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju

(VII.)

Narod, ki se bori enako odločno s puško kot s knjigo v roki, ne more biti premagan

Piše: Darka Čeh

V gledališkem listu je tudi spremna beseda Filipa Kumbatoviča z naslovom Anton Pavlovič Čehov na partizanskem odru, ki je pravzaprav spomin na predstavo iz leta 1944:

»Partizani so prepevali, plesali, igrali in uživali igro svojih tovarišev tako neposredno, tako naravno in s tako malone otroško vnemo, kakor je to mogoče samo pri docela nepokvarjenih ljudeh z nepotvorjenim in pristnim čustvovanjem.

Naši ljudje so brez vsakega posebnega literarnega znanja zaslutili celo v teh dveh Čehovih humoreskah tisto dvojno potezo njegove nature, ki je osnova vsemu njegovemu nesmrtnemu delu: globoko ljubezen do vsega, kar je človeškega — hkrati pa trajno otožnost, ki ga navdaja ob pogledu na človeško bitje, ki je ustvarjeno za velika dela, pa jih po večini zapravlja tako, da se plazi kakor zanikrna žival po ognjišču svojih slabosti. Zakaj tudi sredi komičnih zapletljajev v teh dveh preprostih igrah se razodeva tisti Čehov, ki se smeje človeškim slabostim s solzami v očeh.

V obeh enodejankah prikazuje avtor življenje ruske podeželske gospode, ki zapravlja svoje sile v klavnem brezdelju in brezupnem dolgočasju svojih razpadajočih dvorcev in se vneta prepira o tem, kdo bo plačal dolgove za ranjnim posestnikom in čigav pes ima boljše lastnosti, tvoj ali moj — in vse to v času, ko se nad njeno glavo že nevidno zgirajo oblaki bližajoče revolucije. In vendar so partizani prislunili besedi velikega Čehova ne samo iz globoke povezanosti z duhovno dediščino bratskega ruskega naroda in ne samo iz zavesti o trajni vrednosti vsega naprednega izročila v zakladu svetovne literature — sprejemali so to besedo z nepokvarjenim čustvom preprostega človeka, ki ga pretrese vsaka resnična manifestacija človeškega srca. In o Čehovu niso zaman pisali, »da je izmed vseh ruskih pisateljev najbolj človeški, da najbolj govori srcu, da ti kot bralcu postane drag, ker te vsega obda s človeško toploto in ljubeznijo« (Josip Vidmar). Kot takega avtorja so ga vzljubili naši ljudje, kot pisca, ki mu je tu sleherni umetni patos, sleherni zlagan heroizem, sleherni zunanji lišp, sleherni človeški napuh.

O ljubljanski uprizoritvi pa je zapisal Duša Moravec:

»Uprizoritev obeh komedij je bila dovolj močna in gladka, čeprav smo ponekod čutili, da niso imeli vsi igralci nalog, v katerih je težišče njihovih igr. To velja posebej za Presetnikovega Grigorija Stepanoviča. Čeprav je dovolj uspel, vendar v karikirani igri, ki jo ta vloga zahteva, ni tako doma kot v realistični; zato s to vlogo ni dosegel višine svojih kmečkih podob, komičnih in resnih, mlajših in starejših (mlinar v Raztrgancih, Anže v Zupanovi Micki). Morda najboljša je bila Ema Starčeva v vlogi Jelene Ivanovne. Njeno igro odlikuje tudi tokrat precejšnja sposobnost variranja, ki se kaže v širšem smislu, že v močnih kontrastih enako dobro zadetih figur kot sta npr. Rutarica v Raztrgancih in Jelena Ivanovna v Medvedu, v ožjem smislu pa v zmoglosti, da podrobno niansira eno samo vlogo, kar je bilo prav pri Jeleni Ivanovni vidno in potrebno. Prav tega pa smo pogrešali pri Dragi Ahačičevi, ki je odigrala svojo Natalijo Stepanovno (v Semicu v tej vlogi Levstikova) »sicer močno temperamentno in živo, vendar premalo toplo in preprosto. Draga Ahačič nas je s svojo prvo vlogo Toinetto v Namišljenem bolniku pritegnila. Njene kasnejše vloge pa so bile že vse bolj narejene in imajo eno samo noto,

ki daje njenim vlogam monotonost. V tem je vzrok, da ob njeni igri ni bilo prav nobene bistvene razlike med razposajeno Toinetto in med naivko Natalijo. Močno in preprosto podobo smo dobili s Stepanom Stepanovičem, ki ga je odigral režiser Lojze Potokar sam. Med vsemi je najbolj zadel realistično komiko in ni zahajal preveč v karikaturu. Nasprotno pa je Gale s svojim snubačem znova dokazal, da je močnejši v nekoliko karikirani igri kot v naravni. To velja v glavnem tudi za Cestnikovega slugo Luko, kar smo zapisali o njem že ob Sumljivi osebi. Kljub malenkostnim nedostatom je bila uprizoritev obeh komedij živa, preprosta in dobra. Zlasti je ugajala druga, Snubač. Njena komika je močnejša in neposrednejša, dialogi duhovitejši in spretnejši.«

Scena je zelo preprosta in vendar bogata. Inž. Simič in inž. Kumbatovič sta izdelala sceno, v kateri so se dobro znašli igralci, gledalci pa je zlahka prinesla občutek nečesa gosposkega na posestvu ruske province s konca prejšnjega stoletja.

Snubač je postavljen v prostor z dvema velikima okroglima oknom na zadnji steni. Stena je pravzaprav »zastekljena«, saj okni segata do tal. Iz slikovnega gradiva so razvidne tudi stopnice, ki vodijo iz prostora. Odprtina je zakrita s temnimi zavesami, prav tako je tudi na zunanji strani oken napeta temna zavesa.

Pohišstvo ni veliko, le okrogla mizica z oblažjenimi stoli in veliko oblažjeno zofo. Na desni steni je velik in svetel kamin, na njegovem dimniku pa so vidne figure skakljajočih jelenov. Tudi za sceno Medvedu so uporabili velika okna, le da so tokrat razporejena malo drugače. Veliko okno so zavesili s precej težko zaveso, z velikim okroglim oknom pa so iz prostora odrezali desni kot. Pohišstva je toliko kot pri Snubaču, kar je razumljivo, saj gre za podobno kraj dogajanja v istem času, razen tega pa so obe enodejanki igrali isti večer, kar je pomenilo ne preveč dela v odmoru za odrske delavce, za gledalce pa sorodna dela iste celote.

Obe enodejanki, ki sta v borbenih dneh poskrbeli za smeh in dobro voljo, so poslej še mnogokrat igrali. Vabili so jih na vse strani in vabilom so se vselej odzvali.

Komanda oficirske šole je takole pisala:

»Obračamo se na vas s prošnjo, če bi vam bilo mogoče priti v nedeljo k nam, da bi nam uprizorili vašo enodejanko Medved, ker bodo v nedeljo v vasi Krivoglavice razna zborovanja, kakor NOO in krajevnih odborov OF in bo zato prišlo na to zborovanje ljudstvo tudi iz sosednjih vasi, ki pa je še precej zaostalo. Zato bi bilo potrebno, da se jutri pokaže kaj zanimivega. Obenem pa bi seveda sodelovala tudi naša šola in bi si naši gojenci ogledali vašo igro. Upamo, da boste naši prošnji ugodili.«

Še isti dan so jim odpisali:

»Sporočamo vam, da smo pripravljene gostovati z enodejanko Čehova Medved. Sporočili smo tudi na oddelek za umetnost in prosveto in lahko računate na naše gostovanje. Voz naj pride ob 1. uri popoldne pred hišo g. Sinkovič, nasproti cerkve. Pripravite oder, prišel pa bo tudi eden naših že dopoldne, da pripravi vse, kar je potrebno.«

Tudi mesto Metlika je večkrat prosilo SNG, da bi gostovalo tudi pri njih. 22. oktobra je šlo gledališče na pot. Mesto Metlika jim je poslalo dva voza za prevoz kulis in petnajstih članov. V štirih dneh pa so jim uprizorili Borove Raztrgance in Čehova.

Anton Pavlovič Čehov: Medved. Gregorij Stepanovič Smirnov (France Presetnik), Jelena Ivanovna Popova (Ema Starčeva) in Sluga Luka (Stane Čestnik).

Anton Pavlovič Čehov: Medved. Gregorij Stepanovič Smirnov (France Presetnik) in Jelena Ivanovna Popova (Ema Starčeva).

zali obe enodejanki isti večer, t. j. 26. avgusta v Črnomlju in 25. oktobra v Metliki. Naslednji večer pa še v Metliki za zaledno vojsko in oficirsko šolo.

Posamič so Medvedu še uprizorili:

29. julija v Črmošnjicah za enote Glavnega štaba, 1. avgusta v Dvoru za artilerijsko brigado VII. korpusa, 2. avgusta v Toplicah za enote divizije KNOJ, 15. avgusta v Gradacu ob tednu RK Slovenije, 20. avgusta v Krivoglavicah za oficirsko šolo, 27. avgusta v Črnomlju za civilno prebivalstvo, 23. novembra v Vinici za zaledno vojsko in civilno prebivalstvo. Leta 1945 pa 1. marca v okviru gledališkega festivala, 12. in 13. marca v večerni, oziroma jutranji oddaji Radia osvobodilne fronte, 7. in 8. aprila pa v Biogradu na moru v Dalmaciji za enote Štaba baze Glavnega štaba Slovenije in civilno prebivalstvo.

Snubača pa: 29. julija v Črnomlju za zaledno vojsko, 15. avgusta v Loki ob tednu RK Slovenije, 19. avgusta v Črmošnjicah za enote Glavnega štaba.

Kmalu po premieri Težke ure, 13. julija se je ravnatelj gledališča odpravil iz Črnomlja v kočevske hribe.

Bilo je 27. julija, ko je prišlo iz odseka za prosveto sporočilo:

»Po naročilu načelnika našega odseka sporočamo, da nadomešča ravnatelja vašega zavoda tov. inž. Kumbatoviča za čas njegove odsotnosti član vašega zavoda tov. Jože Tiran.«

Tiran je opravljal ravnateljske posle vse do Kumbatovičeve vrnitve, to je do 29. septembra. V tem času je gledališče pripravilo nekaj kulturno prosvetnih večerov, kot so jih imenovali sami. Prvi je bil 24. julija.

Program tega večera so uprizorili člani okrožne skupine, začetek prireditve je bil ob osmi uri zvečer v Črnomlju.

To je bila krajša predstava, saj je bila na sporedu le reportaža Vita Zupana Slavna dela švabobranske vojske in ena pevska točka. Pel je Vinko Turk ob spremljavi harmonike Cirila Cvetka, reportažo pa je režiral sam avtor teksta in igrali so: Majda Dobovišek vlogo matere, Vinko Turk vlogo Staneta, vlogo domobranca Jože Bon, napovedovalec je bil Slavko Tiran, švabobranec Dušan Mevlja in nemški oficir Nace Simončič.

Besedilo ni ohranjeno, vendar pa se avtor teksta in njegov režiser spominja, »da so nastopajoči na zelo zabaven način parodirali članke domobranskega lokalnega časopisa iz Novega mesta.«

25. julija je Okrožna skupina priredila že drug kulturno prosvetni večer s programom, ki je bil precej podoben programu prvega večera. Tudi tokrat je pel Vanja Turk in na sporedu je bila reportaža, katere avtor je bil Vitomil Zupan, njen naslov pa je bil Nemčija govori: V reportaži so nastopile tri osebe: napovedovalec, reporter in kmet, ki so jih odigrali Vinko Turk, Slavko Tiran in Nace Simončič. Tudi tokrat je režiral Vito Zupan.

Žal se tudi ta tekst ni ohranil, na predstavi pa je menda »nekdo celo posnel s magnetofonom Hitlerjev govor, drugi pa so se ob njem hudomušno ponorčevali, ko so s posmehom ugotavljali, kaj se je od tega izpolnilo in kako.«

Med obema kulturnima večeroma je gledališče priredilo tudi proslavo, ki je bila namenjena brigadam iz bratskih republik.

Prav tiste poletne dni pa je gledališče kot kaže dosti gostovalo, saj so jim iz Komande belokranjskega voj. področja poslali 17. julija naslednje pismo:

Gledališčniki so jim pisali le, da naj poskrbijo za oder in dvorano, da bosta počiščena. Prosili so tudi, naj bo luč v redu.

... »Sicer pa pridejo sekretar, intendant in režiser že zjutraj, da se o vsem pomenimo.«

Kljub povabilom pa je gledališče tudi samo poskrbelo, da so bili gledalci seznanjeni z njihovimi prireditvami:

»SNG priredi v dneh 29. in 30. julija v Sokolskem domu v Črnomlju dve prireditvi in sicer bo prvi večer zabavnega značaja. Na sporedu je Čehova Snubač v novi zasedbi, plesne in pevske točke. V nedeljo pa se ponovi igra M. Bora Težka ura. Ker še mnogi tovariši raznih vaših oddelkov, niso videli teh predstav, vas prosimo, da jih o tem obvestite.«

Propagandni oddelek Glavnega štaba je dobil pismo 27. julija in naši igralci niso igrali pred prazno dvorano.

Takrat so igrali Snubača v režiji Jožeta Tirana in scena je bila delo Branka Simičiča. Vlogo Stepana Stepanoviča pa je odigral Milan Košak, Natalija Stepanovna je bila Vladoša Simičič, njen snubec Ivan Vasiljevič pa Jože Tiran.

Obe enodejanki skupaj pa so odigrali za partijsko šolo pri CK KPS 3. julija v Črnomlju, 12. julija na Planini za rekonvalescente vojaških bolnic, 13. julija v vasi Stare Žage za vojaške delavnice in 28. julija v Semicu za enote divizije KNOJ, 3. septembra pa aktiv. OF. Civilnemu prebivalstvu so prika-

»Po nalogu generalporočnika tov. Avšiča naj priredi jutri dne 18. t. m. miting z ca eno in polurnim sporedom Slovensko narodno gledališče, namenjeno srbo-hrvatskim partizanom. Prireditve naj bi bila zvečer. Po mitingu bi bila kino predstava.

V ta namen je nujno, da se celo gledališče vrne čim prej na svoje mesto.«

Nastop je pripravila Okrožna skupina, na sporedu pa je bila zborna recitacija in ples: Slovanski ples, Rusko kolo in groteska Žena vlada. Plesne točke za nastop je pripravil Štefan Suhi, na harmoniko sta igrala Cvetko in Kuhar, recitacijo pa je pripravil Jože Tiran. Nastop je bil 18. julija in 19. julija dopoldan, popoldan in zvečer.

Okrožna skupina je nato kmalu spet priredila Kulturno prosvetni večer s programom, v katerem so bile zajete recitacije partizanskih pesmi, zbor je zapel nekaj narodnih in pod vodstvom Suhega so izvedli plesno grotesko Os zmaguje.

Recitacije je pripravil Jože Tiran, pevske točke Ciril Cvetko, ki je tudi na klavir spremljal ples.

V plesni groteski so nastopili Nace Simončič kot Hitler, Dušan Mevlja kot Goebels, Slavko Tiran kot Goering, Vanja Turk kot Mussolini, Pavlina Müller kot sluga, Beba Černič kot zdravnik in Draga Jereb kot bolničarka.

Tovarišica Draga Jereb je nastopila tokrat v gledališču prvič.

(Nadaljevanje prihodnjič)

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA DRUŽBENO PLANIRANJE je v sodelovanju z založnikom Delavsko enotnostjo objavil v informativnem biltenu št. 11-12/1979 metodologijo za planiranje v družbenih dejavnostih:

Marko Selan

Planiranje v svobodni menjavi dela

Priročnik za poslovodne in strokovne delavce

Publikacija je pomemben strokovni pripomoček za nosilce družbenega planiranja v TOZD in SIS družbenih dejavnosti pri pripravljavanju in sprejemanju družbenega plana za srednjeročno obdobje 1981—1985. Priporočamo jo zlasti izobraževalnim in vzgojno-varstvenim organizacijam, zdravstvenim organizacijam, kulturnim ustanovam, telesno-kulturnim organizacijam, raziskovalnim organizacijam, samoupravnim skupnostim družbenih dejavnosti občin, regij in drugim.

Na voljo je omejeno število izvodov. 1. ponatis je v pripravi. Naročila pošljite do 24. januarja 1980. Cena: 50 din.

DE

ib NAROČILNICA

Pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, nepreklonito naročamo:

..... izvodov M. Selan: Planiranje v svobodni menjavi dela

Točen naslov:

Ulica, poštna številka in kraj:

Plaćamo v zakonitem roku.

Žig (datum)

..... (podpis)

Humoreska

Pozor, snemamo župane

Pred nedavnim sem v našem dnevnem tisku zasledil prav zanimivo novico, ki ji po mojem skromnem, zasebnem in humoriističnem mnenju prav gotovo velja posvetiti nekoliko več pozornosti, sicer bo kaj lahko ostala zaprta v svoje ozke občinske okvire.

Novica je govorila o tem, da so se v eni izmed priljubljanskih občijn odločili za prav svojevrstno počastitev svojega občinskega praznika. Za to priložnost nameravajo posneti film o svoji občini, v njem pa prikazati bogato občinsko zgodovinsko preteklost, domove slovenskih kulturnih tvorcev, take in drugačne občinske dosežke v času po osvoboditvi, večje organizacije združenega dela, ki jih premorejo, pa za povrh še — v sliki in besedi — predstavnike svoje občine in družbenopolitične organizacije v njej itd.

Novica, naj je bila na prvi pogled še tako drobna občinska, je v meni precej zbudila veliko zanimanja. In kaj hitro sem tudi dojel, da je njena moč tako velika, da daleč presega ozke občinske okvire in meje.

Ko sem takole razmišljal o tej zadevi, sem postajal vse bolj in bolj navdušen za omenjeni filmski projekt, ki naj bi ga uresničili z nekaj deset milijoni starih dinarjev in ob pomoči poklicnih filmskih strokovnjakov in drugih ustvarjalcev. Toda za vsem tem navdušenjem mi je v mislih brenčalo še nekaj, česar nisem mogel precej natanko opredeliti, pa sem zato še dlje tuhtal in vrtal po možganih. Nazadnje se mi je posvetilo.

Kaj pomaga takšna lepa ideja, če je omenjena na eno samcato slovensko občino?! Njena polna lepota in veljava bi lahko prišla do moči samo v vsem slovenskem prostoru. Ali, povedano drugače: takšne filme bi morali posneti v vseh slovenskih občinah, ki jih je natanko šestdeset.

Pomislite vendar, kakšno bogato filmsko dokumentacijo bi na ta način pustili prihodnjim rodom! O lokalni preteklosti, lokalni kulturi, lokalnem gospodarstvu, lokalni razvitosti in nerazvitosti, lokalnih funkcionarjih in drugih pomembnih tovariših z njihovimi lastnimi izjavami o tem in onem. O vseh občinskih vprašanjih. V šestdesetih izvidih.

In, ne nazadnje, koliko dela bi nudili filmskim delavcem! Posnete občinske filme pa bi s pridom lahko uporabili tako v kinematografih kot za televizijske oddaje: serija »Naše občine« bi — s po eno oddajo na teden in tremi ponovitvami v naslednjih tednih — lahko trajala več ko leto dni (koliko manj skrbi bi TV imela z nakupom tujih nadaljevanj!). Vse skupaj pa bi veljalo samo nekaj milijard starih dinarjev, razen če bi se bogatejše ob-

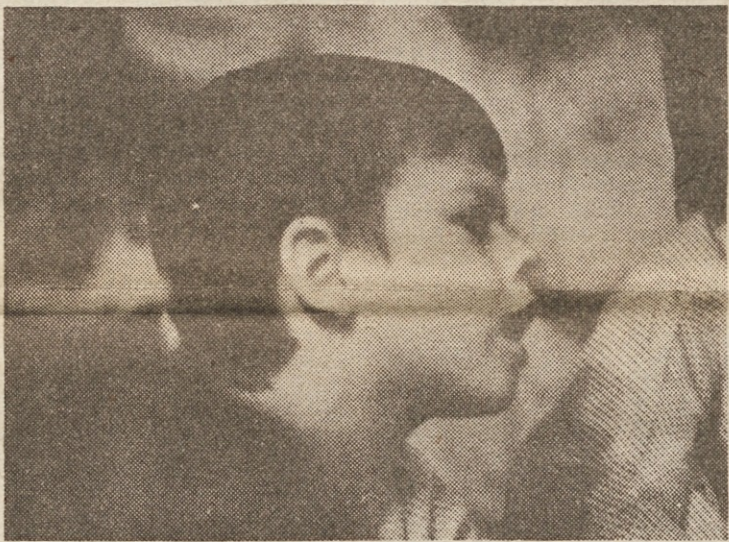
čine odločale za snemanje svojih filmov v barvah, toda kakšna milijarda več ali manj pri tako pomembnem projektu ne bi igrala kakšne posebne vloge.

Tako sem razmišljal in svoje misli zaupal tudi nekaterim bližnjim znancem. Le-ti pa so mi naravnost v brk zabrisali, da sem od tolikega preišljevanja in fantaziranja že malo čez les.

»Družba se gre letos na vsej črti varčevanje in stabilizacijo, ti bi pa zapravljaj družbene milijone in milijarde za občinske filmske operete. Da te ni sram!«

Če pa je tako, tedaj sem upravičen izjaviti, da nisem iz tiste občine, v kateri želijo njeni veljaki posneti takšen film in da tedaj niti posredno ne bom navzoč pri zapravljanju družbenega denarja.

Jože Olaj

Šolniki — in vsi številni občani s pretežno šolniškimi nagibi — imajo navado reči, kako mladina ni več pripravljena pazorno poslušati. Seveda starejših od sebe... Naš posnetek (foto: A. Agnič) zgovorno demantira upravičenost kritičnih pripomb. Mladina zna kar lepo poslušati in to nikakor ne samo z ušesi. Ker fotoreporter ni uporabil širokokotnega teleobjektiva, ne vemo, kaj se v »širši okolici« mladega zvedaveža dogaja tako imenitno zanimivega, da je bilo sploh vredno poslušati...

Iz ABC leksikona o samoupravnem življenju

Zanimivi »B«

B ima to smolo, da so ljudje nanj bistveno bolj pozorni, kot na sosede v abecedni. Dovolj je že, da se beseda samo začne z B in že se samoupravljalstva ušesa postavijo pokonci, kajti vse preveč je besed, ki lahko bistveno spremenijo potek seje ali sploh družbenega dogajanja. Ne gre samo za botre, brate in bonton, temveč za izredno razvejano paleto raznih bikov, bivolov, biznovov, bedakov, bebecov, bučmanov... in številnih drugih popestritvenih elementov v razpravi. Če torej hočeš, dragi diskutant, vzbuditi pozornost poslušalstva, vrzi v svojo govoranco vsaj eno besedo na B in že si v središču pozornosti. Res pa je, da se ponavadi središče pozornosti, pridobljeno na tak način, kaj hitro sprevrže v objekt dobivanja po glavi. Pozor: nikakor ne z božanjem, ampak z batom! (Čeprav se obe besedi začneta z B).

Posebnost Beja je še v tem, da stoji na začetku izredno pomembnega glagola (v nedoločniku se mu pravi »biti«), brez katerega bi se samoupravno življenje sesulo v prah in pepel. Nemogoče si je zamisliti sejo brez »bom«, »boste«, »bomo... Stvar se malce zaplete v povezavi »če bi«, »če ne boste«, »bi morali«, ker se utegne v takih primerih seja močno zavleči. Največ zaradi navidez drobne značilnosti, ki ni brez globoke vsebine: izredno redki so namreč primeri, ko v zvezi s tem, kaj bo kdo naredil, slišimo »bom«, vedno pa je prava poplava »boste«. V skrajnem primeru — kadar hočemo poudariti, da bo kasneje zelo težko ugotavljati konkretno odgovornost — rečemo pa kar »bomo«.

Tig

Knjiga za predsednika sindikata

Kozerija

Naslednja zbudba je popolnoma resnična, opazke, ki so jih pripisovali na listke, pa so originalne. Pričelo pa se je takole: Dolgoletnemu predsedniku konference sindikata DO je potekel mandat. Konferenca sindikata, katero je že vodil novi predsednik, je sprejela sklep, da staremu zaslužnemu sindikalistu za slovo podarijo knjigo v vrednosti tisoč dinarjev. Tako se mu bodo vsaj skromno zahvalili za dolgoletno delo.

Rečeno storjeno. Določili so človeka, ki je z naročilnico v žepu odšel v knjigarno in izbral knjigo za darilo. Lani aprila so ob slovesni priložnosti, s posvetilom opremljeno knjigo v resnici tudi izročili bivšemu predsedniku. Do tu je vse v redu in prav.

Kasneje pa je prišlo do majčkenega zapleta. Iz knjigarne je prispel račun, ki so ga izročili novemu predsedniku konference sindikata. Ta je opremil račun z listkom, na katerega je napisal:

— Konferenca DO nima denarja, da bi plačala ta račun.

— Račun je poslal predsedniku sindikata skupnih služb. Ta je pregledal račun, prebral opazko in pripisal:

— Sindikat DSSS nima nobenih obvez do Založbe.

— Račun je poslal v TOZD Proizvodnja. Tamkajšnji predsednik sindikata je pregledal račun in ga zavrnil s pripisom:

— Tega nismo naročili!

— Račun je ponovno romal k predsedniku konference sindikata, ki ga je opremil z novim pripisom:

— To je bila knjiga, kupljena za razrešnico Viktorja. (Predsednika konference DO). To si ti predlagal, na seji konference.

Tako opremljen račun je ponovno poslal predsedniku sindikata TOZD Izdelki. Ta pa mu je vrnil račun s pripisom:

— Ni res! To je bilo sklenjeno na volilni konferenci DO, ko je bil Viktor zamenjan. Osebo nisem bil prisoten.

— Račun je vrnil predsedniku konference, slednji pa je posku-

šal izigrati še zadnjo možno karto in ga je poslal sekretarju konference, ki ga je tudi zavrnil, češ da ni pooblaščen za podpisovanje.

Nesrečni račun se je ponovno znašel pri predsedniku konference sindikata, ta je že rahlo obupan in je bil pripravljen na kakšen koli sporazum, zato je na nov listek napisal:

— Predlagam, da plača DSSS polovico, TOZD pa drugo. — Račun je poslal predsedniku sindikata TOZD Izdelki, z iskrenim upanjem, da ga ne bo nikoli več videl.

Predsednik sindikata TOZD je tudi sam rahlo nejevoljen, toda z olajšanjem pripisal:

— Se strinjam, prej pa seznanite še predsednika sindikata skupnih služb.

Vse skupaj, kar me močno spominja na igro Črna Petra, se je končalo letos januarja. Zanima me edino, kaj bi naredil nekdanji predsednik konference sindikata. Verjetno bi knjigo takoj vrnil, da ne bi svojim naslednikom povzročil toliko težav.

Borivoj Repe

Nekateri so se že ustrašili, da bo dogovarjanje o stabilizacijskih ukrepih prineslo tudi striženje sredstev za rekreacijo. Član sekretariata predsedstva RS ZSS Emil Šuštar je na svoji koži občutil, kako si lahko ob rekreacijo tudi na bolj »prefinjen« način: ko se je že psihično pripravljaval na svojo redno košarko, je moral nujno na sejo — o stabilizaciji.

Nagradna križanka št. 4

Rešitve pošljite do 13. februarja 1980 na naslov: TOZD Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnicu: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 4. Nagrade so 200, 150 in 100 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 2

Davorin Jenko, Slovan, aminokislina, talina, revizor, EKA, karamel, oro, IMV, go, ovni, Mo, Vidin, analitik, smog, AK, Ravne na Koroškem, lala, ran, ami, lolek, enačba, Istran, Evita, cevarna, ruina, vitel, Cankar, kraal, arara

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 2:

1. nagrada 200 din: Janez Križaj, Trata 9, 64220 Škofja Loka, 2. nagrada 150 din: Deli Bolčina, Kosovelova 10 65280 Idrija, 3. nagrada 100 din: Koncilja Marjan, Vrhovci c. XXI-26, 61000 Ljubljana

Nagrade bomo poslali po pošti.

DE	STROKOVNO POROČILO ALI MNENJE	SODOBNI SLOV KARIKATURIST	PRVI PREVOD BIBLIJE V LATINSKINI	L'RAELSKA FILMSKA IGRALKA (DALIAH)	3L MESTO KOR'IKE	DOPKO SKOBERNE	ANTON ČEHOV	DEL KU HINUSKEGA POHIŠTVA	FRANC SLIKAR KLASICIZMA	MIK PRELEST	DE	SLOV. PI-SATELJ (JANE.)	VODNA ZIVAL	PREBIVALCI ANAMA	JAMNIK TOMAZ	IT. SOCIALISTIČNI POLITIK (PIETRO)	VRSTA 'EMLJE	STOT	ATOL V OTOČJU TUAMOTU
SLOV. BOROVSKI SKLA. DATEL											TRAJNA SOBNA RASTLINA								
JE. K. NAJŠTEVILNEJ NARODA NA SVETU											SODOBNI NEMŠKI FILO. OF								
IME NARODNE JUNAKINJE (LAVORA)						NADUHA	STAVBA							DEVETI TON					
SIRA PROT							ARČON			VITAMIN B							TANTAL		
SLAVNI STEVNIK				CE. LJ			RIMSKI CESAR	PRIPADNIK ESENOV					SODOBNIK 'KELTOV					IT. TEKAC NA SREDNJE PROGE	REKA V 'RNI 3ORI, SOTOČNICA DRINE
RADO MURNIK			TEČNOST. TEŽAVNOST					DEL TELESA 'DOLOC. FUNKCIJO				IT. MESTO (VINO)						NAŠE LET. POJDIJE	
METRO. NOM			SLOV. CELO. VEC. FILM						ALUMINIJ			HRV. PAS. POKRAJINA						GLOBOKA NE. AVEST	
NORVEŠKI JE. KOSL. AASEN						POLOTOK NA SEVERU PELOPONE'A				ČEŠKI POLITIK ŠIK					ANGLEŠKO MESTO OB KANALU				
SOPREČNEZ 'AGRIL. ENEC							PAPESKA DRŽAVA								ANTICNO MESTO V SIRIJI				
MEJNA REKA MED S. IN IRAKOM							JUŽNI SADEZ								SESTAVIL R. N.	LUTKAR SIMONČIČ			

DE

Predstavljamo vam godbo rudarjev in keramikov Liboje;

Majhen kraj — velika godba

»Tega pa ne razumem.« Tak vzklik, poln začudenja, se je pred leti izvil iz grla kapelniku graške godbe na pihala Eggenbergu, ko se je med obiskom v Libojah nejeverno oziral naokoli po vasi. »Tri hiše pa kar 40 godbenikov! Je kaj takega sploh mogoče?« Tako smo se vprašali tudi mi, ko nam je Zoran Godler, vodja kadrovske-spolšnega sektorja v tamkajšnji Keramični industriji povedala, da so si ob lanskem zlatem jubileju njihovega delavsko-prosvetnega društva Svoboda, poimenovanega po proletarcu Ludviku Oblaku, zadali cilj »50 let — 50 prireditvev« in »plan« celo presegle! »O, je mogoče!« pravi predsednik Darko Šuler. »Je že res, da je naša krajevna skupnost s 1.670 dušami z

vasmi Kasaze, Brnica in delom Zabukovice razmetana po okoliških hribih, tako da je skorajda ni videti. Toda tod žive srčni ljudje, ki jim ni le do ljubega kruhka, pač pa tudi do kulture.« Duša njihovega duhovnega življenja pa je godba rudarjev in keramikov, ki je lani proslavila 45-letnico svojega obstoja.

Po tri dinarje za godbo

Televizorjev še ni bilo, radio pa se je slišal le od tu in tam, ko je med Libojčani 1934. leta dozorrela ideja, da bi ustanovili svojo godbo na pihala, ki bi čedalje številnejšim rudarjem iz Sonnenbergovih rovov nudila vsaj kanček duhovne hrane. Ne bi bili knapi, če takoj ne bi bili »za!«

Rade volje so segli v svoje plitve žepe in odtlej vsak mesec namenili godbi po tri dinarje od svoje mezde. »To je bila kar precejšnja žrtev,« pripoveduje kapelnik godbe in vseh 45 let njen zvesti član Franc Kovač. »Za tri dinarje si tedaj dobil nekaj »štucov« kruha!« Nekaj sredstev so prispevali tudi godbeniki sami in kar kmalu se je nabralo že toliko denarja, da so lahko začeli razmišljati o nakupu instrumentov. »O novih seveda nismo upali niti sanjati, zato smo takoj sprejeli ponudbo litijske gasilske »pleh-muz'ke«, ki je prodajala svoja glasbila po zelo ugodni ceni,« se spominja Franc Kovač, ki je bil tedaj še »smrkavec«, kot pravi, in s 14 leti najmlajši član ansambla. »S še štirimi ljudmi smo tisto pomlad — dobro se spomnim, da so zvončki že rasli — krenili v Litijo in se pozno zvečer kot mule natovorjeni vrnili domov. Vsi so nas navdušeno čakali. Celo noč smo čistili in loščili instrumente, da so se ob zori naslednjega dne že veselo lesketali ob žarkih vzhajajočega sonca...« Teoretične vaje so v Libojah začeli že pred tem. Kar 48 ljudi, domala ves življenjski konca Savinjske doline, se jih je lotilo. K »sreči« so bile skrivnosti notnih znakov za mnoge le preveč zagonetne, a kljub velikemu osipu je bilo še vedno več igranja željnih ljudi kot pa instrumen-

Godbo rudarjev in keramikov Liboje sestavljajo: Anton Vodusek, Ivan Cencen, Aleksander Menčak, Igor Grm, Rado Vočko, Anton Daniel, Franc Kovač (kapelnik), Verica Klavžar, Marjan Oblak, Franc Perger, Dušan Goršek, Ivan Menčak, Jože Rom, Rudi Baloh, Srečko Djudarič, Tomislav Rus, Dušan Čretnik, Uroš Feldin, Boris Grm, Jože Reher, Jože Jančič, Franc Grm, Rudi Krk, Franc Sladič, Sašo Rus (z leve proti desni od spredaj naprej). Na sliki manjkajo: Dušan Čater, Franc Brecl, Martin Adrinek, Ratko Lenarčič, Franc Baloh, Izток Baloh, Anton Uplaznik, Bogdan Železnik, Martin Ramšak, Anton Kos, Feliks Srebot, Martin Marko, Milan Cokan, Marjan Podlesnik, Branko Sladič, Mojca Pešec in Franc Videc.

škimi, potlej pa so začeli sami. Franc Kovač, ki se je v rani mladosti učil citer in je bil že za časa Pečnika podkapelnik, je postal kapelnik. »Pet starih se nas je zbralo na prvih vajah v opuščnem kegljišču, vsi drugi so bili novi,« se spominja kapelnik. In s trdno vero v srcu za lepši jutri so neumorno vadili, se učili ob napakah, dokler niso postali pojem kvalitete v tem delu celjske regije. Dober glas o njih je segel še dalj kot v deveto vas: v Savinjsko dolino, Celje, med zamejske Slovence v Italiji in na Koroskem, v Avstrijo, Srbijo... Godba rudarjev in keramikov

takole opisal njihovo delo: »Sedaj nas je 42, od tega 13 mladih, ki se še učijo in bodo kaj kmalu dobili svoje mesto v ansamblu, med nami sta trenutno tudi dve dekleti. Vadimo dvakrat tedensko po dve uri v naši godbeni sobi v Domu upokojeencev, ki smo jo zgradili s svojimi rokami in v katero smo se vselili 22. julija 1973.« Jančič je še povedal, da ni več daleč čas, ko se bodo lahko pohvalili s 1000 nastopi. »Statistika« je namreč takale: od 1959. do 1978. leta so imeli 1.421 vaj z godbeniki, 1.267 z začetniki, nastopili pa so kar 867-krat. Če temu dodamo še 64 lanskih koncertov, »letos pa jih tudi ne bo manj« (Kovač), so torej že zelo blizu »magične« meje. Znajo okoli 100 »komadov«!

»Ja, kar se vaj tiče, imamo kar precej sreče,« nadaljuje Jančič. »Le dva naša člana delata v dveh imenah, vsi drugi pa samo dopoldne.« In doda, da imajo tudi vsi zelo razumevajoče žene. Da jih ne karajo zaradi stalne odstopnosti z doma, da jim rade čistijo uniforme. »Zato jih pa vsako leto povabimo na izlet!« Vsi so kot ena družina.

KIL jim rada pomaga

Tudi tradicija financiranja godbe je ostala. Tako kot ljubezen do nje. »Na obnih zborih osnovnih organizacij sindikata se delavci radi odločajo za vsakomesečni prispevek po pet dinarjev,« pripoveduje Zora Godler,

vodja kadrovske-spolšnega sektorja v Keramični industriji Liboje, Jančič pa doda, da tudi upokojeenci in tisti del rudarjev, ki je ob zaprtju rudnika 1972. leta še ostal tu, radi primaknejo svoj denar.

»ZKO in kulturna skupnost iz Žalca nam dasta 36.000 dinarjev in tako se je lani v naši blagajni nabralo 24 starih milijonov. Pa nam ni nič ostalo. Uniforme so po 4.000 dinarjev, instrumenta izpod starega milijona ne dobiš, tu so še razna popravila, prevozni stroški...« Pravi, da jim KIL pri vseh težavah, ki kdaj pa kdaj vendarle nastopijo, rade volje priskoči na pomoč, za kar imata največ zaslug vselej razumevaljoča direktor in sekretarka.

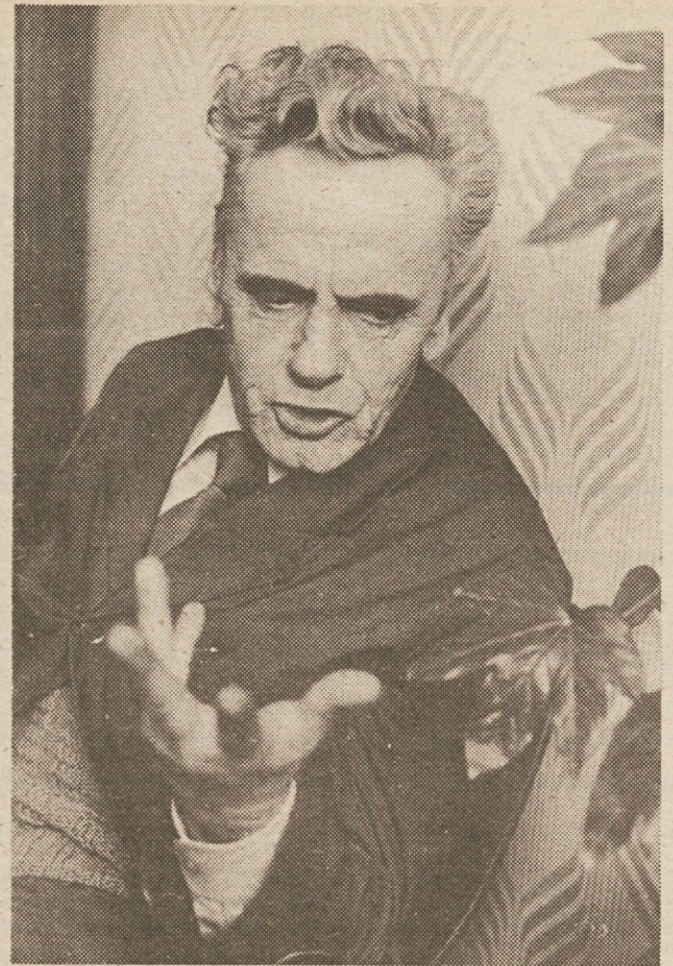
To vrlim godbenikom vliva volje še za dodatnejše napore. »Včeraj sem na vaji pogledal na uro: bila je pol devetih zvečer,« pravi kapelnik Kovač, ki je zaradi velikega veselja do glasbe tudi po poklicu ostal — kovač. »Pa me ni nihče prekinil, češ da imamo vaje samo do osmih. Res so zagrizeni,« jih prvič pohvali. »Saj vrhunskih stvaritev kot amaterji seveda ne moremo doseči. To bi lažje storili, denimo, v Velenju, Celju ali na Ravnah, kjer imajo glasbene šole in lahko tamkajšnje godbe kar iz šolskih klopi potegnemo na svoje vaje največje talente. Imajo pa v sebi milino in ostrino...«

To pa dobro vedo tudi vsi občani žalske občine, ko jim njihovi ubrani akordi ob prazničnih budnicah prijetno preženejo spanec...

Damjan Križnik

Vselej zvest Svobodi

Kdo je Darko Šuler, predsednik delavsko-prosvetnega društva Svoboda »Ludvik Oblak« Liboje, ki je lani »poveljeval« drznemu načrtu »50 let — 50 prireditvev«? Mož, ki bo 6. februarja praznoval svoj 60. rojstni dan, prav na dan našega obiska v KIL pa je odšel v pokoj, je eden izmed ustanoviteljev DPD in ves čas med njegovimi najprizadenejšimi člani. V delovni organizaciji je začel kot skladiščnik in končal kot kalkulacista, »spotoma« pa je bil še urednik Keramika, v društvu, ki je po vojni znova zaživelo prav po njegovi pobudi, pa je bil vse — od blagajnika in tajnika pa do predsednika (zadnjih 16 let) in — režiserja. Ponosno pove, da »njegova« Svoboda nima le godbe na pihala, pač pa tudi knjižnico, kino sekcijo, slikarje amaterje, dra msko sekcijo, pevski zbor, tamburaš narodno-zabavne ansamble... Samemu je najbolj priraslo k srcu delo z dramsko sekcijo. Zrežiral je okoli 40 (!) dram-

skih del, najbolj pa mu je ostal v spominu dan, ko mu je burja odnesla Desetega brata.

»Ozirali smo se proti težkim oblakom in se s strahom spraševali, bo vreme zdržalo ali ne«, pripoveduje. »Bili smo sredi drugega dejanja. Zapornice v oblakih se počasi odpirajo. Že padajo prve kapljice. Gledalci so vztrajni — razpeli so dežnike. Igralci se trudijo, premagujejo težave, toda grom in blisk se spremenita v naliv. Spremlja ga burja s Kotečnika. Še en blisk, še en silovit sunek vetra in podre se naš namišljeni grad, podre se tudi Krjavljeva koča. Krjavelj in njegova nesrečna koza ostaneta brez strehe. Tudi v vaški gostilni ni več varno. Čeprav stoji nekoliko niže, se nevarno maje. Nevihta je kriva, da je predstava konec. Vsi igralci so nenadoma deseti brati brez doma. Krjavljeva koza žalostno mekeče, ne pomaga ji niti tolažba gospodarja. Tako nam je burja odnesla »Desetega brata«...

Franc Kovač Zora Godler Jože Jančič

tov. »Sprva smo iz trobil spuščali le nerazumljive zvoke, da si se jih kar ustrašili. Z marljivim delom in velikim potrpljenjem učitelja Alojza Pečnika pa smo vendarle napredovali in 1935. leta ob rudarskem prazniku prvič nastopili.« Mnogo peripetij se jim je zgodilo v tistih predvojnih časih. Kovaču pa se je najbolj vtisnil v spomin tale dogodek: »Na eni izmed delavskih manifestacij smo zaigrali tudi marsejezo. Policaji so nas razgnali, kapelnik Pečnik, ki se je moral zagovarjati zaradi tega »incidenta«, pa se je naredil »neumnega«, češ da nismo vedeli, kaj igramo. Sam sem tedaj prvič videl, kako so bili delavci ponosni na nas.« Prisluzeni denar so godbeniki hranili za nakup uniform. Najprej so prišle na vrsto kape, potem suknjiči, hlače si je kupil vsak sam. Potem je pa nastopila vojna. Tu in tam so še komu zaigrali v poslednje slovo, 1943. leta, ko je vse zamrlo, pa so začeli skrivati instrumente, da bi lahko takoj po osvoboditvi spet zaigrali nanje.

Dober glas seže v deveto vas

Do 1959. leta so bili libojški godbeniki združeni z zabukov-

Liboje, kot se uradno imenuje, se ponaša s priznanjem OF, s Savinjskim priznanjem in zlato plaketo ZKO, mnogo posameznikov pa še z Gallusovimi značkami vseh zlahtnosti.

»Pa ne nas preveč hvaliti, da se ne bomo prevzeli,« smeje se poudari predsednik godbe, basist Jože Jančič, ki je v nadaljevanju

V Domu svobode je bilo lani ob 50-letnici društva kar 53 prireditvev, ki si jih je ogledalo 8.815 obiskovalcev. Zadaj stoji Dom upokojeencev, v katerem so si tudi godbeniki uredili svoje prostore za vaje. Na sliki: pomenek pred vajo med kapelnikom Francem Kovačem, predsednikom godbe Jožetom Jančičem in našim novinarjem